

Statens vegvesen

► **E134 Dagslett - E18**

Kommunedelplan med konsekvensutredning

Fagrapport Kulturarv

Oppdragsnr.: **5198650** Dokumentnr.: **R-205** Versjon: **J01** Dato: **2021-06-30**

Oppdragsgiver: Statens vegvesen
Oppdragsgivers kontaktperson: Nils Brandt
Rådgiver: Norconsult AS
Oppdragsleder: Kristin B. Økland
Fagansvarlig: Ole-Magne Nøttveit
Andre nøkkelpersoner: Aase Marie Hunskaar, Heidi Handeland

Forsidebilde: Den nordre gravhaugen, Hallvardshaugen (ID 39109), på Huseby. Om ikke annet er markert er illustrasjoner i dokumentet ved Norconsult.

J01	2021-06-30	Endelig rapport, felles dato	Olnot	Hehan	KBO
A04	2021-05-05	Endelig versjon	Olnot	Hehan	KBO
A03	2021-04-09	Endelig rapport, oppretting etter kommentarer	Olnot	Hehan	KBO
A02	2021-03-05	Oppdatert etter optimalisering av alternativer og mottatte kommentarer	Olnot	Hehan	KBO
A01	2020-06-25	Første utkast rapport	Olnot	Hehan	KBO
Versjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult AS som del av det oppdraget som dokumentet omhandler.

► Sammendrag

I denne rapporten utredes konsekvenser for fagtema kulturarv for syv ulike alternativ innenfor 4 korridorer for ny E134 mellom E18 i Lier kommune og Dagslett i Asker kommune. Utredningen inngår i Statens vegvesens arbeid med kommunedelplan for E134 Dagslett – E18.

Definisjon av temaet

Fagtemaet kulturarv omfatter spor – materielle og immaterielle – etter menneskers virksomhet gjennom historien. I en analyse etter Statens vegvesens håndbok V712 (2018) er det de materielle sporene som er i fokus, ofte delt i de tre deltemaene kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap, hvorav sistnevnte også inkluderer bylandskapet.

Kulturminneloven definerer kulturminner som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Flere kulturminner som del av en større helhet eller sammenheng utgjør et kulturmiljø. Landskapet kan ha mange spor av menneskelig påvirkning, men i denne sammenheng forstås kulturhistoriske landskap som større sammenhengende områder hvor den kulturhistoriske dimensjonen er framtrædende.

Planprogrammets krav

Fastsatt planprogram har følgende krav til utredning av fagtema kulturarv:

Fagtemaet kulturarv omfatter spor etter menneskers virksomhet gjennom historien knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap.

Formålet med analysen er å få kunnskap om verdifulle områder for tema og belyse konsekvensene av de ulike alternativene. Kulturmiljøer er definert som områder hvor kulturminner inngår som en del av en større sammenheng. Ved avgrensing av kulturmiljøer må vi påvise hvilken helhet eller sammenheng kulturminnene inngår i. Med kulturminner mener vi alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til (§ 2 kulturminneloven).

Automatisk fredete kulturminner omfatter arkeologiske og faste kulturminner fra før 1537 og alle erklærte stående byggverk med opprinnelse fra før 1650, (§ 4). Kulturlandskap er landskap som er preget av menneskelig bruk og virksomhet.

Situasjonen for kulturmiljøer og kulturminner i det aktuelle planområdet er beskrevet i konsekvensutredningen for hovedvegsystemet i Ytre Lier i Statens vegvesens utredning fra 2007, og NIKUs rapport fra 2003, samt i reguleringsplan for rv. 23 Dagslett-Linnes, som ble vedtatt i 2014. Buskerud fylkeskommune vedtok i mai 2017 sin regionale plan for kulturminnevern i Buskerud 2017-2027.

Vi skal utrede og vurdere konsekvensene for:

- Kulturminner og -miljøer
- Kulturmiljøenes innbyrdes sammenhenger
- Utviklingspotensialet med hensyn til opplevels- og formidlingskvalitetene på kulturmiljøet Huseby gård

Beskrivelse av planområdet og verdiene

Planområdet er primært et jordbrukslandskap og mange av kulturmiljøene har verdier tilknyttet dette. Den gamle gården Huseby utgjør en verdifull kjerne i området, mange av de andre gårdsmiljøene har en sammenheng med denne, enten det er snakk om andre gårder, husmannsplasser eller byborgernes mer prestisjefregede avls- og lystgårder fra 1700- og 1800-tallet. Det er ellers flere samferdselsminner i området, og kulturmiljøer knyttet til arbeiderboliger og industri. Selv om området også er preget av moderne tiltak og utbygging, står disse kulturminnene i en sammenheng som fremdeles er lesbar. Innenfor plan- og influensområdet er det definert 31 delområder, eller kulturmiljø, vurdert fra noe til svært stor verdi. Mange av delområdene er i kategorien middels eller stor verdi.

Konsekvensutredning

De ulike alternativene unngår i stor grad direkte konflikt, men det er mange tilfeller av nærføring til kulturmiljø. Flere av kulturmiljøene er sårbare for dette, både ut fra minnenes monumentale karakter, og plassering i et åpent landskap med viktige siktlinjer og forbindelser. Konsekvensene er like for tiltakene på Dagslettsiden, forskjellene mellom alternativer og korridorer avgjøres på Liersiden. På Liersiden er det mange kulturmiljø og flere av dem har stor verdi. Delområde 19 Huseby er vurdert til svært stor verdi. Konsekvensgrad for dette delområdet, og sammenhengen til øvrige delområder er derfor tillagt ekstra vekt i samlet vurdering og konsekvenssetting av alternativer, og i sammenligning og rangering dem imellom.

Jensvollkorridoren er i befatning med et høyt antall delområder på Liersletta. Negative virkninger begrenses i noen grad av at korridoren har noe kortere strekk i åpent landskap, og går i bebygget område. Jensvoll – over alternativet har jevnt over lav konsekvensgrad, den samlede virkningen av en hevet linje i dette landskapet vurderes like opp på middels negativ konsekvens, siden den berører mange områder. Jensvoll – over er rangert som nummer 5.

Jensvoll - under alternativet tar større hensyn til delområdene langs korridoren og vurderes til noe negativ konsekvens. Jensvoll – under er rangert som nummer 2 og fremstår som nest beste alternativ for fagtema kulturarv.

Vitbankkorridoren påvirker flest delområder på Husebysletta. Vitbank - over alternativet er vurdert til konsekvensgrad 2 minus for mange av disse områdene, men konsekvensgrad 3 minus for delområde 19 Huseby vipper samlet konsekvens like opp på stor negativ for dette alternativet. Alternativets negative virkninger for Huseby og for de kulturhistoriske sammenhengene i planområdet et utslagsgivende for samlet konsekvens for dette alternativet som er rangert som nummer 6.

Vitbank -under alternativet tar spesielt hensyn til siktlinjer og forbindelser mellom de ulike delområdene, er spesielt tilpasset med tanke på Huseby, og er samlet vurdert til noe negativ konsekvens. Alternativet er rangert som nummer 3 for fagtema kulturarv.

Husebykorridoren berører også mange miljø. Huseby - over alternativet har konsekvensgrad 3 minus for to delområder, et av disse er delområde 19, Huseby med svært stor verdi. Delområdet er svært viktig for fagtemaet og tillegges spesiell vekt i vurdering av samlet konsekvens. Samlet konsekvens for alternativet er stor negativ. Alternativet vurderes som det mest konfliktfylte for fagtema kulturarv, og er rangert sist, som nummer 7.

Huseby - under alternativet tar spesielt hensyn til delområdet Huseby, og har følgelig lavere negativ konsekvens, i noen grad også for andre delområder, siden forbindelsene mellom ulike miljø er viktige på Husebysletta. Alternativet er rangert som nummer 4 for fagtema kulturarv.

Vikerkorridoren berører færrest kulturmiljø, og utover inngrep i forskriftsfredet vegmiljø, Lierbakkene, er konsekvens lav på Liersiden. Delområdet vegmiljøet Lierbakkene består av flere generasjoner veger, og den

delen som her blir berørt er den yngste vegen – motorvegen – som vurderes å ha toleranse for inngrep. Med begrenset konflikt med andre delområder er samlet konsekvens for dette alternativet vurdert til noe negativ. Alternativet er rangert best, som nummer 1, for fagtema kulturarv.

Korridor	Alternativ	Konsekvens	Rangering
Jensvoll	Jensvoll - over	Middels negativ konsekvens	5
	Jensvoll - under	Noe negativ konsekvens	2
Vitbank	Vitbank - over	Stor negativ konsekvens	6
	Vitbank - under	Noe negativ konsekvens	3
Huseby	Huseby - over	Stor negativ konsekvens	7
	Huseby - under	Noe negativ konsekvens	4
Viker	Viker	Noe negativ konsekvens	1

Konsekvenser i anleggsperioden

For kulturmiljøene kan tiltak i anleggsfasen gi negative konsekvenser ut over det permanente tiltaket.

Den negative påvirkningen vil være i form av visuell påvirkning, støybelastning og støv knyttet til anleggstrafikk, samt midlertidige riggområder, anleggsveier og masselagringsområder som kan påføre permanent skade på kulturminner og arkeologiske lokaliteter. Som et utgangspunkt må man unngå konflikt med kulturminneverdier ved plassering av midlertidige anlegg.

Graving av kulvert for alternativene Vitbank - under og Huseby - under kan medføre svært omfattende arbeid i anleggsfasen, kulvertene må trolig bygges med åpen byggegrop. Trolig vil alternativene med senket løsning ha større påvirkning i anleggsfasen enn de øvrige alternativene.

Forslag til skadereduserende eller kompenserende tiltak

Generelt bemerket bør det etterstrebtes å dempe negative virkninger på kulturminner og kulturlandskap. En god landskapstilpasning kan redusere negativ påvirkning av kulturlandskapet generelt. Visuell vegetasjonsskjerming, med beplantning av stedegne trær/busker som en buffer mellom kulturminner og tiltak kan redusere negative virkninger.

Ved hevede løsninger vil lange bruer gi mindre barrierevirkning enn oppbygde voller, siden siktlinjer og sammenhenger mellom kulturmiljøer er viktige i landskapet. Slike bruer bør gis et mest mulig «slankt» inntrykk for å begrense barrierevirkning.

Ved senkede løsninger bør man tilstrebe et terreng mest mulig likt dagens terreng ved tilbakeføring.

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn for planen	10
2	Beskrivelse av tiltakene som er utredet	12
2.1	Tiltak som er utredet	12
2.2	Jensvollkorridoren	13
2.2.1	<i>Jensvoll - over</i>	13
2.2.2	<i>Jensvoll - under</i>	14
2.3	Vitbankkorridoren	14
2.3.1	<i>Vitbank - over</i>	14
2.3.2	<i>Vitbank - under</i>	15
2.4	Husebykorridoren	16
2.4.1	<i>Huseby - over</i>	16
2.4.2	<i>Huseby - under</i>	17
2.5	Vikerkorridoren	18
2.6	Anleggsgjennomføring	19
2.6.1	<i>Generelt for alle alternativer</i>	19
2.6.2	<i>Anleggsgjennomføring for Jensvoll - over, Vitbank - over og Huseby - over</i>	20
2.6.3	<i>Anleggsgjennomføring for Jensvoll - under, Vitbank - under og Huseby - under</i>	20
2.6.4	<i>Anleggsgjennomføring for Vikerkorridoren</i>	21
3	Metode	22
3.1	Metode for vurdering av konsekvenser	22
3.1.1	<i>Trinn 1 – Konsekvens for delområder</i>	23
3.1.2	<i>Trinn 2 – Konsekvens for alternativer</i>	24
3.2	Referansesituasjonen (nullalternativet)	25
3.3	Planprogram	25
4	Tematisk omtale	26
4.1	Om tema kulturarv	26
4.2	Relevante lover og retningslinjer for temaet kulturarv	26
4.3	Kunnskapsgrunnlaget	27
4.4	Registreringskategorier	28
4.5	Kriterier for verdisetting	29
4.6	Skala for vurdering av påvirkning	30
4.7	Beskrivelse av plan- og influensområdet	31
4.7.1	<i>Inndeling i tidsperioder</i>	32
4.7.2	<i>Steinalder 10 000-1700 f.Kr.</i>	33

4.7.3	<i>Bronsealder 1700-500 f.Kr. og jernalder 500 f.Kr.-1050 e.Kr.</i>	34
4.7.4	<i>Middelalder 1050-1537 e.Kr.</i>	36
4.7.5	<i>Etterreformatorisk tid</i>	37
4.7.6	<i>Det store hamskiftet, 1800-tallet til 1930-tallet</i>	41
4.7.7	<i>1930-tallet til nåtid</i>	41
4.7.8	<i>Oppsummerende om forhistorie og historie i planområdet</i>	42
4.8	Karakteristiske og viktige forhold	44
5	Verdi – trinn 1	45
5.1	Delområde 1 – Gamle Drammensbanen	46
5.2	Delområde 2 – Sølvveien	48
5.3	Delområde 3 – Lierbakkene	49
5.4	Delområde 4 – Lierstranda med Michely-Høvik	50
5.5	Delområde 5 – Jensvoll	51
5.6	Delområde 6 – Frydenlund	52
5.7	Delområde 7 – Haga	54
5.8	Delområde 8 – Jensvoll lokalitet	55
5.9	Delområde 9 – Moserud	56
5.10	Delområde 10 – Åby	57
5.11	Delområde 11 – Korsvalle	58
5.12	Delområde 12 – Lille og Store Valle	59
5.13	Delområde 13 – Stillesholmen	60
5.14	Delområde 14 – Vikersholmen	62
5.15	Delområde 15 – Reistad	63
5.16	Delområde 16 – Sommerro	64
5.17	Delområde 17 – Søndre Sørums	65
5.18	Delområde 18 – Vestre Linnes	66
5.19	Delområde 19 – Huseby	67
5.20	Delområde 20 – Tandberg-Huseby	70
5.21	Delområde 21 – Husebygata	71
5.22	Delområde 22 – Lokalitet Husebygata	72
5.23	Delområde 23 – Gilhus	73
5.24	Delområde 24 – Linnesstranda	74
5.25	Delområde 25 – Søndre Linnes	75
5.26	Delområde 26 – Nordre Gullaug	76
5.27	Delområde 27 – Kovestad	78
5.28	Delområde 28 – Enga	79
5.29	Delområde 29 – Beitelandskap	80
5.30	Delområde 30 – Myre	81
5.31	Delområde 31 – Bølstad, gravminne	83

5.32	Oppsummering	84
6	Påvirkning og konsekvensvurdering – trinn 1 og 2	88
6.1	Påvirkning og konsekvens Jensvollkorridoren	88
6.1.1	<i>Alternativ Jensvoll - over</i>	88
6.1.2	<i>Drøfting av usikkerhet</i>	98
6.1.3	<i>Konsekvenser i anleggsfasen</i>	98
6.1.4	<i>Forslag til skadereduserende eller kompenserende tiltak</i>	99
6.1.5	<i>Alternativ Jensvoll - under</i>	99
6.1.6	<i>Drøfting av usikkerhet</i>	105
6.1.7	<i>Konsekvenser i anleggsfasen</i>	105
6.1.8	<i>Forslag til skadereduserende eller kompenserende tiltak</i>	105
6.2	Påvirkning og konsekvens Vitbankkorridoren	106
6.2.1	<i>Alternativ Vitbank - over</i>	106
6.2.2	<i>Drøfting av usikkerhet</i>	115
6.2.3	<i>Konsekvenser i anleggsfasen</i>	115
6.2.4	<i>Forslag til skadereduserende eller kompenserende tiltak</i>	115
6.2.5	<i>Alternativ Vitbank - under</i>	116
6.2.6	<i>Drøfting av usikkerhet</i>	124
6.2.7	<i>Konsekvenser i anleggsfasen</i>	124
6.2.8	<i>Forslag til skadereduserende eller kompenserende tiltak.</i>	124
6.3	Påvirkning og konsekvens Husebykorridoren	125
6.3.1	<i>Alternativ Huseby - over</i>	125
6.3.2	<i>Drøfting av usikkerhet</i>	131
6.3.3	<i>Konsekvenser i anleggsfasen</i>	131
6.3.4	<i>Forslag til skadereduserende eller kompenserende tiltak</i>	131
6.3.5	<i>Alternativ Huseby - under</i>	132
6.3.6	<i>Drøfting av usikkerhet</i>	136
6.3.7	<i>Konsekvenser i anleggsfasen</i>	136
6.3.8	<i>Forslag til skadereduserende eller kompenserende tiltak</i>	136
6.4	Påvirkning og konsekvens Vikerkorridoren	137
6.4.1	<i>Alternativ Viker</i>	137
6.4.2	<i>Drøfting av usikkerhet</i>	142
6.4.3	<i>Konsekvenser i anleggsfasen</i>	142
6.4.4	<i>Forslag til skadereduserende eller kompenserende tiltak</i>	142
7	Sammenstilling av konsekvensvurdering	143
7.1	Rangering av korridorer og alternativer	143
7.2	Andre løsninger innenfor planområdet	145
7.3	Konflikter ved lovverk og/eller nasjonale hensyn	145
7.4	Forslag til oppfølgende undersøkelser og videre arbeid	145

7.5	Potensial for funn av automatisk fredede kulturminner	146
7.6	Utviklingspotensialet med hensyn til opplevelses- og formidlingskvalitetene på kulturmiljøet Huseby gård	147
8	Referanseliste	148

1 Bakgrunn for planen

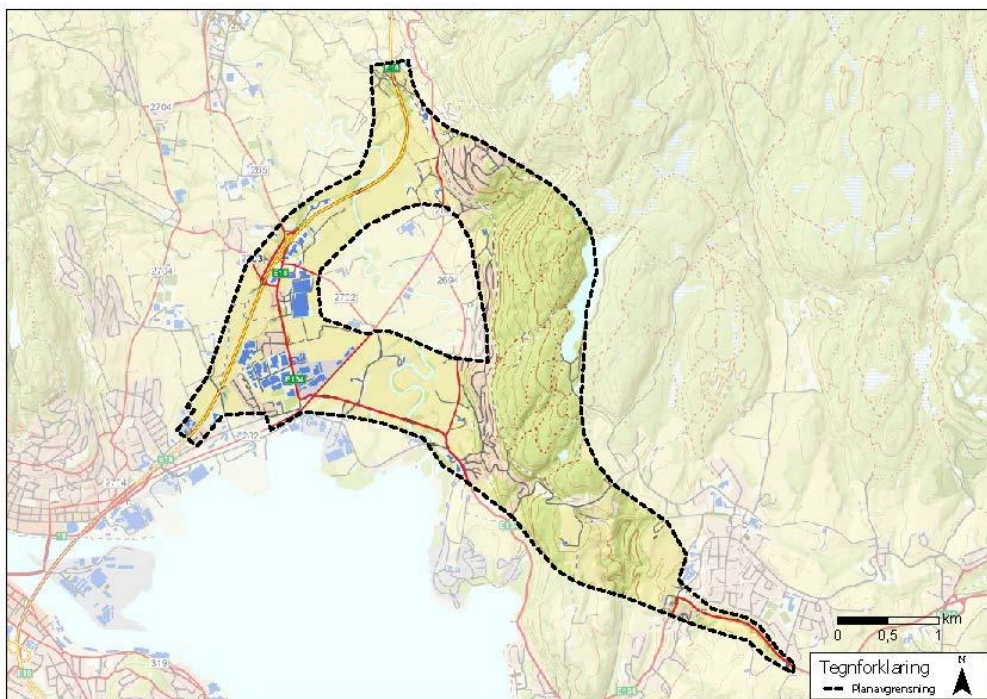
Dagens E134 mellom Dagslett og Kjellstad tilfredsstillende ikke gjeldende krav til riksveg med dagens trafikkmengde. Hverken vegbredde, kurvatur, avkjørsler, kryssløsninger eller fartsgrense er tilfredsstillende. Lokaltrafikk og gjennomgangstrafikk skaper miljø- og trafikksikkerhetsproblemer for de som bor langs strekningen.

Strekningen Dagslett – kryss E18 er en viktig del av en nasjonal vegkorridor (hovedvegforbindelse mellom E6 i Viken til Haugesund i Rogaland), samt en viktig regional veg for å kunne avlaste trafikksystemet i Oslo.

Prosjektet E134 (tidligere rv. 23) Dagslett – E18 ble omtalt i Stortingspreposisjon 87 (2017-2018), der det står; «Samferdselsdepartementet går inn for at videre planlegging og utbygging av rv. 23 på strekninga Dagslett–kryss E18 blir gjennomført som eitt samla prosjekt. Dette inneber at det igangsette planarbeidet for rv 23 Lønne–kryss E18 blir utvida til å omfatte heile strekninga frå Dagslett til kryss med E18. Det er viktig at ein i vidare planarbeid får ei grundig utgreiing av alle relevante alternativ. Med ei samla og samanhengande utbygging ligg det til rette for ei meir kostnadseffektiv gjennomføring, med reduserte byggherrekostnader og redusert samla utbyggingstid. I planarbeidet skal det dessutan vurderast kostnadsreduserande tiltak på heile strekninga.»

Samferdselsdepartementet ba i brev datert 2018-06-26 om at Statens vegvesen utarbeider et nytt planprogram for kommunedelplan der alle relevante alternativ inngår. Departementet viste til at det i tråd med retningslinjer for planlegging av riks- og fylkesveger etter plan og bygningsloven skal også rimeligste alternativ være vurdert.

Statens vegvesen utarbeider derfor, i samråd med Lier kommune og Asker kommune, kommunedelplan med konsekvensutredning og tilhørende teknisk underlag for ny E134 på strekningen E18 i Lier til Dagslett i Asker.

Figur 1-1 Varslet planområde fra planprogram [2]

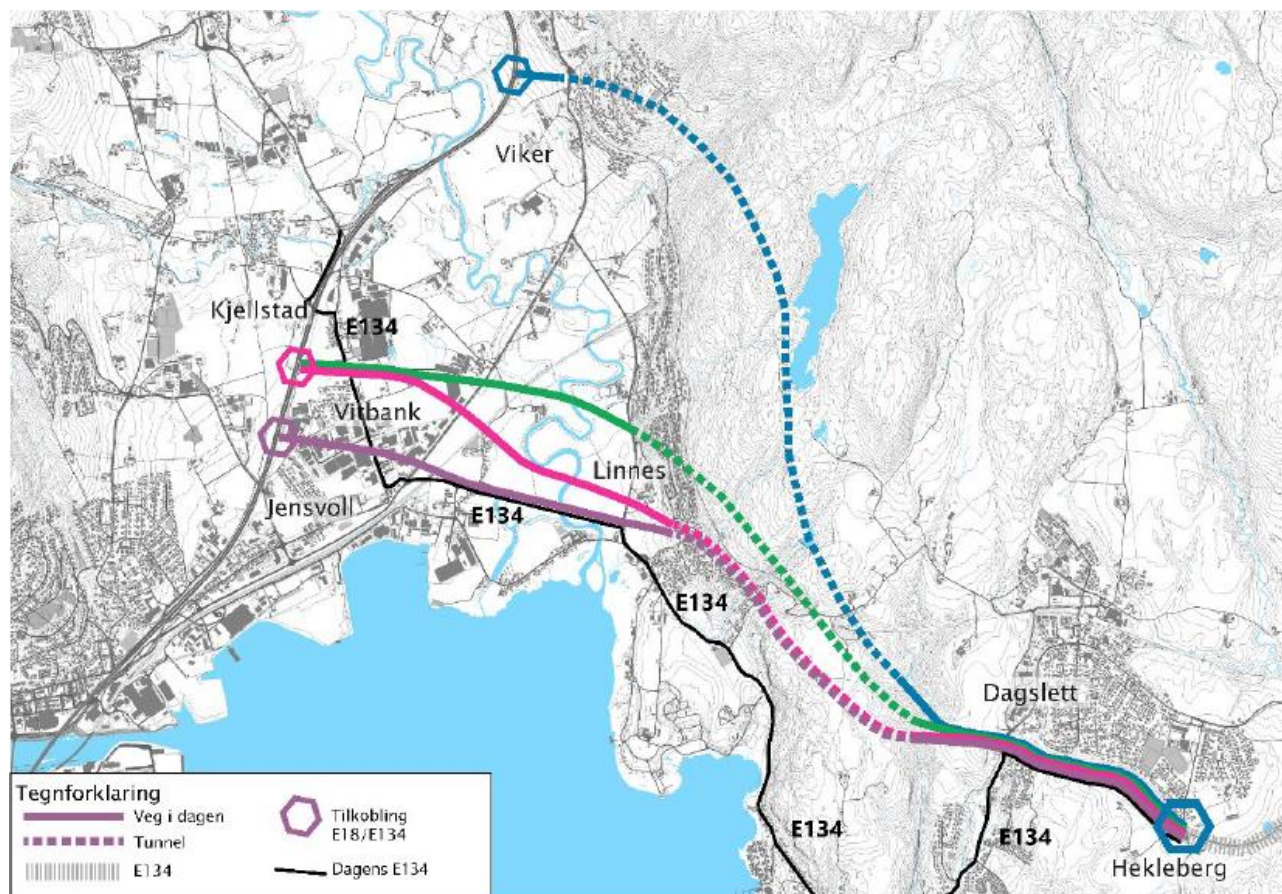
Planområdet er definert i planprogrammet [2], hvor Vikerkorridoren avgrenser området i nord, mens Jensvollkorridoren avgrenser området i sør.

Figur 1-1 viser varslet planområde for kommunedelplan slik det foreligger i planprogrammet. Planområdet omfatter alle korridorer.

2 Beskrivelse av tiltakene som er utredet

2.1 Tiltak som er utredet

Illustrasjonen under, Figur 2-1, viser linjer som er lagt fram i planprogrammet for E134 Dagslett-E18. Linjene viser ikke eksakt plassering av en veglinje, men representerer konsepter eller korridorer som skal utredes. Gjennom planprosessen er linjene utviklet videre på bakgrunn av krav til veggeometri og tilpasning til ulike hensyn, og er dermed noe justert. Det foreligger ett alternativ i Vikerkorridoren (blå linje), og to alternativer («over» og «under») i de tre øvrige korridorene. Alternativene som heretter kalles «over» har flere fellestrekk med linjer som har vært vurdert tidligere, og ligger på og til dels over eksisterende terreng. For alternativene som heretter kalles «under» er det vektlagt å finne avbøtende tiltak som kan redusere negative virkninger av tiltaket, og vegen er foreslått i kulvert på store deler av strekningen mellom kryss med E18 og tunnelportalen på Linnes. Alle alternativer er ytterligere beskrevet i Planbeskrivelsen for E134 Dagslett - E18 [2]

Figur 2-1 Prinsipper for linjeføring i hver korridor: Blå linje er Vikerkorridor, grønn er Husebykorridor, rosa er Vitbankkorridor og lilla er Jensvollkorridor

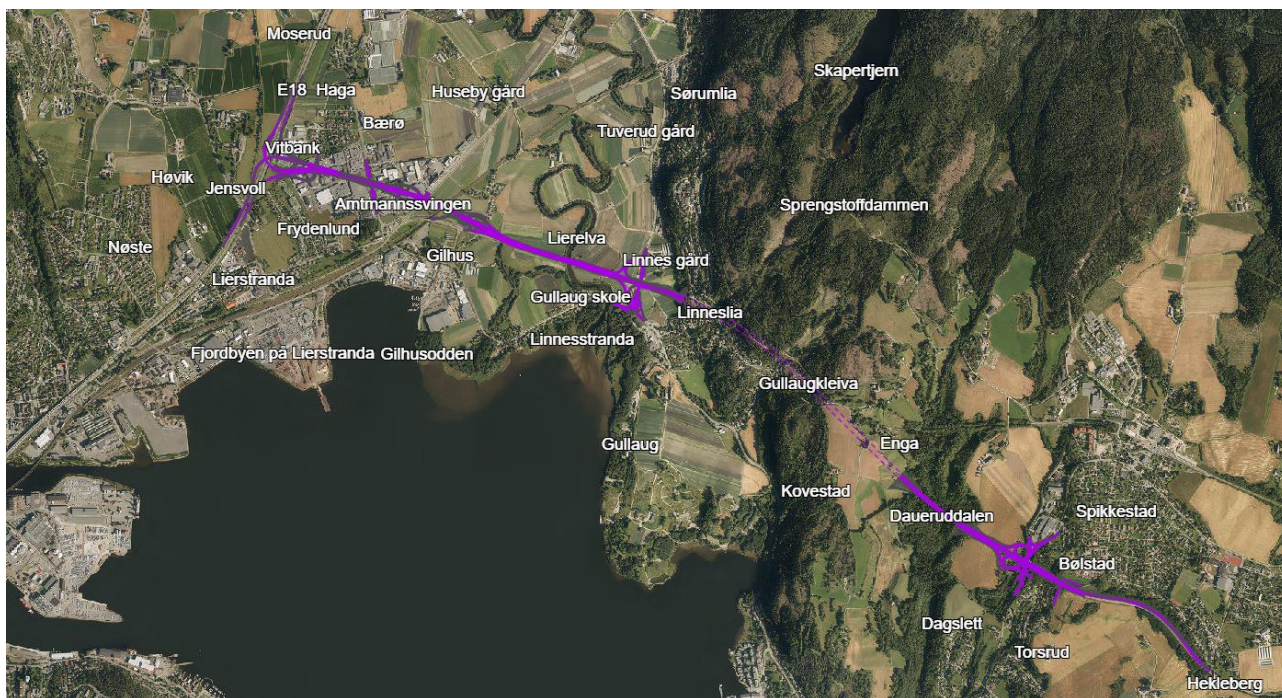
Linjene som er beskrevet nedenfor er de optimaliserte linjene som er grunnlag for utredningen.

2.2 Jensvollkorridoren

2.2.1 Jensvoll - over

Alternativet går fra Jensvoll i Lier kommune til Hekleberg bru i Asker kommune. E134 etableres som veg i dagen mellom E18 og Linnes og følger samme trase som eksisterende E134 fra Amtmannssvingen til Tuverudveien. Videre går vegen i tunnel mellom Linnes og Dagslett. Løsningen har ny veg i dagen fra tunnelportalen på Dagslett til Hekleberg bru.

Figur 2-2 Jensvollkorridoren Jensvoll - over vises i lilla linje. Stiplet linje viser tunnel

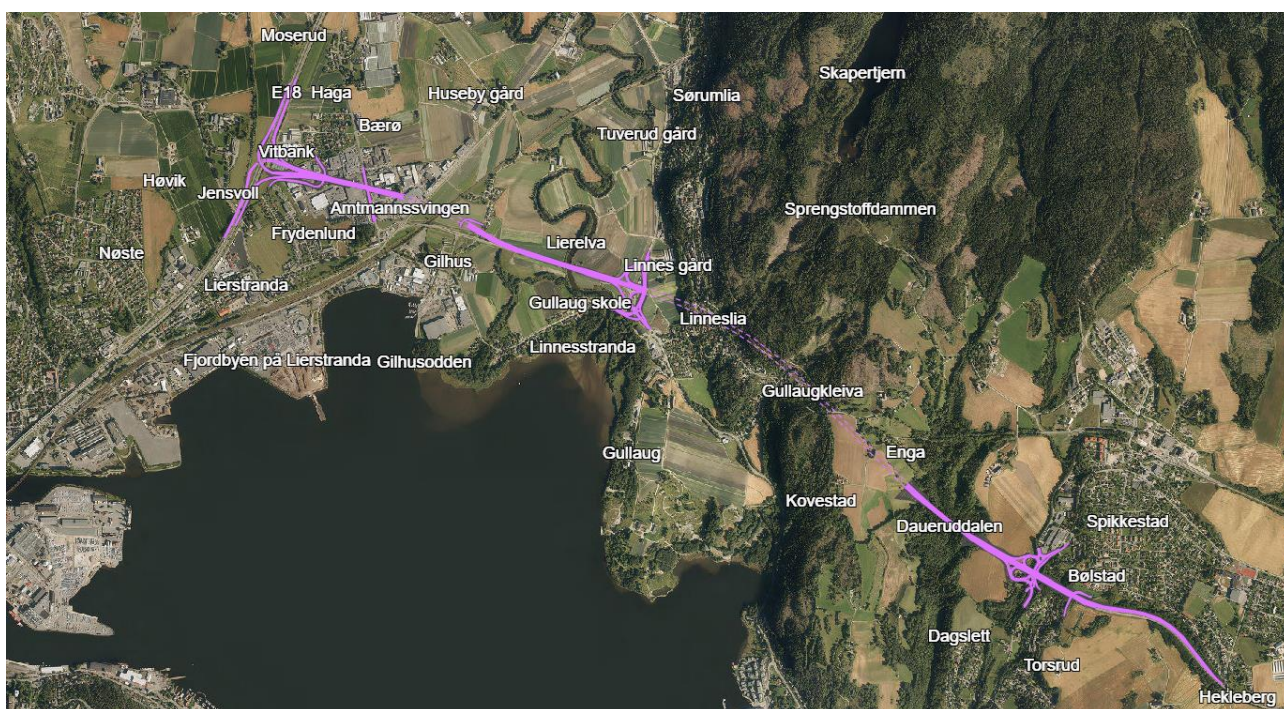
Krysset med E18 etableres som et treplanskryss. Kryssingen av E18 skjer i vanntett kulvert med vanntette trau på begge sider av kulverten fra E134 mot Drammen og på bru fra Oslo mot E134. Ny E134 føres videre gjennom næringsområdet på Vitbank og krysser under Ringeriksveien, og over fv. 282 og jernbanen på bruer. Kryssløsningen med fv. 282 er et halvt kryss med ramper for trafikk til og fra E18 som tilknyttes fv. 282 i rundkjøring under ny E134. Tilkobling til lokalvegsystemet for trafikk til/fra øst, vil skje via ramper fra ny E134 til dagens rundkjøring ved Gilhus. Herfra etableres ny E134 i samme trase som eksisterende E134. Utvidelsen av eksisterende veg skjer på nordsiden, og vegen blir liggende på en lav fylling fram til kryssing av Lierelva på samme sted som i dag. Øst for Lierelva fortsetter vegen på lav fylling fram til nytt kløverkryss ved Linnes med tilknytning til Tuverudveien og eksisterende E134. Tuverudveien må legges noe om for å komme over ny E134. Ny E134 går deretter i skjæring fram til tunnelportalen som ligger i Linneslia.

E134 går i tunnel med to løp gjennom Sørumsåsen, tunnellengde er ca. 1,7 km. Vegen ligger videre i skjæring fram til bru over Dauerruddalen. Krysset med eksisterende E134 Spikkestadveien er et kløverkryss hvor ny E134 krysser Spikkestadveien på bru. Fra krysset til parsellslutt utvides eksisterende veg med to felt på nordsiden av vegen, og følger i stor grad dagens trase.

2.2.2 Jensvoll - under

Alternativet følger samme horisontalgeometri som Jensvoll over. Forskjellen er at E134 så langt som mulig etableres i kulvert under terreng, og dermed krysser under eksisterende veger og jernbane. Alternativet har ikke krysstillkobling med fv. 282. Alternativet starter i vest med samme kryssløsning med E18 som alternativ Jensvoll over. Vegen legges videre østover i skjæring fram til Vebjørns vei på Vitbank. Ringeriksveien krysser på bru over ny E134. Herfra etableres ny E134 i kulvert fram til rundkjøringen på Gilhus, hvor ny E134 kommer opp i dagen, og krysser over Lierelva på bru. Krysset med Tuverudveien er prinsipielt likt som krysset omtalt i alternativ Jensvoll - over, men det ligger noe lavere i terrenget. E134 etableres i kulvert under Tuverudveien og jordbruksarealene på Linnes før den går videre i bergtunnel gjennom Sørumsåsen. På østsiden av Sørumsåsen er alle alternativene for Jensvoll-, Vitbank- og Husebykorridorene like.

Figur 2-3 Jensvollkorridoren Jensvoll - under vises i lyslilla linje. Stiplet linje viser tunnel

2.3 Vitbankkorridoren

2.3.1 Vitbank - over

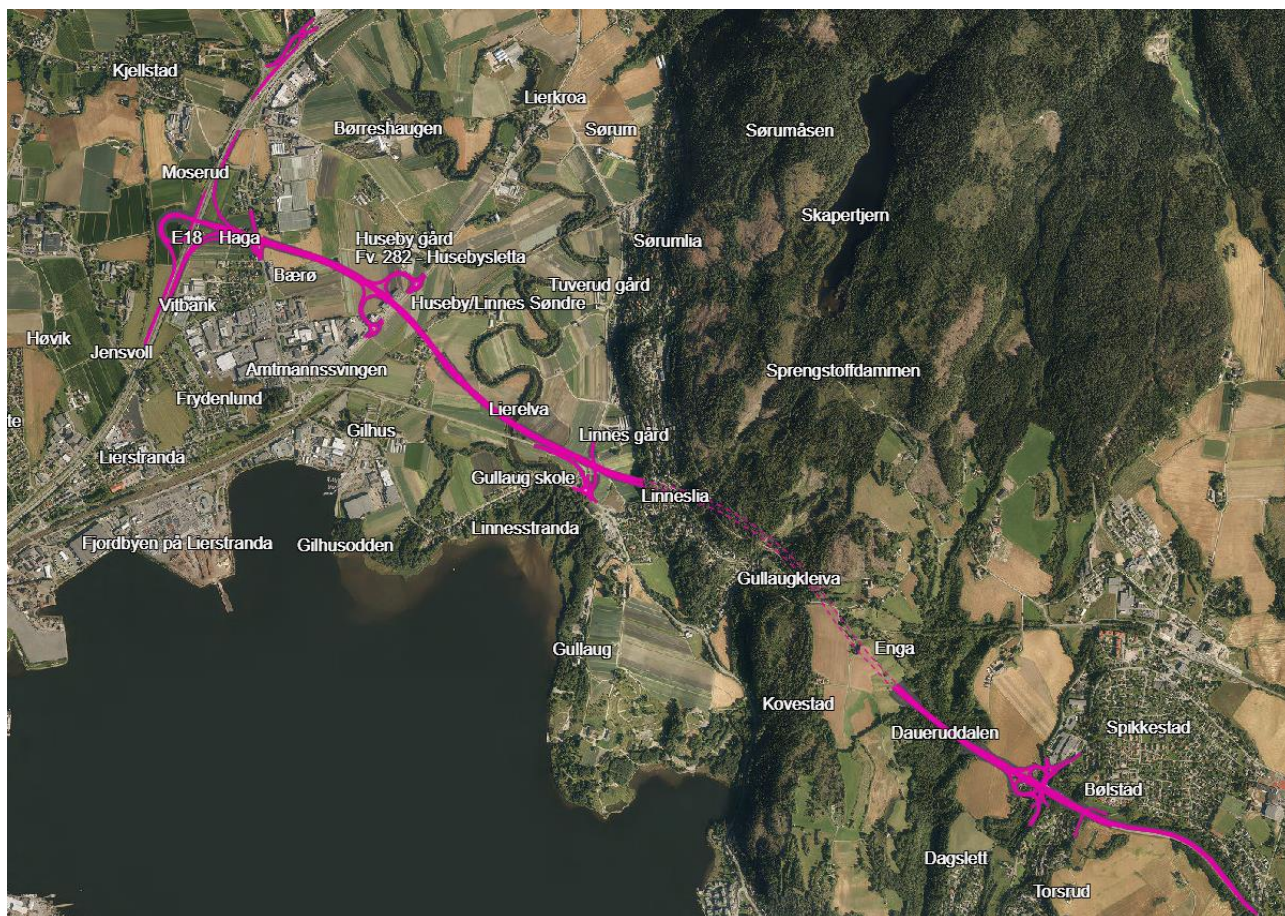
Alternativet går fra E18 ved Vitbank/Moserud i Lier kommune til Hekleberg bru i Asker kommune. E134 etableres som veg i dagen mellom E18 og Linnes, og videre i tunnel mellom Linnes og Dagslett. Løsningen har ny veg i dagen fra tunnelportalen på Dagslett til Hekleberg bru.

Krysset med E18 etableres sør for Moserud, og E134 krysser E18 i kulvert. For å ivareta avstandskrav stenges eksisterende avkjøring fra E18 mot Kjellstad, og ny avkjøringsrampe etableres i tilknytning til nytt kryss med E134. Påkjøringsrampe fra Kjellstad til E18 flyttes av samme grunn mot nord. Vegen krysser på bru over Ringeriksveien og føres delvis på fylling over landbruksarealene ved Bærø fram til nytt kløverkryss med fv. 282 Husebysletta sør for Huseby gård. Krysset har alle rampene på vestsiden av fv. 282. Videre

føres E134 på en lang bru over fv. 282 Husebysletta og jernbanen, og videre på lav fylling fram til kryssing av Lierelva rett nord for dagens E134. For å unngå store skjæringer ved Linnes, føres E134 i en svak bue sørover før den går i tunnel sør for Linnes gård. Eksisterende E134 må derfor flyttes noe sørover. Tuverudveien og gang/sykkelveg krysser E134 på bru.

E134 går i tunnel med to løp under Sørumsåsen, og er identisk med Huseby - over fra omtrent midtveis i tunnelen og østover. Tunnellengde er ca 1,6 km. På østsiden av Sørumsåsen er alle alternativene for Jensvoll-, Vitbank- og Husebykorridorene like.

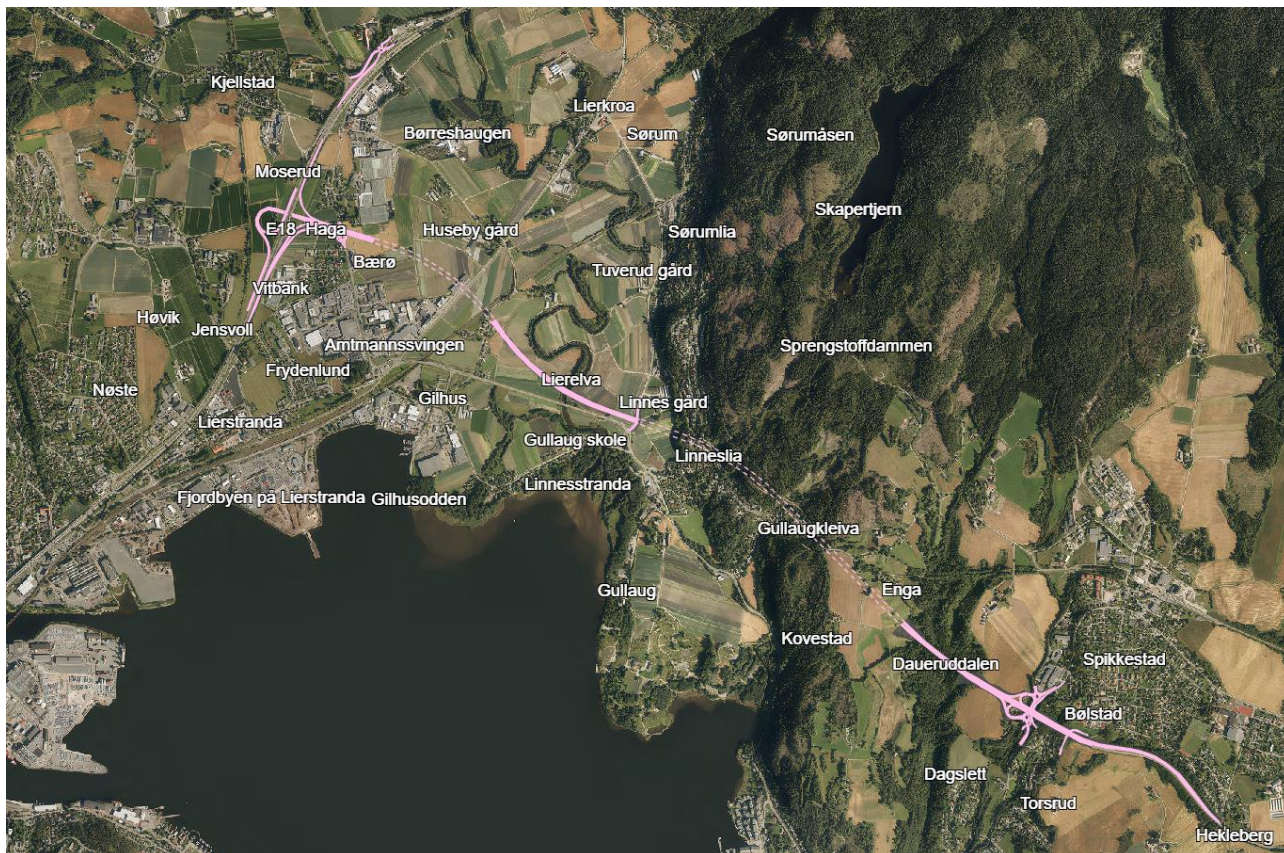

Figur 2-4 Vitbankkorridoren Vitbank - over vises i rosa linje. Stiplet linje viser tunnel

2.3.2 Vitbank - under

Alternativet følger samme horisontalgeometri som Vitbank - over på store deler av strekningen. Forskjellen er at E134 så langt som mulig etableres i kulvert under terreng, og dermed krysser under eksisterende veger og jernbane. Alternativet har ikke krysstilkobling med fv. 282. Traseen starter i vest med samme kryssløsning med E18 som Vitbank - over, men krysser under Ringeriksveien. Fra Bærø legges ny E134 i kulvert, fram til nordre del av bebyggelsen i Husebygata. Vegen krysser Lierelva på bru. På østsiden av Lierelva føres E134 ned i en lang portalkulvert under Tuverudveien og jordbruksarealene på Linnes fram til bergtunnel gjennom Sørumsåsen. Tuverudveien legges om og over kulverten for ny E134. På østsiden av Sørumsåsen er alle alternativene for Jensvoll-, Vitbank- og Husebykorridorene like.

Figur 2-5 Vitbankkorridoren Vitbank - under vises i lysrosa linje. Stiplet linje viser tunnel

2.4 Husebykorridoren

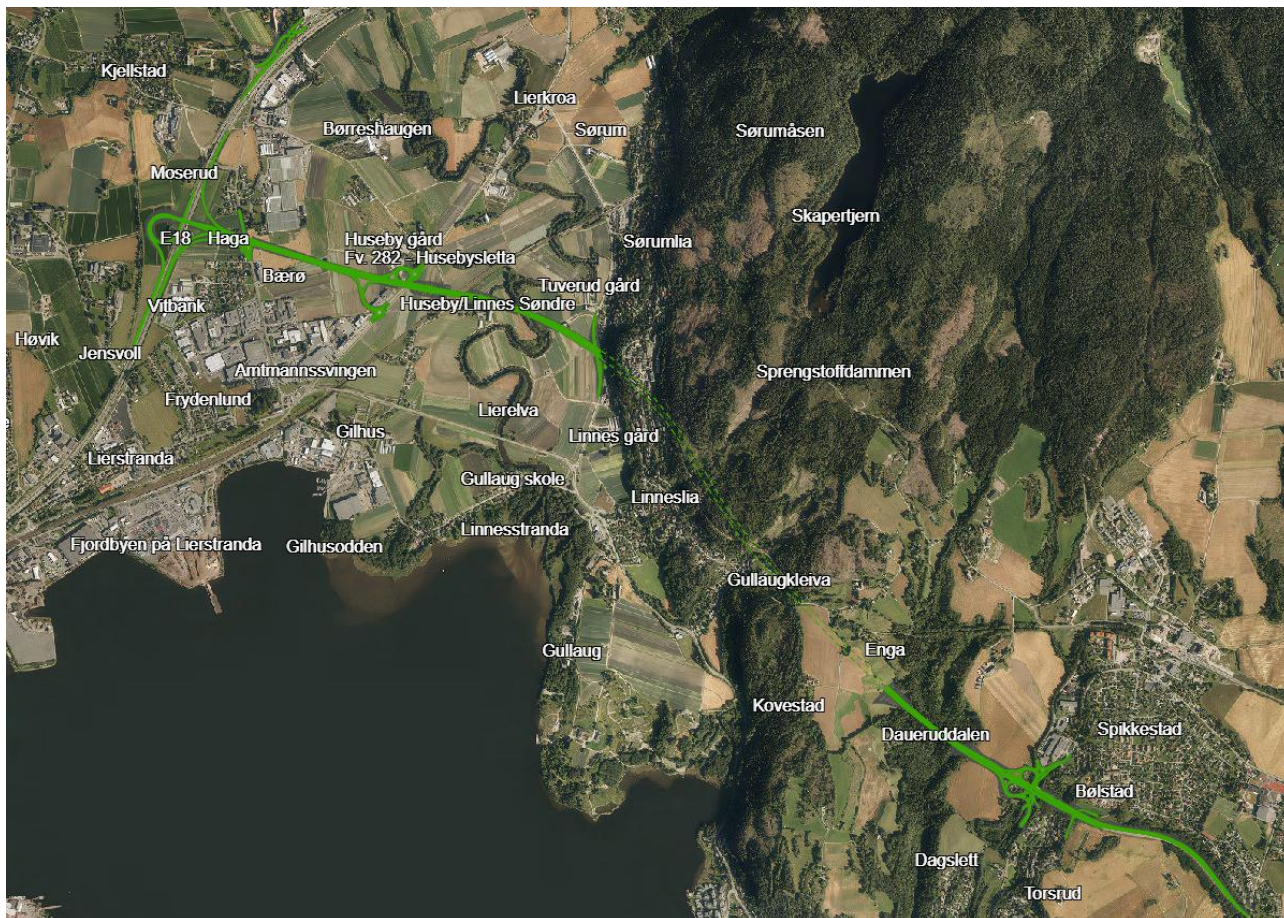
2.4.1 Huseby - over

Alternativet strekker seg fra E18 ved Vitbank/Moserud i Lier kommune til Hekleberg bru i Asker kommune. E134 etableres som veg i dagen mellom E18 og Linnes, og videre i tunnel mellom Linnes og Dagslett. Løsningen har ny veg i dagen fra tunnelportalen på Dagslett til Hekleberg bru.

Krysset med E18 etableres sør for Moserud, og E134 krysser E18 i kulvert. For å ivareta avstandskrav stenges eksisterende avkjøring fra E18 mot Kjellstad, og ny avkjøringsrampe etableres i tilknytning til nytt kryss med E134. Påkjøringsrampe fra Kjellstad til E18 flyttes av samme grunn mot nord. Vegen krysser på bru over Ringeriksveien og føres delvis på fylling over landbruksarealene ved Bærø fylling fram til nytt kløverkryss med fv. 282 Husebysletta sør for Huseby gård. Krysset har alle rampene på vestsiden av fv. 282. Vegen går over fv. 282 og Drammensbanen på separate bruer. Fra jernbanen legges E134 på lav fylling fram til tunnelportalen like sør for Tuverud gård. E134 går i tunnel med to løp gjennom Sørumsåsen, tunnellengde er ca 2,1 km. Tuverudveien krysser E134 over tunnelportalen.

På østsiden av Sørumsåsen er alle alternativene for Jensvoll-, Vitbank- og Husebykorridorene like.

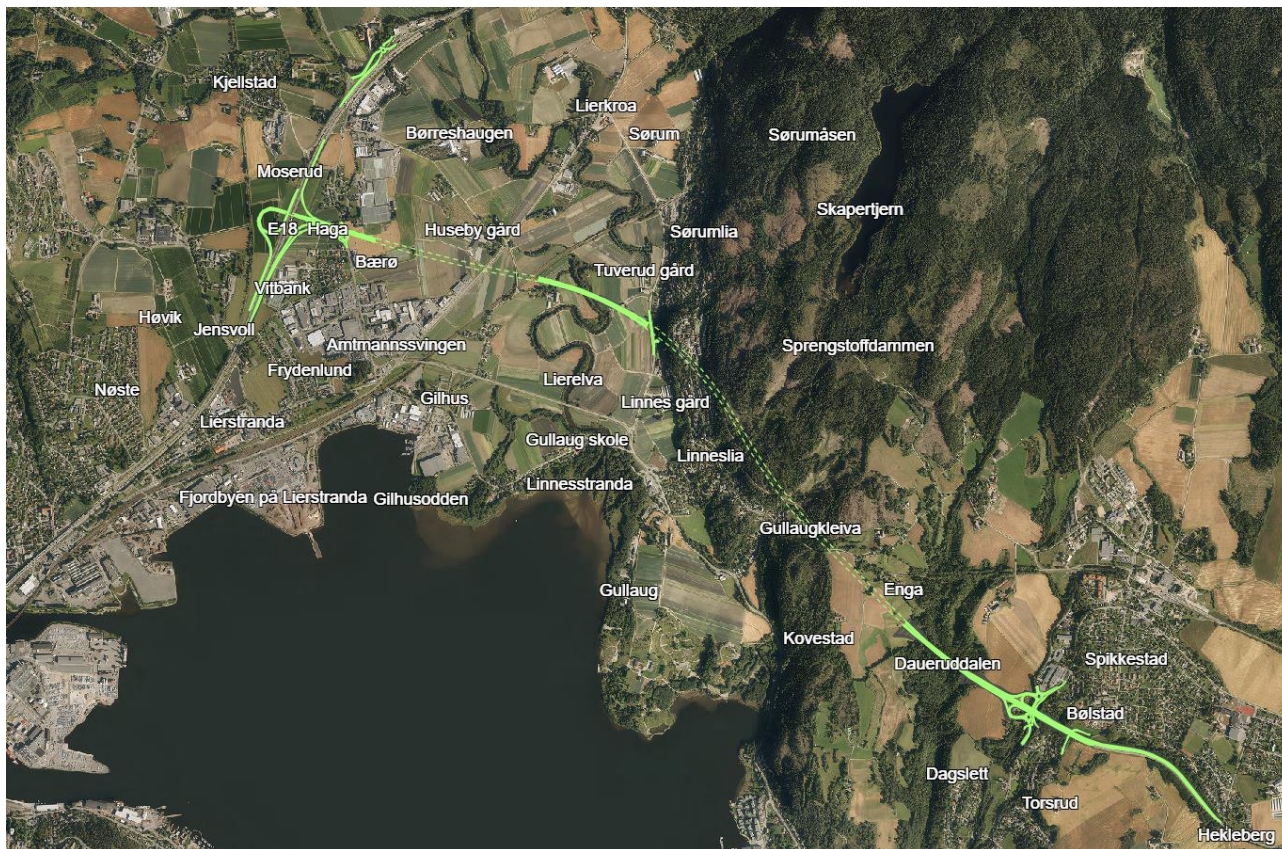

Figur 2-6 Husebykorridoren Huseby - over vises i grønn linje. Stiplet linje viser tunnel

2.4.2 Huseby - under

Alternativet har samme horisontalgeometri som Huseby - over. Forskjellen er at E134 så langt som mulig etableres i kulvert under terreng, og dermed krysser under eksisterende veger og jernbane. Alternativet har ikke krysstillkobling med fv. 282. Traseen starter i vest med samme kryssløsning som Huseby - over, men føres under Ringeriksveien. Fra Bærø legges ny E134 i kulvert, fram til Huseby/Linnes søndre hvor vegen føres over Lierelva på bru. På østsiden av Lierelva føres E134 ned i en lang portalkulvert under Tuverudveien like sør for Tuverud gård, og videre østover i tunnel med to løp gjennom Sørumsåsen. Tunnelen er ca. 2,1 km lang. På østsiden av Sørumsåsen er alle alternativene for Jensvoll-, Vitbank- og Husebykorridorene like.

Figur 2-7 Husebykorridoren Huseby - under vises i lysgrønn linje. Stiplet linje viser tunnel

2.5 Vikerkorridoren

I denne korridoren foreligger ett alternativ: Vikerkorridoren. Korridoren går fra Vik i Lier kommune til Hekleberg bru i Asker kommune. E134 tilknyttes E18 med planskilt kryss og direkteførte ramper, hvor E134 føres over E18 på en lang bru. Fra E18 etableres E134 delvis på fylling og delvis i skjæring inn mot tunnelportalen som etableres like vest for fv. 282. E134 fortsetter i tunnel med to løp gjennom Sørumsåsen til Dagslett. Tunnellengden er ca. 4,3 km.

Portalen på østsiden av tunnelen ligger noe høyere i forhold til de andre alternativene. E134 ligger i skjæring fra tunnelportalen fram til bru over Dauveruddalen. Krysset med eksisterende E134 Spikkestadveien er et kløverkryss hvor ny E134 krysser Spikkestadveien på bru. Fra krysset og videre til Hekleberg bru utvides eksisterende veg med to felt på nordsiden av vegen.

2.6.1 Generelt for alle alternativer

For det alternativet som vedtas skal hovedaktivitetene i tilknytning til anleggsgjennomføringen i størst mulig grad foregå innenfor regulert anleggsbelte. Dette avsettes først i reguleringsplanen, og vil ikke være avklart gjennom denne planen (kommunedelplan). Det vil i reguleringsplanen avsettes et belte langs hele traseen til anleggstransport og mellomlager av masse, og det vil avsette plass til riggområder rundt de store konstruksjonene som kryss, bruer, tunnelportaler. Anleggsveg til tunnelportaler og landkar for bruer må også være del av anleggsbeltet. I inneværende planfase er det lagt til grunn at det som prinsipp avsettes en bredde på 15–20 meter utenfor vegtiltaket, og større arealer rundt kryss og portaler.

Matjord legges til side i ranker, for senere tilbakeføring, innenfor veganleggets anleggsbelte og den enkelte landbrukseiendom. Eventuelt overskudd av matjord håndteres i henhold til avtaler og planer godkjent av grunneiere og landbruksmyndigheter. Dette avklares i reguleringsplanfasen.

Tunnel genererer et stort overskudd av sprengstein. Av hensyn til miljø, landbruksinteresser og rent teknisk/stabilitetsmessig er det antatt å være lite aktuelt å mellomlagre, håndtere eller bearbeide denne sprengsteinen innenfor planområdet. Det må søkes å finne et egnet området, så nær planområdet som mulig, for mellomlagring og ressursutnyttelse av disse steinmassene. Dette avklares i reguleringsplanfasen.

I anleggsperioden vil det være nødvendig med trafikkomlegginger der traseen krysser eksisterende veger. Bygging av midlertidige løsninger vil inngå som del av reguleringsplanen, og arbeidet med omlegging vil pågå parallelt med øvrige veg- og grunnarbeider.

Østre del av strekningen har felles utfordringer for anleggsgjennomføring for alle alternativer. For bru på ca. 300 meter over Daueruddalen er det større anleggstekniske utfordringer, med hensyn på brubygging i det bratte ravinelandskapet med tilhørende redusert geoteknisk stabilitet og fremkommelighet. Det er kartlagt løsmassetykkelser i varierende mektighet i påhuggsområde ved Daueruddalen, dette kan medføre behov for grunnforsterkning eller andre tiltak knyttet til grunnforsterkning her. Brua kan bygges på ulike måter, enten via anleggsveg i Daueruddalen fra sør for etablering av landkar og søyler, eller via anleggsveg fra vest (Kovestad eller Enga) og mindre grad av arealbeslag i selve dalen. Ulike byggemåter har både ulike kostnads- og fase-/fremdriftskonsekvenser og vil ikke bli avklart i denne planfasen.

2.6.2 Anleggsgjennomføring for Jensvoll - over, Vitbank - over og Huseby - over

Traseene blir liggende på fylling over dagens terreng på større deler av strekningen. I tilknytning til de større konstruksjonene, der traseen krysser eksisterende veger/jernbane, må det settes av ekstra plass til riggområder og vegomlegginger, utover det anleggsbeltet som følger traseene på begge sider. Anleggsbeltet må i tillegg til å etablere nødvendig plass for selve anleggsarbeidene også ivareta areal for opprasking av matjord som skal tilbakeføres når anlegget avsluttes. Det forventes et generelt anleggsbelte langs hele vegtiltaket på ca. 15 m bredde utenfor fyllingsfot.

På grunn av lav stabilitet på store deler av strekningen mellom tunnelen og E18 må det, for disse alternativene med fyllinger, innarbeides nødvendig areal for utførelse av nødvendig grunnforsterkning. Dette antas per nå å inngå i anleggsbeltet på ca. 15 m utenfor fyllingsfot men kan endres når detaljer om grunnforhold økes i senere faser.

Tunnelen har en lengde som gjør det naturlig med tunneldrift fra ett av tunnelpåhuggene. Valg av driveretning og tilhørende plass til tunnelrigg, må avgjøres ut fra hva som tillates av anleggsstøy/arbeidstid og videre transport av tunnelstein. Det må settes av plass til tunnelrigg der det velges å drive tunnelen fra.

2.6.3 Anleggsgjennomføring for Jensvoll - under, Vitbank - under og Huseby - under

Der traseen krysser eksisterende veger og jernbane må det settes av ekstra plass til vegomlegginger og riggområder utover det anleggsbeltet som følger traseene på begge sider. Anleggsbeltet må i tillegg til å etablere nødvendig plass, for selve anleggsarbeidene, også ivareta areal for opprasking av matjord som skal tilbakeføres når anlegget avsluttes. Det forventes et generelt anleggsbelte langs hele vegtiltaket på ca. 15-20 m bredde utenfor skjæringstopp.

Alternativene må bygges med åpen byggegrop og med vanntette konstruksjoner. På grunn av lav stabilitet i grunnen, høyt grunnvannsnivå og høyt flomnivå på store deler av strekningen, mellom tunnelen og E18 må det utføres midlertidig grunnforsterkning og etablering av midlertidig flom- og vanntetting i anleggsperioden.

Lav linjeføring, som disse alternativene har, gir også betydelig overskudd av løsmasser som det må vurderes hvor skal gjenbrukes eller plasseres permanent.

Traseen krysser flere eksisterende VA- og el-traseer, så det må også settes av plass til nødvendig omlegging av disse. Spesielt omlegging av eksisterende VA-ledninger kan, ved en slik nedsenket trase, kreve arealer som går utover selve vegtraseen.

Tunnelen har en lengde som gjør det naturlig med tunneldrift fra ett av tunnelpåhuggene. Valg av driveretning og tilhørende plass til tunnelrigg, må avgjøres ut fra hva som tillates av anleggsstøy/arbeidstid og videre transport av tunnelstein. Det må settes av plass til tunnelrigg der det velges å drive tunnelen fra.

2.6.4 Anleggsgjennomføring for Vikerkorridoren

Det er kartlagt store løsmassetykkelser i påhuggsområde ved Reistad, dette vil gi utfordringer med hensyn på stabilitet og i tillegg gi et stort overskudd av løsmasser. Det må vurderes spesielle tiltak knyttet til grunnforsterking/stabilisering, i forkant av arbeidene med påhugg og de øvrige konstruksjonene her. Ramper for på- og avkjøring til ny E134 og dermed anleggsbeltet strekker seg helt ut til et bekkedrag. Grunnforhold medfører at det kan være aktuelt med erosjonssikring i deler av bekken, men dette må avklares i neste planfase når områdestabilitet vurderes nærmere.

For å optimalisere og redusere byggetiden for Vikeralternativet, med lang tunnel, bør det utredes nærmere mulighet for et tverrslag til tunnelen med tilhørende riggområde. Det er vurdert alternative plasseringer av tverrslag for Vikerkorridoren, Det fattes ikke beslutning om tverrslag i denne planfasen, og areal til tverrslag ligger ikke inne i planforslaget.

3 Metode

3.1 Metode for vurdering av konsekvenser

Statens vegvesens håndbok Konsekvensanalyser V712 [1] legges til grunn for vurdering av konsekvenser.

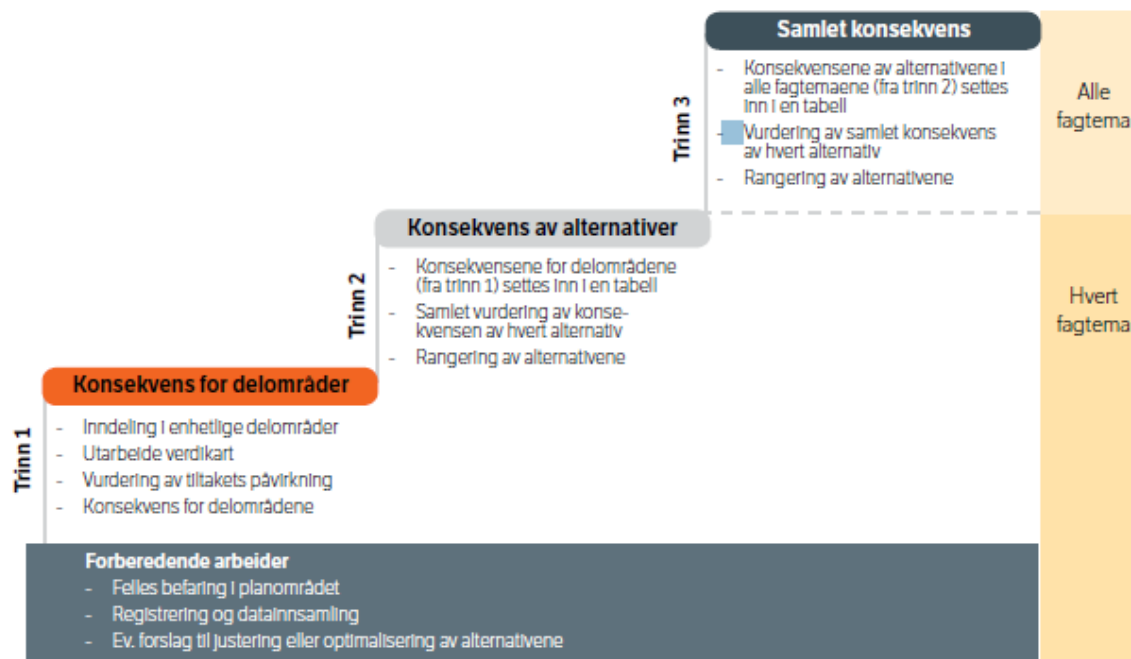
De ikke-prissatte konsekvensene vurderes på grunnlag av områdenes verdi og tiltakets påvirkning. Verdiene settes på grunnlag av veiledning gitt i håndboka. Den samlede vurderingen av ikke-prissatte konsekvenser gjøres etter en 8-delt skala der konsekvensene av tiltaket er vurdert i forhold til referansesituasjonen. For å tydeliggjøre hvilke alternativer som er best og dårligst, blir alternativene rangert.

For de ikke-prissatte konsekvensene brukes begrepene

- positiv konsekvens om fordeler av et tiltak
- negativ konsekvens om ulemper ved et tiltak
- ubetydelig konsekvens der tiltaket ikke medfører endring

Ikke-prissatt metode i V712 skal sikre en faglig, systematisk og enhetlig analyse av de konsekvensene et tiltak vil medføre for de fem fagtemaene landskapsbilde, friluftsliv, by- og bygdeliv, kulturarv, naturmangfold og naturressurser. Videre i dette kapittelet omtales metoden som er felles for de ikke-prissatte temaene, mens fagspesifikk metode omtales i kapittel 4.

Vurderingene gjøres i tre trinn som vist i Figur 3.1. De to første trinnene gjøres for hvert fagtema, mens i det tredje trinnet vurderes konsekvensen for de fem fagtemaene samlet.

Figur 3-1 Figur viser de tre hovedtrinnene for vurdering av ikke-prissatte temaer (kilde: Statens vegvesen V712, figur 6-3)

Trinn 1 og 2 skal gjøres for hvert fagtema, og vil fremgå av denne rapporten. Trinn 3 utføres i planbeskrivelsen.

3.1.1 Trinn 1 – Konsekvens for delområder

Verdi

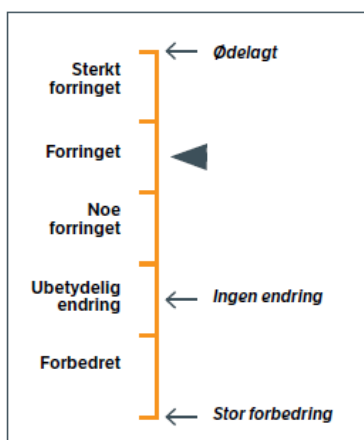
Delområder verdivurderes. Et delområde er definert som et område som har en enhetlig funksjon, karakter og/eller verdi [1]. Med verdi menes en vurdering av hvor stor betydning et område har i et nasjonalt perspektiv. Til grunn for verdikriteriene i fagkapitlene er det utarbeidet en felles verditabell, se figur 3.2. Kriteriene i tabellen skal sikre en ensartet bruk av verdiskalaen på tvers av de ikke prissatte fagtemaene. Det utarbeides verdikart som gjengir verdier i delområdene.

	Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Forvaltnings-prioritet	Uten betydning for temaet eller sterkt reduserte kvaliteter		Forvaltnings-prioritet	Høy forvaltnings-prioritet	Høyeste forvaltningsprioritet
Viktighet/betydning for fagtemaet		Alminnelig/lokalt vanlig	Lokal/regional betydning	Regional/nasjonal betydning	Nasjonal/ internasjonal betydning
Funksjoner og sammenhenger		Kontekst/sammenheng er lite synlig	Kontekst/sammenheng er noe fragmentert	Viktige sammenhenger og funksjoner	Særlig viktige sammenhenger og funksjoner
Bruksfrekvens		Betydning for få	Betydning for flere	Betydning for mange	Betydning for svært mange
Faglige kvaliteter ³⁸		Få kvaliteter	Gode kvaliteter	Særlig gode kvaliteter	Unike kvaliteter

Figur 3-2 Generelt grunnlag for verdisetting (kilde: Statens vegvesen V712, tabell 6-1)

Påvirkning

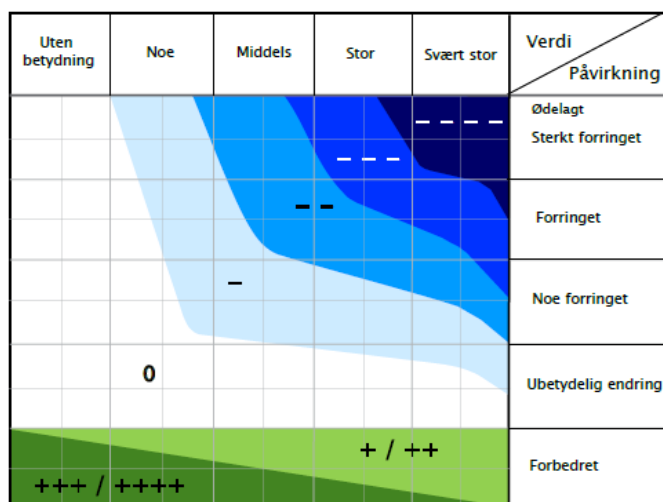
Med påvirkning menes en vurdering av hvordan og i hvilken grad et område påvirkes som følge av et definert tiltak. Påvirkning vurderes i forhold til referansesituasjonen. Alle tiltak som inngår i investeringskostnadene skal legges til grunn ved vurdering av påvirkning. Vurdering gjøres ut ifra skalaen vist under.

Figur 3-3. Skala for vurdering av påvirkning (kilde: Statens vegvesen V712, figur 6-5)

Konsekvens

Konsekvens fremkommer ved sammenstilling av områdets verdi og omfanget av påvirkning. Konsekvensen er en vurdering av om et definert tiltak vil medføre bedring eller forringelse i et område. Skalaen for konsekvens går fra 4 minus til 4 pluss. De negative konsekvensgradene er knyttet til en verdiforringelse av et delområde, mens de positive konsekvensgradene forutsetter en verdiøkning, etter at tiltaket er realisert.

Figur 3-4 Konsekvensvifta angir konsekvens for delområdet (kilde: Statens vegvesen V712, figur 6-6)

3.1.2 Trinn 2 – Konsekvens for alternativer

Etter at konsekvensen for hvert område er utredet, gjøres det en samlet konsekvensvurdering av hvert alternativ. Dette gjøres for hvert fagtema. Samlet konsekvens gis etter kriterier i V712 tabell 6-5, som er gjengitt under i Figur 3-5.

Skala	Trinn 2: Kriterier for fastsettelse av konsekvens for hvert alternativ
Kritisk negativ konsekvens	Svært stor miljøskade for temaet, gjerne i form av store samlede virkninger. Stor andel av strekning har særlig høy konfliktgrad. Vanligvis flere delområder med konsekvensgrad 4 minus (---). Brukes unntaksvis
Svært stor negativ konsekvens	Stor miljøskade for temaet, gjerne i form av store samlede virkninger. Vanligvis har stor andel av strekningen høy konfliktgrad. Det finnes delområder med konsekvensgrad 4 minus (---), og typisk vil det være flere/mange områder med tre minus (- - -).
Stor negativ konsekvens	Flere alvorlige konfliktpunkter for temaet. Typisk vil flere delområder ha konsekvensgrad 3 minus (- - -).
Middels negativ konsekvens	Delområder med konsekvensgrad 2 minus (- -) dominerer. Høyere konsekvensgrader forekommer ikke eller er underordnede.
Noe negativ konsekvens	Liten andel av strekning med konflikter. Delområder har lave konsekvensgrader, typisk vil konsekvensgrad 1 minus (-), dominere. Høyere konsekvensgrader forekommer ikke eller er underordnede.
Ubetydelig konsekvens	Alternativet vil ikke medføre vesentlig endring fra referansesituasjonen (referansealternativet). Det er få konflikter og ingen konflikter med høye konsekvensgrader.
Positiv konsekvens	I sum er alternativet en forbedring for temaet. Delområder med positiv konsekvensgrad finnes. Kun ett eller få delområder med lave negative konsekvensgrader, og disse oppveies klart av delområder med positiv konsekvensgrad.
Stor positiv konsekvens	Stor forbedring for temaet. Mange eller særlig store/viktige delområder med positiv konsekvensgrad. Kun ett eller få delområder med lave negative konsekvensgrader, og disse oppveies klart av delområder med positiv konsekvensgrad.

Figur 3-5 Kriterier for fastsettelse av konsekvens for hvert alternativ (kilde: Statens vegvesen V712, tabell 6-5)

3.2 Referansesituasjonen (nullalternativet)

Dette er det metodisk reelle referansealternativet. Nullalternativet tilsvarer dagens situasjon inkludert vedtatte planer (som i foreliggende kommuneplaner og vedtatte reguleringsplaner). I henhold til planprogrammet skal ikke-prissatte temaer vurderes opp mot et nullalternativ. Nullalternativet beskriver forholdene i analyseperioden dersom det ikke bygges ny veg. I alternativet inngår derfor trafikkvekst på dagens veg og vedtatte planer som ventes fullført før sammenligningsåret. Kommuneplanens arealdeler legges til grunn for sammenligningen i sammenligningsåret (2030).

Det er behov for noen presiseringer rundt nullalternativet.

Følgende legges ikke til grunn:

- Vedtatt rv. 23 Dagslett - Linnes – der gjelder kommuneplanen, dvs. primært LNF-formål

Følgende legges til grunn:

- Gullaug er bebygd; arealet forventes i 2030 å ha bebyggelse jf. utbredelse i kommuneplanen
- Areal mellom E18 og Lierstranda har bebyggelse slik det fremstår i dag og i gjeldende kommuneplan.

3.3 Planprogram

I planprogrammet [2] stilles de formelle kravene til hva som skal utredes for hvert tema.

Fastsatt planprogram har følgende krav til utredning av fagtema kulturarv:

Fagtemaet kulturarv omfatter spor etter menneskers virksomhet gjennom historien knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap.

Formålet med analysen er å få kunnskap om verdifulle områder for tema og belyse konsekvensene av de ulike alternativene. Kulturmiljøer er definert som områder hvor kulturminner inngår som en del av en større sammenheng. Ved avgrensing av kulturmiljøer må vi påvise hvilken helhet eller sammenheng kulturminnene inngår i. Med kulturminner mener vi alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til (§ 2 kulturminneloven).

Automatisk fredete kulturminner omfatter arkeologiske og faste kulturminner fra før 1537 og alle erklærte stående byggverk med opprinnelse fra før 1650, (§ 4). Kulturlandskap er landskap som er preget av menneskelig bruk og virksomhet.

Situasjonen for kulturmiljøer og kulturminner i det aktuelle planområdet er beskrevet i konsekvensutredningen for hovedvegsystemet i Ytre Lier i Statens vegvesens utredning fra 2007, og NIKUs rapport fra 2003, samt i reguleringsplan for rv. 23 Dagslett-Linnes, som ble vedtatt i 2014. Buskerud fylkeskommune vedtok i mai 2017 sin regionale plan for kulturminnevern i Buskerud 2017-2027.

Vi skal utrede og vurdere konsekvensene for:

- Kulturminner og -miljøer
- Kulturmiljøenes innbyrdes sammenhenger
- Utviklingspotensialet med hensyn til opplevelses- og formidlingskvalitetene på kulturmiljøet Huseby gård

4 Tematisk omtale

4.1 Om tema kulturarv

Fagtemaet kulturarv omfatter spor – materielle og immaterielle – etter menneskers virksomhet gjennom historien. I en analyse etter håndbok V712 er det de materielle sporene som er i fokus, ofte delt i de tre deltemaene kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap, hvorav sistnevnte også inkluderer bylandskapet.

Kulturminneloven definerer kulturminner som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Flere kulturminner som del av en større helhet eller sammenheng utgjør et kulturmiljø. Landskapet kan ha mange spor av menneskelig påvirkning, men i denne sammenheng forstås kulturhistoriske landskap som større sammenhengende områder hvor den kulturhistoriske dimensjonen er framtrædende.

Etter V712 er kulturarv et av fem ikke-prissatte tema som avgrenses som følger:

Fagtemaene representerer ulike aspekter ved det naturlige- og menneskepåvirkete landskapet på følgende måte:

- Fagtema landskapsbilde representerer	«det romlige og visuelle landskapet»
- Fagtema friluftsliv / by- og bygdeliv representerer	«landskapet slik folk oppfatter og bruker det»
- Fagtema naturmangfold representerer	«det økologiske landskapet»
- Fagtema kulturarv representerer	«det kulturhistoriske landskapet»
- Fagtema naturressurser representerer	«produksjonslandskapet»

Denne inndelingen definerer avgrensingen mellom de fem fagtemaene.

Fagtemaet kulturarv grenser særlig mot fagtema landskap, som også bruker begrepet kulturlandskap. For kulturarv er imidlertid tidsdybde og historisk lesbarhet avgjørende. Det store flate dyrkede landskapet rundt et historisk gårdstun har derfor mindre verdi for fagtema kulturarv, hvis det er et relativt nytt jordbrukslandskap, endret etter hamskiftet og tilrettelagt for moderne landbruksmaskiner.

Fagtemaet vurderer på et vis også opplevelsesverdi, som gjerne også faller inn under landskap og friluftsliv / by- og bygdeliv. Fagtema kulturarv vektlegger imidlertid historisk lesbarhet, hvor lett forståelig den historiske dimensjonen er ved et kulturmiljø, og hvorvidt et tiltak endrer dette.

Det kan også være trekk ved fagtemaene naturmangfold og naturressurser som er relevante for kulturarv, hvis disse viser til, eller er resultat av gammel bruk av landskapet.

4.2 Relevante lover og retningslinjer for temaet kulturarv

Kulturminner og kulturmiljø er vår primære kilde for kunnskap om – og forståelse av – forhistoriske samfunn og levekår. Kulturminner og kulturmiljøer er også sentrale kilder for kunnskap om historiske perioder og nyere tid. Dette er ikke-fornybare ressurser, og det nasjonale miljømålet var at det årlige tapet av verneverdige kulturminner og kulturmiljø ikke skulle overstige 0,5 % innen år 2020, som beskrevet i stortingsmelding nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner*. Ambisjonsnivået ble opprettholdt og videreført i stortingsmelding nr. 35 (2012-2013) *Framtid med fotfeste*. I stortingsmelding nr. 16 (2019-2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken Engasjement, bærekraft og mangfold*, løftes tre nye nasjonale mål frem:

- 1) Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø
- 2) Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging
- 3) Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.

Sistnevnte nasjonale mål viderefører essensen i det tidligere nasjonale målet om å begrense tap av kulturminner.

Videre har Norge forpliktet seg til vern av kulturmiljø gjennom flere internasjonale konvensjoner, som Granadakonvensjonen om vern av Europas faste kulturminner, Valettakonvensjonen om vern av den arkeologiske kulturarven, Landskapskonvensjonen om vern av sjeldne landskapstyper, stedskarakter og identitet, og Farokonvensjonen om kulturarvens verdi for samfunnet (Europarådet hhv 1985, 1992, 2000 og 2005).

For kulturminner og kulturmiljø sin del stilles det strenge krav til areal- og samferdselsplanlegging gjennom kulturminneloven og plan- og bygningsloven.

Kulturminner eldre enn reformasjonen (før 1537), stående byggverk med opprinnelse før 1650 og samiske kulturminner eldre enn 1917 er automatisk fredede kulturminner jf. kulturminneloven. Skipsvrak er vernet ved en alder høyere enn 100 år. På grunn av deres kulturhistoriske verdi er mange bygninger i privat eie meldepliktige ved større endringer eller rivning, hvis bygningene er eldre enn 1850. Likeledes er utvalgte deler av statens eiendommer underlagt sektorvise landsverneplaner for å ivareta bygningsmasse som kilde og dokumentasjon for utviklingen av det norske samfunnet. Videre har Riksantikvaren en rekke listeførte objekter av verneverdi, i første rekke kirker.

For detaljerte definisjoner og kulturminnekategorier vises det til kulturminneloven og Håndbok V712. Ulike kulturminnekategorier blir også beskrevet nærmere i kap. 4.4.

Regionale planer som *Regional plan for kulturminnevern i Buskerud 2017-2027* (vedtatt 27. april 2017) og kommuneplanene *Kommuneplan for Lier 2019 – 2028*, *kommuneplanens arealdel*, 18.06.2019 og *Asker (tilsvarende Røyken 2015 – 2027, kommuneplanens arealdel, 01.10.2015)* legger føringer for verdivurderinger av kulturminner. Temaplanene Vern gjennom bruk - Temaplan for fysiske kulturminner og kulturmiljøer, vedtatt i Lier kommune i 2015 og Kulturminner og kulturmiljøer i Røyken, Temaplan, vedtatt 14.12.2017 gir viktige innspill, og inngår i kunnskapsgrunnlaget i følgende kapittel.

4.3 Kunnskapsgrunnlaget

Eksisterende kunnskap om utredningsområdet er innhentet fra Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase [3]. Askeladden viser automatisk fredete kulturminner (eldre enn 1537), men også nyere tids kulturminner som ikke er fredet, samt lokaliteter som er fjernet eller har uavklart vernestatus. Kartløsningen Askeladden inneholder også SEFRAK.

SEFRAK-registeret (SEkretariat For Registrering Av faste Kulturminner) innebærer ikke en formell vernestatus for objektene, men gir et signal om at kulturhistoriske verdier finnes i området (dvs. bygninger oppført før 1900/1940), og at det i sammenhengen mellom bygninger og landskap finnes kulturhistoriske betydninger som kan være relevant for konsekvensutredningen. Ved rivning eller vesentlig endring er SEFRAK-registrerte bygg eldre enn 1850, såkalt rød SEFRAK, meldepliktig etter kulturminnelovens §25.

«Vern gjennom bruk», temaplan for kulturminner og kulturmiljøer i Lier gir et godt grunnlag for arbeidet [4]. Vurderinger for nyere tids kulturminner, da helst bygninger, er utført av lokalhistoriker og bygningsverner Jo Sellæg, og er av gjennomført god kvalitet. Dette innebærer også at disse vurderingene er nyere enn SEFRAK-registeret, og har en kvalifisert verdivurdering av bygninger og miljøer. Det understrekes at verdivurderinger etter metode gitt i håndbok V712 ikke samsvarer med verdi gitt i Liers temaplan, eller øvrige av Sellægs registreringer. I temaplanen er kulturminner og bygninger vurdert ut fra en rekke ulike kriterier med formål å gi en vernestatus. I håndboken skal verdi gi grunnlag for å vurdere en konsekvens av et gitt

tiltak. Håndbok V712 presenterer kriterier for verdisetting av kulturmiljøer (se kapittel 4.5), disse er generelt strengere enn kriteriene som er lagt til grunn i kommunedelplanen og registreringene. Det foreligger også en temaplan «Kulturminner og kulturmiljø i Røyken» [5]. I den regionale planen for kulturminnevern i Buskerud er også deler av planområdet omtalt [6].

Det har vært gjennomført en rekke kulturminnefaglige utredninger som delvis overlapper hverandre, for dette planområdet. Fremfor å beskrive hver enkelt utredning kan det nevnes at disse har hatt litt ulike målsetninger og metodebruk [7][8][9]. Mens noen har hatt fokus på kulturmiljøer, har andre delt området inn i større delområder og verdisatt disse samlet. Noen rapporter har fokusert på utvikling av ferdsel i området, mens andre har lagt relativt stor vekt på potensiale. I forbindelse med flere av disse utredningene er det også gjennomført arkeologiske registreringer, hvorfra rapporter foreligger [10][11].

Det samlede inntrykket blir dermed at de rapportene er ulike, noen ganger også i vurderinger av verdier i området. Dette har klar sammenheng med metode, noen av rapportene er etter den eldre håndbok 140 [12], mens andre er etter den senere V712. V712 er også revidert etter den tid, senest i 2018. Rapportene er også i ulik grad lagt opp etter Riksantikvarens veileder for konsekvensutredninger [13]. Forståelse av kulturlandskapet har også endret seg i løpet av denne perioden. En annen grunn er at planområdet har endret seg de siste 20 år. Noen av lokalitetene har gått tapt, andre miljø har mistet verdifulle enkeltelementer.

Foreliggende utredning baserer seg på disse eldre utredningene og rapportene. Med støtte i kommunenes temaplaner for kulturminner er flere miljøer ekskludert. Noen har endret karakter eller blitt ødelagt, som tunet Bærø ved Ringeriksveien (Sølvveien). Andre miljø er basert på enkeltobjekter av lav verdi. Disse utgjør strengt tatt knapt et miljø eller delområde, enkelte er også ekskludert (tunet Nøland, Vestre Linnes). Området har en rekke kulturminner og -miljøer, et formål med denne analysen er også å sortere ut verdier som har ikke har betydning for utredningen. Kulturminner/delområder kan derfor være utelatt fordi de er vurdert irrelevante for denne utredningen, de vil ikke bli berørt (som Oldtidveien fra Gullaug mot vest).

Det foreligger også en del lokalhistorisk litteratur for området [14][15][16]. Vi kan trekke frem de eldre bygdebøkene [17][18][19][20] og boken «*Smukt bebyggede gårder*»: *Bygningshistorie i Lier* [21]. Denne skildrer i detalj den rike bygningshistorien i Lier, og illustrerer at de kulturhistoriske verdiene i planområdet er mer omfattende enn vi kan gå i dybden i, gjennom en utredning som dette.

Videre har Unimus, Universitetsmuseenes gjenstandsdatabase, vært benyttet, og kartverkets database for eldre kart [25][26].

Planområdet ble befart 13.-14. mai 2020.

4.4 Registreringskategorier

Plan- og influensområdet blir inndelt i enhetlige delområder. Med enhetlige menes områder med tilnærmet lik kvalitet. Kartleggingen for deltema blir gjort på to nivå jf. siste revisjon av V712, med et kulturmiljønivå som viser lokaliteter og enkeltforekomster, samt et landskapsnivå som viser kulturhistoriske landskap. Sistnevnte er primært beregnet på kulturlandskap definert av forvaltningen, som regel av høy verdi, og større funksjonelle sammenhenger. I denne utredningen er det to delområder som kan sies å være på landskapsnivå, dette er traseen til den gamle Drammensbanen (delområde 1) og Sølvveien (delområde 2). Ellers er landskapet preget av en lang rekke historiske sammenhenger. Slike forbindelser er beskrevet i kap.4.7, og hensyntatt i vurderinger av tiltakets påvirkning. Slik sett er store deler av Liersletta et sammenhengende kulturlandskap, og kunne etter metoden vært vurdert som et delområde på landskapsnivå. Liersletta har imidlertid ikke fått en slik status av forvaltningen, og over tid har deler av

området blitt bygd ut og oppstykket på en måte som reduserer den historiske lesbarheten og opplevelsen av Liersletta som et helhetlig kulturmiljø. Derfor benyttes her stort sett den vanlige inndelingen i delområder for analyse, men sammenhenger mellom miljøene er vektlagt.

På grunnlag av innsamlet kunnskap er planområdet delt inn i enhetlige delområder, basert på registreringskategoriene i *Tabell 4-1*.

Tabell 4-1 Registreringskategorier for kulturminner (kilde: Statens vegvesen V712, tabell 6-25)

Registreringskategori	Forklaring
Kulturmiljønivå	
Gårdsmiljøer/ fiskebruk mm	Gårdsbruk, småbruk og husmannsplasser med våningshus og driftsbygninger inkludert jordbruksspor, gravminner. Fiskebruk med våningshus og driftsbygninger inkludert naust/strandlinje.
Kulturmiljøer i tettbygde områder	Bygningsmiljøer, sentrumsområder, områder ved viktige knutepunkter ol.
Teknisk-industrielle kulturmiljøer	Industrianlegg, spor av gruvedrift, fløtningsminner, marine kulturminner, veger, jernbane, kraftanlegg, kaianlegg, bruer, osv.
Steder det knyttes tro eller tradisjon til	Tradisjonslokalteter, hellige fjell, offersteiner, historiske hendelser osv.
Forsvarsanlegg	Bygdeborger, festningsanlegg, borganlegg, kaserner, leirområder, skanser, krigsminner.
Kulturminner i utmark	Bosetningsspor, gravminner, kullgroper, jernvinneanlegg, fangstanlegg, bergkunst, rester av åkerbruk, seterbruk, fangstanlegg, produksjonsanlegg knyttet til jern/stein, spor etter samiske bosetninger, uthus, plasser mm ⁷⁴ .
Andre kulturmiljø	Monumentalbygg, enkeltbygninger, monumenter, parker, kirker, skoler, forsamlingshus, parkanlegg, og så videre.
Landskapsnivå	
Kulturhistoriske landskap	Verdensarvområder. Områder registrert i forbindelse med «Registrering av nasjonalt verdifulle kulturlandskap» og Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Riksantikvarens register over kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA). Større sammenhengende landskap/kulturmiljø avsatt i regionale og kommunale planer. Områder der de historiske relasjonene i landskapet er framtrædende.
Infrastruktur	Historiske veger, jernbane, vannveger, slep osv. Funksjonelle sammenhenger som fløtningsminner, produksjonsanlegg, kraftlinjer osv.
Bystruktur	Historiske bystrukturer og helhetlige bygningsmiljøer (NB! registrert - Nasjonale kulturminne-interesser i by).

4.5 Kriterier for verdisetting

Håndbok V712 har veiledende kriterier for verdisetting av kulturmiljø. Kriteriene er et hjelpemiddel for å gi verdi til et delområde. Utreder skal begrunne vurderingene i en kort og konsis tekst. Noen ganger vil gjerne flere registreringskategorier være relevante for verdivurderingen. Verdikriteriene i V712 kan være ulik andre planers kriterier for vurdering av kulturminner, som f.eks. kommunens temaplan, som nevnt i kap. 4.3.

Tabell 4-2 Verdikriterier for kulturarv: kulturmiljø og kulturhistoriske landskap (kilde: Statens vegvesen V712, tabell 6-26)

		Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Kulturmiljønivå						
Kulturhistorisk betydning	Uten betydning	er alminnelig/lokalt vanlig	har lokal/regional betydning	har stor regional/nasjonal betydning	har stor nasjonal/internasjonalt betydning	
Arkitekturhistorisk betydning		bygningssmiljø som inneholder bygninger av begrenset arkitekturhistorisk betydning	bygningssmiljø som inneholder bygninger med arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningssmiljø som inneholder bygninger med stor arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningssmiljø som inneholder bygninger med særlig stor arkitekturhistorisk betydning	
Betydning for kulturell eller etnisk gruppe		inneholder få elementer som kan knyttes til en kulturell/etnisk gruppe	inneholder flere elementer som er karakteristisk for en kulturell /etnisk gruppe	miljø som er karakteristisk for en kulturell/etnisk gruppe	helhetlig miljø som er karakteristisk for kulturell /etnisk gruppe og som er sjeldent/unikt	
Historisk hendelse eller personer		er svakt knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en regional historisk hendelse/ person	er knyttet til en nasjonal historisk hendelse/ person	
Landskapsnivå						
Kulturhistoriske sammenhenger		ligger i en kontekst/sammenheng som er noe fragmentert	inngår i en kontekst/sammenheng	inngår i en helhetlig kontekst /sammenheng	inngår i en særlig helhetlig kontekst	
Kulturhistorisk landskap		delvis ødelagt	som har lokal/regional betydning	som har stor regional/nasjonal betydning	sammenheng som har meget stor nasjonal/internasjonalt betydning (er unikt)	

4.6 Skala for vurdering av påvirkning

Vurdering av påvirkning er foretatt for alle de verdivurderte delområdene, etter en glidende skala som vist i kapittel 3.1.1. Vurdering av påvirkning er foretatt i henhold til veiledning i håndbok V712:

Tabell 4-3 Skala for vurdering av påvirkning (kilde: Statens vegvesen V712, tabell 6-27)

Påvirkning	Landskapsnivå	Kulturmiljønivå
Sterkt forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet på en slik måte at det sterkt reduserer lesbarheten og forståelsen av sammenhenger. Bidrar til å ødelegge eller sterkt redusere verdien til viktige kulturmiljø. Skaper barrierer.	Ødelegger hele eller størstedelen av kulturmiljøet. Ødelegger den viktigste (mest verdifulle) delen av miljøet. Bidrar til at miljøets funksjon blir ødelagt. Tap av svært viktige enkeltelement.
Forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten. Reduserer verdien av de enkelte kulturmiljøene. Bidrar til reduserte sammenhenger.	Berører store deler av kulturmiljøet. Reduserer miljøets funksjon. Tap av viktige enkeltelement.
Noe forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet, men dette kan fortsatt fungere som ett landskap uten vesentlig tap av lesbarhet. Svekker sammenhenger og forbindelseslinjer.	Berører en mindre viktig del av kulturmiljøet. Tap av mindre viktige enkeltelement. Svekker sammenhengen.
Ingen/ubetydelig endring	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.
Forbedret	Gjenoppretter sammenhenger der det har vært brudd og bedrer kontakten mellom kulturmiljøer. Bidrar til restaurering av viktige kulturmiljø og kulturhistoriske landskapselement. Reduserer eksisterende negativpåvirkning eller tar bort støy.	Bedrer tilstanden vesentlig ved at eksisterende negative inngrep tilbakesføres. Bidrar til restaurering av kulturmiljøer eller kulturminner. Reduserer påvirkning eller tar bort støy.

4.7 Beskrivelse av plan- og influensområdet

Størstedelen av planområdet ligger i Lierdalen, en fruktbar sørvendt dalslette ved Drammensfjorden, og strekker seg østover i mer kupert, høyereliggende landskap i Røyken, også dette godt jordbruksland.

Utredningsområdet omfatter planområdet og influensområdet. Influensområdet er de områdene i tilknytning til tiltaksområdet hvor det forventes at det vil kunne forekomme vesentlige konsekvenser som følge av tiltaket. For fagtema kulturarv er det definert delområder i direkte kontakt eller umiddelbar nærhet til planområdet, eller hvis kulturminnene er synlige fra tiltaksområdet. Generelt vil områder med stor verdi kunne påvirkes av et tiltak som ligger lenger unna, men dette avhenger av kulturminnets kvaliteter, om det er et monumentalt objekt hvor synlighet er viktig, eller om det er et kulturminne under bakken, hvor synlighet ofte spiller mindre rolle. I kupert og avgrenset landskap eller i bybebyggelse med begrenset synlighet, er influensområdet som regel mindre enn i et åpent, flatt landskap.

I utgangspunktet er planområdet over tunnel ikke utredet for fagtema kulturarv siden det ikke er planlagt tiltak her. Området rundt og over tunnelpåhugg og portaler er imidlertid inkludert, på grunn av planlagte tiltak og for å vurdere visuelle virkninger.

Influensområdet tilsvarer i utgangspunktet planområdet, men er strukket utenfor plangrensene i sør og vest i Lier, siden landskapet her er åpnere med god sikt. Planområdet nordøst i Lier dekker Vikeralternativet som går i tunnel, influensområde går ikke utover planområdet her. Helt i øst, i Asker, tilsvarer influensområdet i stor grad planområdet. Landskapet er her mer kupert, og med unntak av Dau Ruddalen går traseen stort sett i lavere og mindre synlige deler av terrenget.

For å gi forståelse av delområdenes verdivurdering, presenteres en kulturhistorisk oversikt for planområdet. Dette er gjort i tråd med håndbok V712 for å sette verdiene i området inn i en større kulturhistorisk sammenheng og vise det geografiske områdets viktighet for fagtemaet. For hver periode beskrives området i en større sammenheng, før et nærmere fokus på planområdet. Lier er viet mer oppmerksomhet enn Asker, planområdet er større i Lier og alternativene flere.

4.7.1 Inndeling i tidsperioder

Norges historie og forhistorie deles tradisjonelt i tre forhistoriske perioder før den historiske, altså stein-, bronse- og jernalder som avsluttes med vikingtid, før vi trer inn i middelalderen som defineres som en historisk periode hvorfra vi har et visst skriftlig kildetilfang.

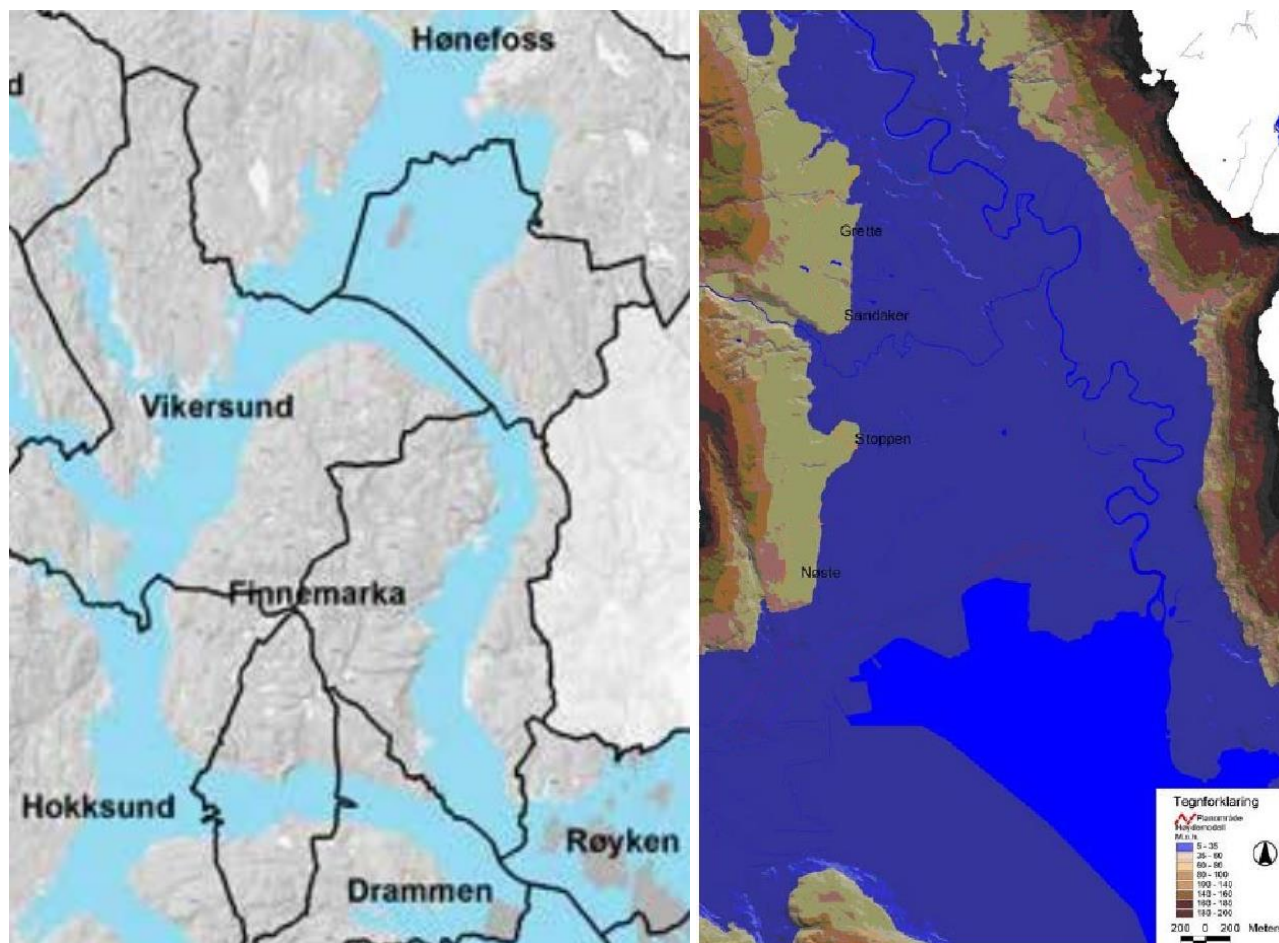
Tabell 4-4 Inndeling i arkeologiske og historiske perioder

Periode	Underperiode	Underperiode	Kalenderår	C14-år
Steinalder 9500-1700 f.Kr	Eldre steinalder (Mesolitikum)	Tidligmesolitikum (TM)	9500-8000 f.Kr	10000-8850 BP
		Mellommolitikum (MM)	8000-6500 f.Kr	8850-7700 BP
		Senmesolitikum (SM)	6500-4000 f.Kr	7700-5200 BP
	Yngre steinalder (Neolitikum)	Tidligneolitikum (TN)	4000-3400 f.Kr	5200-4700 BP
		Mellomneolitikum (MN)	3400-2300 f.Kr	4700-3800 BP
		Senneolitikum (SN)	2300-1700 f.Kr	3800-3400 BP
Bronsealder 1700-500 f.Kr	Eldre bronsealder (EBA)		1700-1100 f.Kr	3400-2900 BP
	Yngre bronsealder (YBA)		1100-500 f.Kr	2900-2440 BP
Jernalder 500 f.Kr- 1030 e.Kr	Eldre jernalder (EJA)	Førromersk jernalder	500 f.Kr -0	2440-2010 BP
		Romertid	0-400 e.Kr	2010-1680 BP
		Folkevandringstid	400-570 e.Kr	1680-1500 BP
	Yngre jernalder (YJA)	Merovingertid	570-800 e.Kr	1500-1210 BP
		Vikingtid	800-1030 e.Kr	1210-1000 BP
Historisk tid 1030 e.Kr-	Middelalder (MA)	Tidlig middelalder	1030-1130 e.Kr	
		Høymiddelalder	1130-1350 e.Kr	
		Senmiddelalder	1350-1536 e.Kr	
	Nyere tid (Etterreformatorisk tid)	Tidlig nytid	1537-1670 e.Kr	
		Eneveldet	1660-1814 e.Kr	
		Unionstid	1814-1905 e.Kr	
		1900-tall til nåtid	1905 e.Kr-	

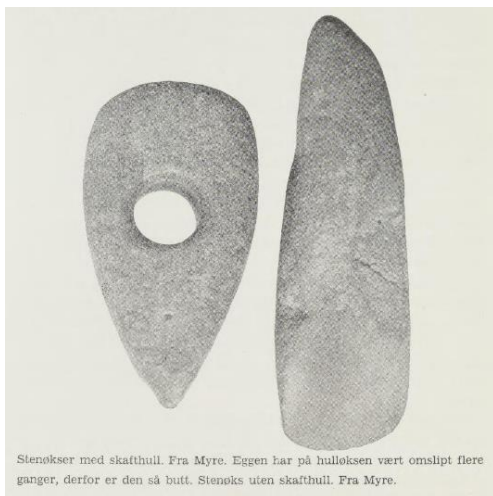
4.7.2 Steinalder 10 000-1700 f.Kr.

Da isen trakk seg gradvis tilbake etter siste istid for rundt 12 000 år siden, ble kystområdene tidlig tatt i bruk av jeger-sankere, den såkalte pionerbosetningen. I eldre steinalder hadde menneskene en kystbasert nomadisk boform basert på sanking, jakt og fiske.

I Lier ligger marin grense i overkant av 200 meter over havet. Da isen trakk seg tilbake lå Lierdalen på bunnen av en fjord som strakte seg like til Hønefoss-området. Da den flere kilometer-tykke isen forsvant startet en landheving som fremdeles ikke er helt avsluttet. Hevingen gikk raskere i begynnelsen, og tidlig i perioden må morener som i Syllingområdet hevet seg slik at fjorden ble sperret av og Lierdalen begynte å ta form. Mot slutten av eldre steinalder, mellom 6000 og 7000 år siden, sto fjorden nedenfor Egge. For rundt 6000 år siden sto fremdeles vannet om lag 35 meter høyere enn i dag. Spor fra eldre steinalders jegere og sankere vil være å finne langs den gamle strandlinjen, om lag 35-55 meter over havet.

Figur 4-1 Til venstre Lier og Røyken med omliggende kommuner i tidligere Buskerud, slik havnivået var for omtrent 11.000 år siden mens isen er i ferd med å trekke seg tilbake. Lierdalen og Drammensdalen var fjorder inn til Hønefoss. Finnemarka var en øy. Til høyre situasjonen i Lier for om lag 6000 år siden, ved overgangen til yngre steinalder [9]

Stenøkser med skafthull. Fra Myre. Eggen har på hulløksen vært omsluttet flere ganger, derfor er den så butt. Stenøks uten skafthull. Fra Myre.

Figur 4-2 Økser fra Myre [14]

Fra om lag 6000 år siden ble dyrehold gradvis tatt opp og stimulerte til fastere bosetning. Denne overgangen i erverv kjennetegner den yngre steinalderen, også kalt jordbrukssteinalderen. Denne første jordbruksfasen ser ut til å ebbe ut etter om lag 1000 år, før en ny jordbruksekspanasjon setter inn om lag 2800 f.Kr.

I løpet av yngre steinalder sank det relative havnivået fra 35 til om lag 20 meter over dagens nivå. Det meste av planområdet lå under vann i denne perioden, men Lierdalen, fra Drammensfjorden til Sylling, har vært et attraktivt område for det nye jordbruket. Det nye jordbruket legges til marine avsetninger, altså områder som har hevet seg over havnivå. Driftsformen var svedjebruk, avsviing av områder som dyrkes opp, men utarmes fort. Driftsformen er altså ikke så stedbunden som yngre jordbruk. Den nye jordbrukskulturen har større fellestrekk med jordbrukskulturene lenger sør på kontinentet, med gjenstandsformer som flintdolker, stridsøkser og skafthulløkser. På Myre (delområde 30), i Røyken/Asker, er det funnet økser fra

denne perioden. I Lier er det funnet steinredskaper som vitner om bosetning i yngre steinalder og den påfølgende bronsealderen på Linnes, Grette, Sandaker og Stoppen, i åssidene vest for planområdet.

4.7.3 Bronsealder 1700-500 f.Kr. og jernalder 500 f.Kr.-1050 e.Kr.

I løpet av bronsealderen ble jordbruk og dyrehold viktigere for økonomi og livsopphold, og fastere bosetning mer utbredt. Metall som perioden har sitt navn fra var kostbart, er relativt uvanlig i det arkeologiske materialet, og er ikke funnet i planområdet. Bruk av bronse kan settes i sammenheng med en overklasseøkonomi som ble gjort mulig ved overgang til fastere bosetning med jordbruk og dyrehold. En klassesdeling kommer blant annet til uttrykk i gravrøyser for enkelte av samfunnets medlemmer. Gravrøysene representerer mye nedlagt arbeid som trolig har krevd en form for organisering, da trolig av en leder eller ett ledersjikt i samfunnet. I Åsen vest for Brastad, noe nord for planområdet, er det i dag fremdeles 12-13 gravrøyser fra denne perioden. Dette ledende samfunnssjiktet har trolig deltatt i et nettverk som har drevet handel med kontinentet med forgreininger til Middelhavet, importert flint fra Danmark og prestisjegjenstander og forestillinger fra lenger borte. Man krysset havet i store kanoer, som vist på helleristninger fra denne perioden. I Lierdalen er det spor av mennesker i form av kokegroper, dyrkingsspor og gjenstandsfunn som skafthulløkser. Det har vært en relativt stor bronsealderbefolkning i Lier. Det kan ikke utelukkes at de mer spektakulære funnene som bronsegjenstander og helleristninger kan dukke opp i fremtiden.

Jernalderen avløste bronsealderen, og ettersom jern kunne utvinnes lokalt i Norge, fikk denne nyvinningen langt større nytte som redskapsmateriale, og større direkte påvirkning på samfunnsutviklingen. Gjennom perioden sees gradvis en økende lagdeling av samfunnet, påbegynt i bronsealderen. I løpet av jernalderen begynte befolkningen for alvor å opparbeide seg tun, innmark og utmark, og enkelte steder kan slike enheter ha vært i kontinuerlig drift opp til nåtid.

Gjennom bronsealderen og den påfølgende jernalderen synker vannstanden fra 20 til om lag 3,5 m.o.h. i Lierdalen, og dalføret må over tid ha blitt et stadig mer attraktivt område for jordbruk. I eldre jernalder er det etablert flere gårder litt høyere i dalføret, kanskje i kontinuitet fra jordbruket i bronsealder. Dette er gårder som Sylling, Enger og Hennum. Dette kan også gjelde gården Myre (Delområde 30) øst i planområdet, men dette er usikkert. I løpet av eldre jernalder og over i yngre jernalder etableres flere gårder i dalføret, som avgreininger eller delinger av de eldre gårdene. I eldre jernalder, trolig i romertid, etableres det en stor gård, Linnes (delområde 18, 19, 25 m.m), som trolig dekket store deler av nedre Lier mot sjøen. Både Stoppen i

vest og Gullaug (26) i øst kan ha gått ut fra denne storgården. Mot slutten av eldre jernalder var det kanskje et titalls gårder i Lierdalen.

Gjennom jernalderen kan vi regne med at antallet gårder og folketall økte. Fra midten av 500-tallet, mot slutten av folkevandringstiden, merker man et markert tilbakeslag i det arkeologiske materialet i Europa og sørlige deler av Skandinavia. I for eksempel Rogaland legges en rekke gårder øde i andre halvdel av 500-tallet. Dette skyldes trolig i hovedsak en klimaforverring med den påfølgende justinianske pesten, som har klare paralleller til svartedauden nesten et årtusen senere. Folkevandringstiden var også en urolig periode. Bygdeborgen på Foss var i bruk i denne perioden.

I et godt jordbruksområde som Lier kan vi regne med en jevn vekst i området i merovingertiden og den påfølgende vikingtiden. En gang i denne perioden, trolig på 700-tallet, skjer en omfattende politisk omveltning som skulle prege Lier. Storgården Linnes blir delt i tre deler, Østre og Nordre Linnes, og Huseby (hhv delområde 25, 18 og 19). Huseby er trolig den eldre hovedgården, med store gravhauger og trolig et kultsted.

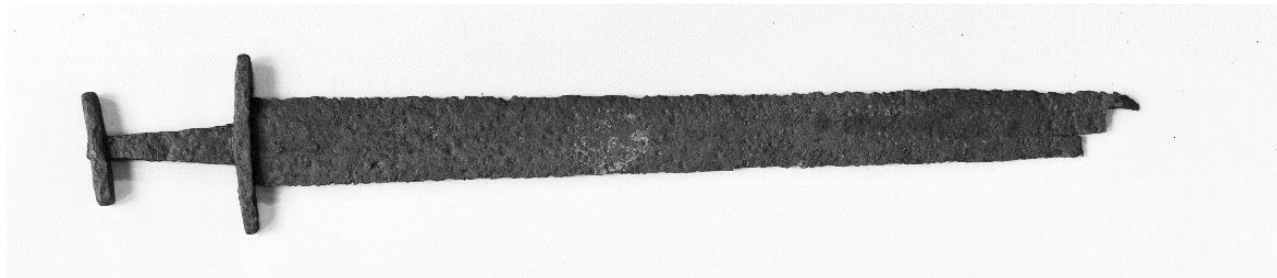
Det er ulike teorier på hva skillet representerer, men husebygårder er kjent over store deler av Skandinavia, i Norge er et 50-talls av dem. Navnet kan vise til en gård med mange hus, en gård som huser og beskytter mange. Mange av husebygårdene er kongelige administrasjonsgårder. Før denne tid har Lier inngått i en form for regional enhet eller småkongedømme. Med etableringen av Huseby har det trolig skjedd en forrykning i maktstrukturene, og den nye herskende eliten beslaglegger den største gården i Lier og etablerer den som et kontroll/makt senter. Asgaut Steinnes, som har forsket på husebygårdene, mener dette er spor av en invasjon fra Sverige, men dette er omdiskutert. Huseby er uansett en sentralgård gjennom den følgende vikingtiden, strategisk plassert i Lierdalen, ved Drammensfjorden, en viktig transportåre for ressursene fra innlandet, via Tyrifjorden. I løpet av vikingtiden sank havnivået i Lierdalen fra 5 til 3,5 meter, men Huseby, med sine imponerende gravhauger sto da som et monument i den nordlige delen av Drammensfjorden. Fra perioden er det også andre gravhauger (delområde 6 og 31), gravhauger har i eldre tid vært fjernet fra flere gårder i området (som delområde 17, Sørsum). Det er også påvist aktivitetsspor fra perioden (delområde 6, 8, 22), og gjort funn av ulike gjenstander som kan stamme fra utpløyde graver.

Figur 4-3 Spydspiss funnet på Vestre Linnes, 54 cm lang [25]

Figur 4-4 Sverd funnet på Vestre Linnes, 91 cm langt [25]

Figur 4-5 Sverd funnet på Reistad [25]

Vikingtiden avslutter jernalderen og er på mange måter en brytningstid. Vikenområdet er tidvis under dansk overherredømme, men et norsk kongedømme etableres og kristendommen er innført ved slutten av perioden.

I det som etter hvert skulle bli Norge var sjøen hele tiden den sentrale ferdselsåren, fra steinalderens skinnbåter til jernalderens klinkbygde båttyper. Ferdsel over land gikk i stor grad langs far og stier som ble til gjennom bruk. Dyrehold fra slutten av steinalderen og hesten fra bronsealder av kan ha bidratt til dannelsen av vegfar. Enkelte steder er slike ferdselsårer tydelige i terrenget som hulveger. Slike hulveger kan strekke seg langt tilbake i jernalder, og i Gulatingsloven, med røtter i vikingtiden, blir det slått fast at vegene skal ligge som de har gjort siden fordums tid.

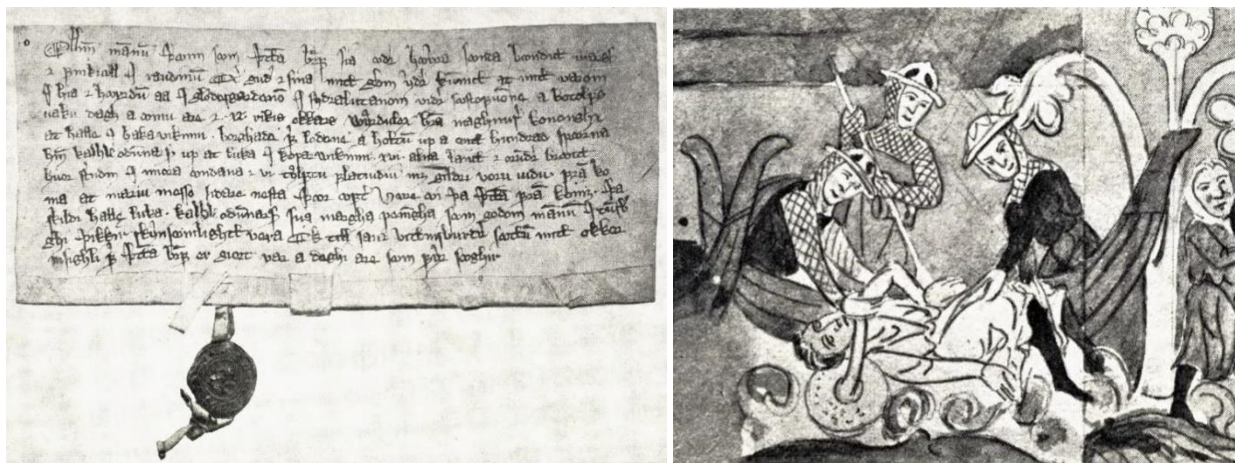
4.7.4 Middelalder 1050-1537 e.Kr.

I motsetning til tidligere perioder er middelalderen en historisk periode i den forstand at vi nå har et visst skriftlig kildetilfang å tolke hendelsene ut fra. Gjennom middelalderen er Norge en integrert del av det kristne Europa, med egen statsadministrasjon og underlagt en felleseuropeisk administrasjon gjennom den katolske kirken. St. Hallvard, bondesønnen Hallvard Vebjørnsson (ca. 1020- ca. 1043) som ble drept på Drammensfjorden, ble snart dyrket som viktig helgen på Østlandet, og må ha hatt stor betydning lokalt. Tradisjonen forteller at han var fra Huseby (delområde 19). Her er også en helbredende kilde som tilskrives ham, en parallell til flere Olavskilder rundt i landet. Etter tradisjonen var han også midlertidig gravlagt på Frydenlund (delområde 6).

Den indre veksten i vikingtiden fortsatte inn i kristen tid. Gjennom hele middelalderen var det tekniske nivået i jordbruket fremdeles lavt og produktiviteten liten. Bosetningen spredte seg utover det som i dag er dyrket mark i bygdene. Gilhus gård (delområde 23) er sentralt plassert ved fjorden, og kan være etablert i denne tiden. I tillegg til korndyrking og husdyrhold, benyttet man seg også av ressursene skogen og myrene kunne tilby. Skogen gav viktige produkter som treverk til bygninger, båter, kull- og tjæreproduksjon, samt myrmalm for jernproduksjon.

Jordbrukskrisen i senmiddelalderen kombinert med svartedauden førte til at gårdsbruk ble lagt øde, men de sentrale gårdene i planområdet har trolig hatt stor kontinuitet gjennom denne nedgangsperioden. Et uvanlig navn som kan skrive seg fra denne tiden er Dauerud (delområde 28). Ødegård (delområde 19) er et vanligere navn. Allerede fra denne tiden har imidlertid trelasthandelen startet opp i området, og frem mot reformasjonen fremstår Drammensvassdraget som det dominerende sagbruksdistriktet i Akershus len. Også fra Lierelva kan vi regne med at trelasten kom tidlig i gang.

I middelalderen ble de eldre landsdelslovene samlet og utvidet. Det kom lovreguleringer som påla befolkningen vedlikehold av etablerte vegfar og rideveger, noe som primært innebar å hindre at ferdselsårene grodde igjen.

Figur 4-6 Kontrakt fra 17. juni 1340 om levering av 100 sperrer og 6 tylvter flatved i Koparvik, det eldste sporet av trelasthandel ved Drammensvassdraget. Til høyre et utsnitt fra en avtegning at et nå forsvunnet maleri fra Vang stavkirke som sto i Valdres. Originalen var trolig fra før 1300 og viser ugjerningsmennene som forsøker å senke Hallvard med en kvernstein [22]

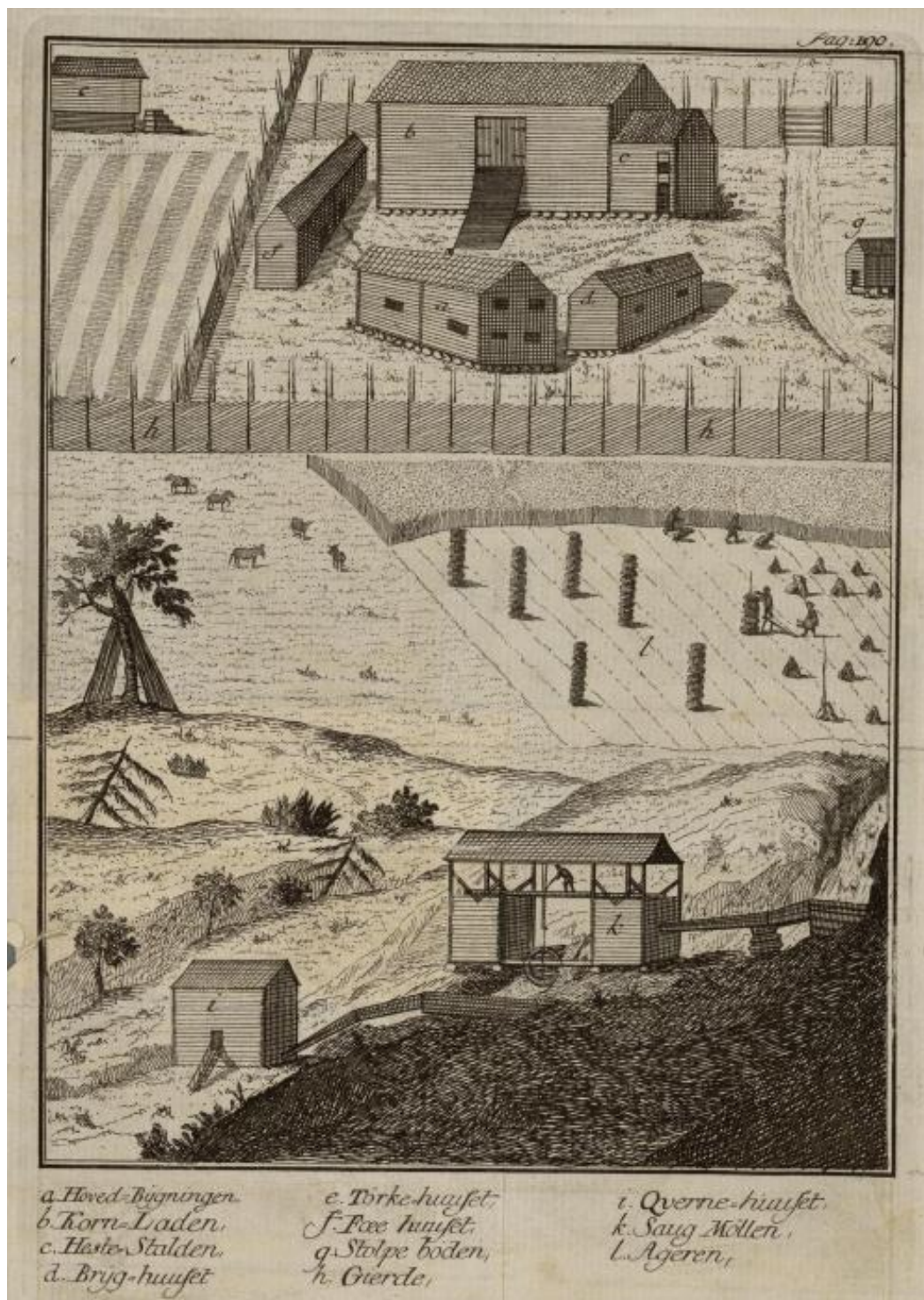
4.7.5 Etterreformatorsk tid

Fra midten av 1500-tallet preges både byene og bygdene av ny vekst i folketall og handel. God tilgang på tømmer og fisk gjorde at utenrikshandel tok seg opp, og trelasthandelen fikk så stort omfang at det ble behov for toll- og handelssteder utenfor bysentraene. Økt kontakt og aktivitet førte til både inn- og utflytting av handelsfolk og håndverkere.

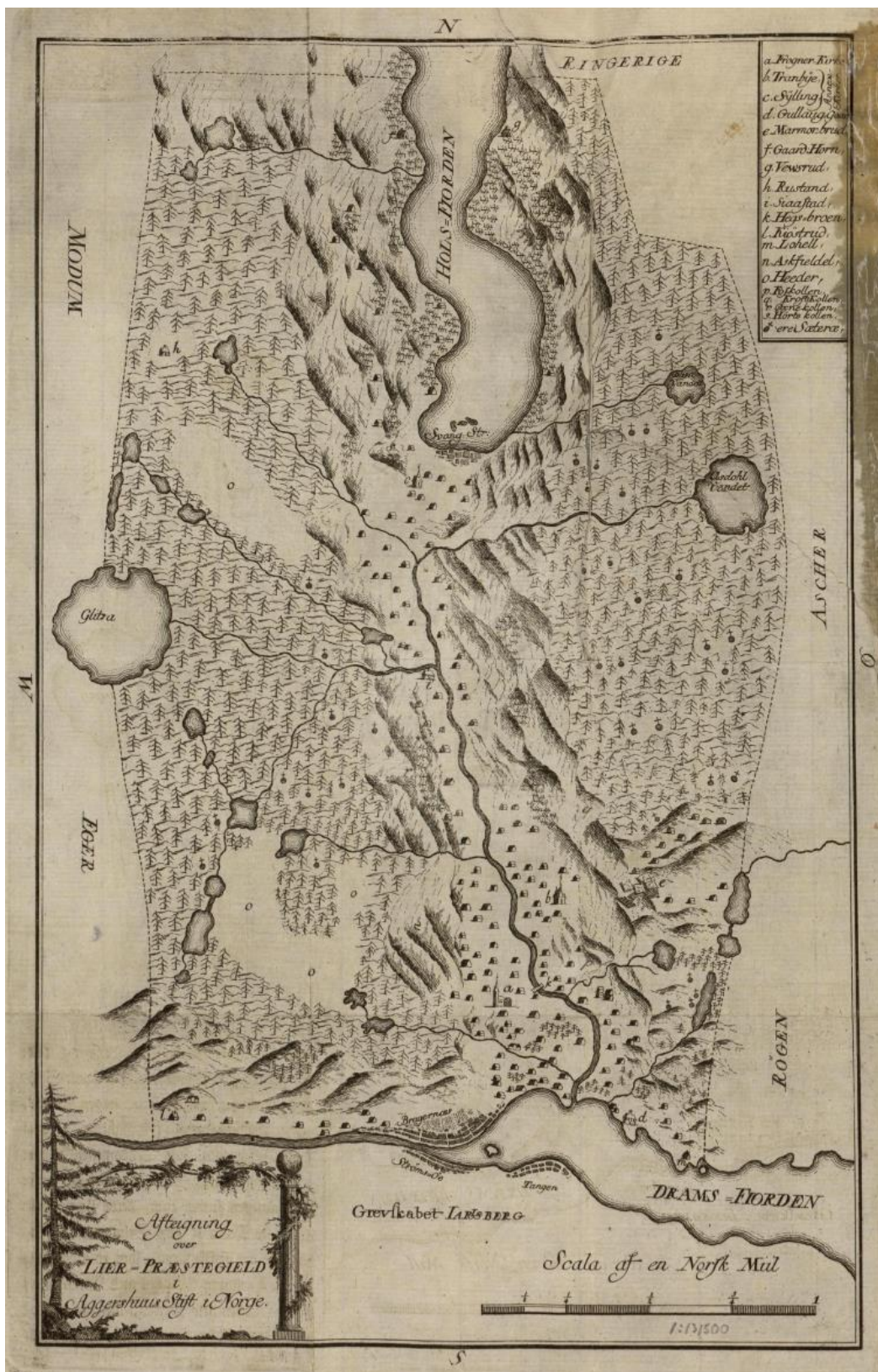
Fra midten av 1600-tallet er folketallet igjen på samme nivå som ved inngangen av svartedauden omtrent 300 år tidligere. Fremdeles er jordbruket den primære næringsveien og befolkningsveksten medfører økt nyrydning. Ødegårder er tatt opp igjen, og videre nyrydning har gjerne form av husmannsbruk i mer perifere områder for jordbruk. Dette er små bruk som lå under større gårder, hvor husmennene gjerne var mer eller mindre forpliktet til å bidra med arbeidskraft.

Gårdene i Lier var fruktbare, og Lier blir skildret som et usedvanlig vakkert landskap i samtidige beskrivelser. Gårdene var likevel til en viss grad preget av mangesysleri, med fiske, trelast, forsøk på bergverk ol.

Figur 4-8
Fra Jens Essendrops
Physisk Oeconomisk
Beskrivelse over Lier
Præstegjæld i
Aggershuus Stift i
Norge fra 1761 [23]

Frakt av tømmer i Drammensvassdraget begynte allerede i slutten av middelalderen, og utskipingen av bord og tømmer gjør at ladestedene Bragenes og Strømsø får kjøpstadsrettigheter i 1715 og utvikler Drammen til Norges viktigste utskipningshavn for tømmer fra midten av 1700-tallet og om lag 100 år fremover. Lierelva kommer i skyggen av Drammensvassdraget, men også her ble det fløtet tømmer og saget. Økende statlig kontroll og eierinteresser i sagdriften allerede fra midten av 1500-tallet gjør at bønder tidvis vegrer seg for virksomheten.

Ferdsel og transport til sjøs er dominerende også i dette tidsrommet, men fra midten av 1600-tallet og på 1700-tallet påbød Kongen i København at eldre ferdselsårer mellom landsdelene og de større byene skulle utbedres. Postvesenets etablering i 1647 sammenfalt noenlunde med opprettelsen, eller stadfestingen, av kongevegene. Posten ble i starten i hovedsak ført over etablerte ferdselsårer, etter hvert ble det nødvendig å etablere nye veganlegg for å sikre stabil postføring.

Sølvveien, den første offentlige kjørevegen i Norge, ble anlagt mellom Kongsberg og ladestedet Haugsund (Hokksund) i årene 1624-1630. Omring 1665 ble det bygd veg videre fra Haugsund til Oslo, via Bragenes, trolig langs en eldre ferdselsåre, i alle fall i store trekk. Paradisbakkene like vest for E18 Lierbakkene er et godt bevart strekk av denne vegen. Den opprinnelige traseen kan i grove trekk følges gjennom planområdet over Lierstranda via Amtmannssvingen nordover. Det må imidlertid spørres om ikke de lange rette strekningene av Sølvveien (delområde 2), ikke representerer et nytt element. Mens eldre vegfar ofte bukte seg i terrenget, gjerne i veldrenert litt skrånende terreng, har Sølvveien en svært bein målrettet linjeføring.

Figur 4-9 Utsikt fra Lierbakkene, fargeakvatint av Georg Haas fra tidlig 1800-tall, basert på maleri av C.A. Lorentzen, slutten av 1700-tallet [27]

Utover 1700-tallet får overklassen i Drammen interesse av dette landskapet. Flere embedsmenn og velstående borgere kjøper eiendommer i Lier og utvikler dem til avl-gårder, mønsterbruk og lystgårder, en utvikling som fortsetter utover 1800-tallet. Jensvoll (delområde 5), Frydenlund (delområde 6), Sommerro (delområde 16), Tandberg-Huseby (delområde 20) og Stillesholmen (delområde 13) er ulike eksempler på dette. De nye lystbygningene inspirerte den øvrige befolkningen, slik sett er det mange praktbygg i planområdet, med ulike arkitektoniske trekk og moter som også preger den øvrige bebyggelsen. Dette skapte nye storgårder som til en viss grad brøt opp og supplerte den eldre gårdsstrukturen i landskapet. Flere av disse lystgårdene tok utgangspunkt i en husmannsplass eller et småbruk, og kjøpte opp nærliggende teiger. Både Frydenlund og Tandberg-Huseby tok utgangspunkt i husmannsplasser under Huseby. Samtidig har opprinnelige husmannsplasser utviklet seg videre som mer alminnelige gårder, som Haga (delområde 7) og Moserud (delområde 8). Nærmere Drammen ble det etablert løkkebruk av mer beskjeden karakter av byboere som ikke var så bemidlede (delområde 4).

4.7.6 Det store hamskiftet, 1800-tallet til 1930-tallet

Det store hamskiftet er et begrep som beskriver endringene i det norske bondesamfunnet på 1800-tallet, men i videre forstand dekker den norske overgangen fra et arbeidsintensivt førindustrielt samfunn til industrisamfunn med mekanisering, sentralisering og utvandring. Gjennom mekanisering og gjødsling endres jordbruket mot stadig større overskudds- og vareproduksjon, hvor selvberging før var en viktigere del. Selve jordbrukslandskapet endres som følge av maskinell bearbeiding. Effektiviseringen av jordbruket ga et overskudd av arbeidskraft, hvorav deler kunne nyttes i den fremvoksende industrialiseringen. I slutten av århundret får mange av tunene i planområdet en utforming som er synlig i dag. Fra å ha en rekke ulike driftsbygninger på tunet samlet man flere funksjoner i den såkalte enhetslåven, som da ble den dominerende bygningen på tunet.

Den 19. juni 1811 ble ladestedene Strømsø og Bragenes slått sammen til kjøpstaden Drammen. Siden midten av 1700 tallet var dette landets viktigste utskipningshavn for tømmer, frem til Fredrikstad overtar denne posisjonen fra midten av 1800-tallet. Tross nedgang i utskiping på 1800-tallet er trelasten fremdeles den primære næringsveien langs Drammenselva gjennom en økende industrialisering, blant annet med papir og cellulosefabrikker. Bielvene gir også grunnlag for annen industri, og Drammen er et av Norges sentrale områder i industrialiseringsprosessen.

Området nærmest Drammen endrer karakter, langs Sølvveien oppstår et arbeidermiljø, Lierstranda (delområde 4). Senere blir det sprengstoffproduksjon på Gullaug (delområde 26), og på Linnestranda (delområde 24) blir det fortetting med skole og kirke. Ytterligere et arbeidermiljø oppstår langs Husebygata (delområde 21)

Drammensbanen ble åpnet i 1872 som Christiania-Drammenbanen. Fra før hadde Drammen Randsfjordbanen som ble åpnet fire år tidligere. Fra Drammen svingte banen opp til Lierbyen, og dreide deretter øst mot Røyken, i en bue rundt Liersletta (delområde 1). Fra Lierbyen var det mellom 1904 og 1934 en privatdrevet sidebane, Syllingbanen, som gikk videre til Svangstrand, sør i Holsfjorden.

4.7.7 1930-tallet til nåtid

Gjenreisningen og den statlige industrialiseringen ble raskt satt i gang etter krigens slutt i 1945 og stimulerte til urbanisering. Byvekst og god arbeidstilgang ga folk flest mer penger og mulighet til å kjøpe bolig og bil. Den økonomiske veksten var særlig sterk i østlandsjordbruket som øker produktivitetsforspranget i forhold til store deler av resten av landet

I 1960 ble bilsalget fritt i Norge, og bilbruken bidro sterkt til å endre landskapet. På denne tiden kom også overgangen fra den klassiske byplanleggingen til den moderne areal- og oversiktsplanleggingen. Mye av den eldre bebyggelsen langs innfartsårene til Drammen ble revet, og et tydelig tidsskille avspeiler seg i bebyggelsen som ble oppført i årene 1950-60.

1900-tallet er på mange måter samferdselens århundre. Men Lier med nærhet til Drammen og mot Oslo hadde allerede jernbane og et utbygget vegnett. Nettopp denne plasseringen kom til å endre Liersletta drastisk på slutten av 1960-tallet til tidlig 70-tall.

E18 gjennom Lier var første motorveg med midtdeler i Buskerud, og en av de første i landet. Første del av utbyggingen var ferdig i 1967 med tofelts motorveg med krabbespor med egen tunnel. I 1972 sto firefeltsløsningen ferdig med ny tunnel for sørgående løp. Lierbakkene er fredet som tidstypisk veganlegg fra slutten av 60-tallet (delområde 3)

I 1973 var Liertunnelen åpnet, og den nye dobbeltsporede jernbanen gikk diagonalt over jordbrukslandskapet på Liersletta fra tunnelen sørvest mot Drammen. Den gamle jernbanen ble nedlagt, men traseen kan fremdeles følges fra Lier til Spikkestad (delområde 1)

E18 og den nye jernbanen skapte en barriere av en ny type på Liersletta. Planområdet var tidligere et landskap hvor gårdene, spesielt de større, ble anlagt på slake forhøyninger i terrenget, hadde utsikt over store flater. Med nyere infrastruktur og næringsbygg er mange av disse siktlinjene tapt eller redusert. På den annen side kan en peke på en utvikling fra 1600-tallet. Den lange rette Sølvveien dannet en ferdselslinje som bebyggelse har orientert seg etter siden den tid og frem til nå.

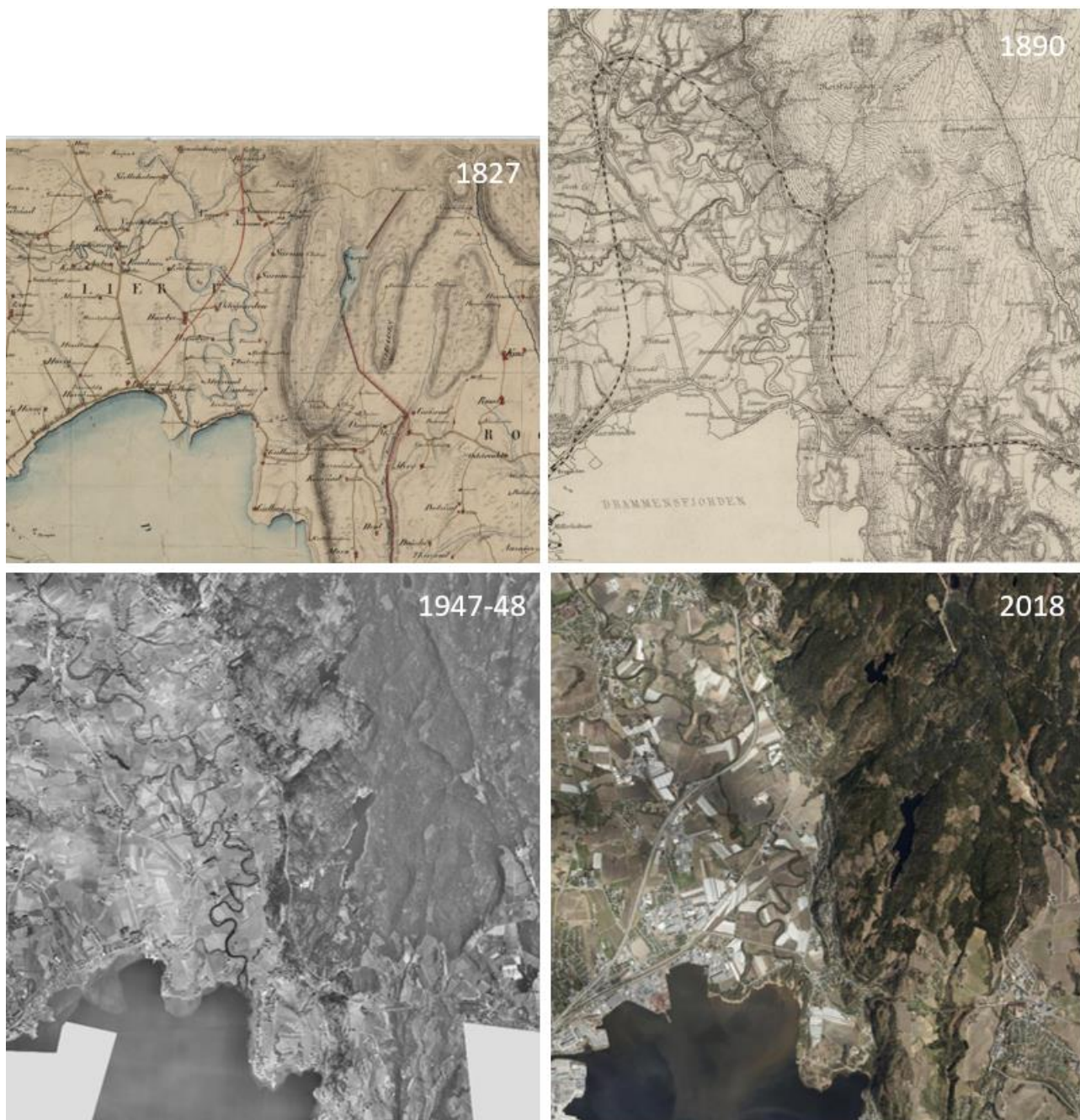

Figur 4-10 Huseby venstre, til høyre sees nordre del av Husebygata, som går over jernbanen

4.7.8 Oppsummerende om forhistorie og historie i planområdet

Planområdet ligger i Lierdalen ved Drammensfjorden og strekker seg østover til Røyken, nå Asker kommune. Området var mindre sentralt i forhistorien, mye av planområdet var fjord eller strandsone da havnivået sto høyere. I løpet av jernalderen ble nedre del av Lierdalen et fruktbart område, og mot slutten av perioden fremstår Huseby som et lokalt maktsenter som inngikk i den kongelige administrasjonen. Tross supplerende næringer er planområdet primært et jordbruksland, i løpet av 1700- og 1800-tallet opprettes en rekke mønsterbruk og lystgårder imellom de mer tradisjonelle brukene.

I plan- og influensområdet ser man ulike spor fra denne utviklingen. I det følgende er delområder definert ut fra bevarte kulturminner og kulturhistorisk betydning.

Figur 4-11 Kart fra 1800-tallet og foto fra 1939 og 2016 viser utviklingen i og rundt planområdet de siste 100 år [26]

4.8 Karakteristiske og viktige forhold

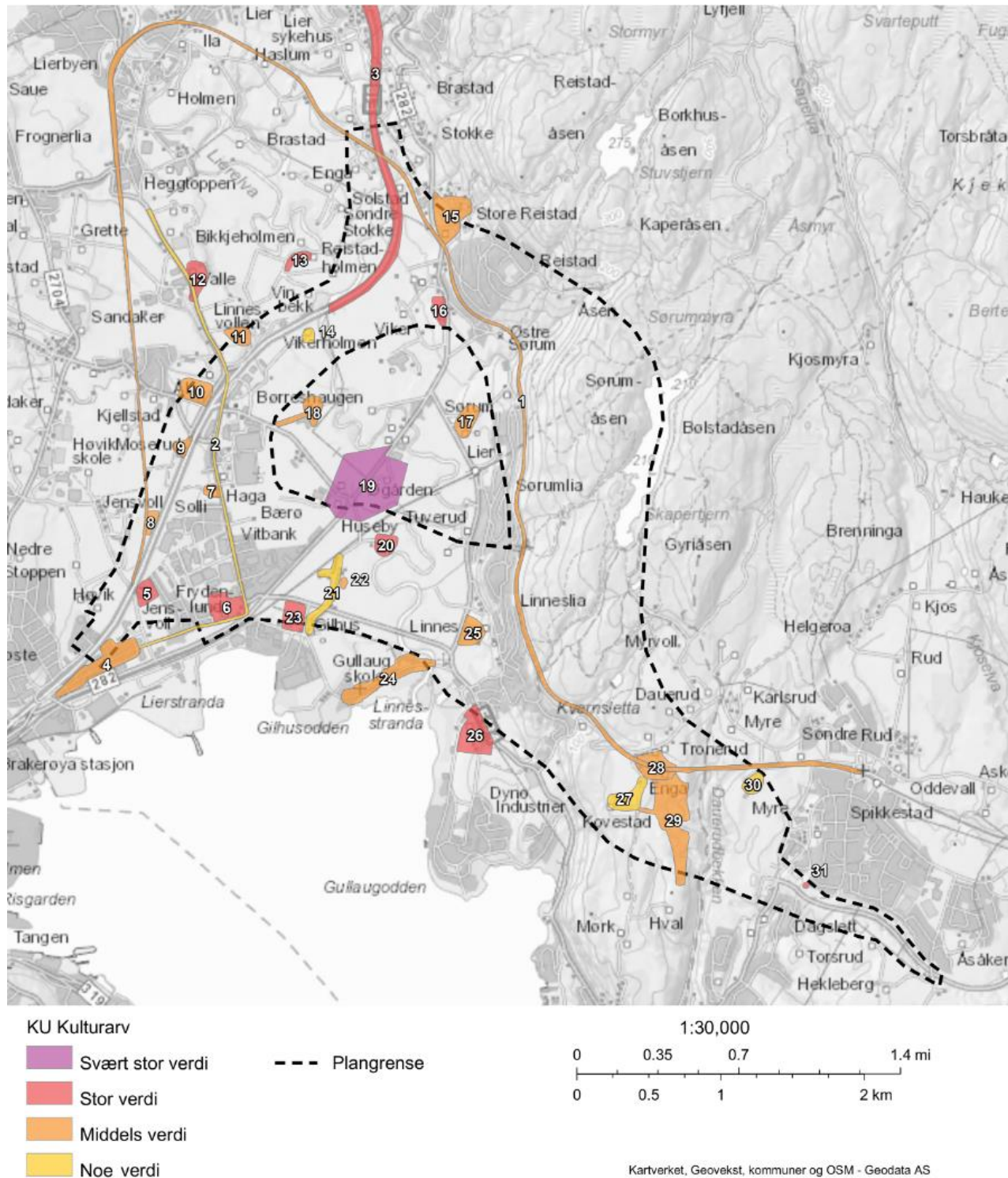
Som det går frem av den historiske gjennomgangen er store deler av varslingsområdet relativt ungt i arkeologisk sammenheng. Mens vestre del av området, mot Spikkestad, var land i stein- og bronsealder, var store deler av Lierdalen under vann.

I løpet av jernalderen ble det etablert en storgård på Lierflaten, Linnes. Mot slutten av jernalderen skjer en politisk omveltning i dette området. Den nye gården Huseby består trolig av kjernen av den gamle Linnegården, og er et maktsentrum gjennom vikingtid og følgende middelalder. Etter middelalderen, på 1700- og 1800 tallet, etableres flere avls- og lystgårder i området, initiert av byborgere eller overklasse. Mange av disse nye gårdene tar utgangspunkt i husmannsplasser under eldre gårder, men blir nye store gårder, og påvirker de mer tradisjonelle brukene.

Denne historien er fremdeles svært lesbar i gårdslandskapet på Lierflaten. Fra dalsidene rundt kan man se denne utviklingen fra gravhaugene på Huseby til omliggende lystgårder som Frydenlund, Tandberg-Huseby og Sommero. Disse sammenhengene er fremdeles også i stor grad lesbare nede på sletta, selv om nyere infrastruktur og næringsbebyggelse har endret området.

Innenfor varslingsområdet er det en rekke andre og viktige kulturminner, knyttet til ferdsel, industri og bosetning. Kulturminnene i utviklingen av dette jordbrukslandskapet, og den visuelle sammenhengen mellom dem i dag, vil imidlertid være svært viktige å ta hensyn til i den følgende kulturhistoriske vurderingen av verdi, påvirkning og konsekvens i dette området.

5 Verdi – trinn 1

Figur 5-1 Utredningsområde og delområder med verdi

Det er definert 31 delområder i tilknytning til utredningsområdet. Delområdene er beskrevet og verdivurdert i det følgende. Vurdering av påvirkning og konsekvens følger i kapittel 6.

5.1 Delområde 1 – Gamle Drammensbanen

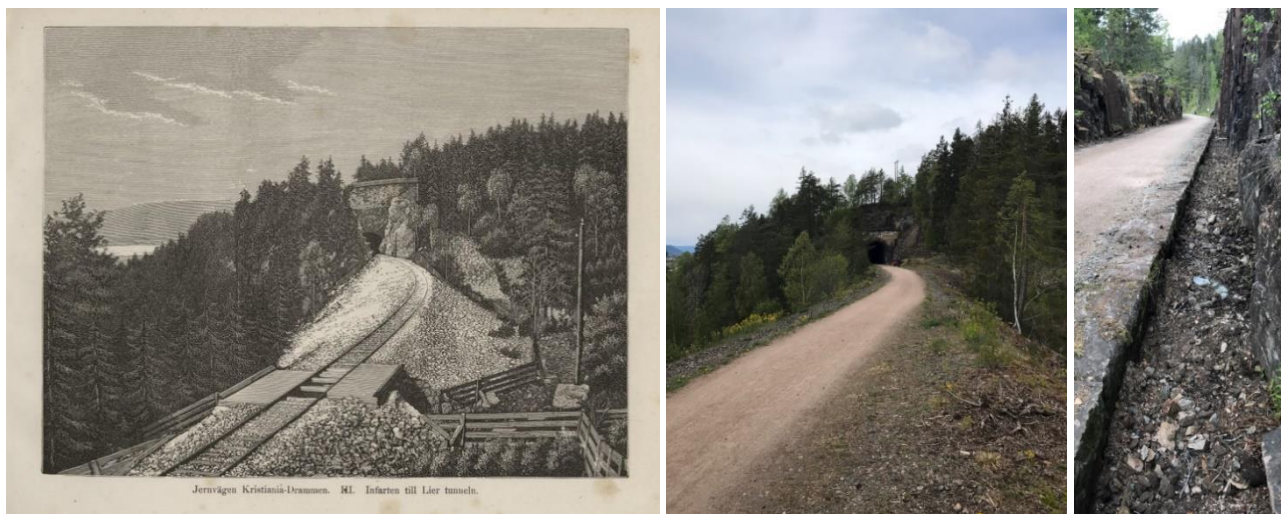
Den gamle Drammensbanen åpnet 7. oktober 1872 som Christiania-Drammensbanen. Banen gikk fra Drammen til Oslo og rundet Liersletta før den fortsatte gjennom Røyken. Banen ble overflødig etter at dobbeltspor gjennom Lieråsen ble åpnet i 1973, og ble nedlagt mellom Drammen og Spikkestad. Deler av banen er fremdeles i bruk som Spikkestadbanen, et sidespor fra Asker. Traseen gjennom Lier og inn i Røyken er i dag farbar som turveg og inngår delvis i nyere vegnett.

Banestrekket er et teknisk kulturminne, med eldre tunneler og skjæringer, og omfattende fyllinger, for eksempel over Daueruddalen. Jernbaneskinnene er borte, men ulike detaljer som master og kantstein er fremdeles synlige.

Verdivurdering

Traseen er ikke omfattet av Bane NORs verneplan, men er et teknisk kulturminne som har kunnskaps-, opplevels- og bruksverdi. Delområdet viser en historisk jernbanestrekning som i lang tid har vært premissgivende for ferdsele i området, og er et kulturminne med god historisk lesbarhet. Bevaringsgrad er imidlertid ulik langs strekket. Den asfalterte delen av traseen fra E18 mot Lierbyen, hvorav deler inngår i Ringeriksveien har følgelig langt lavere verdi enn strekkene langs Lieråsen over til Røyken med høy grad av autenticitet.

Samlet vurderes den gamle Drammensbanen til **middels verdi**

Figur 5-2 Den gamle Liertunnelen vist i Nordiska Taflor [24] fra 1875 og i dag. Lengst til høyre detalj med kantsetting av banen i fjellskjæring

Figur 5-3 Til venstre fyllingen over Daueruddalen, i midten en mast i dette området. Til høyre Kovestadtunnelen

Figur 5-4 Øverst banetraseen langs E18 mellom Jensvoll og Vitbank. Under går traseen inn i Ringeriksveien like før Lierbyen

5.2 Delområde 2 – Sølvveien

Sølvveien er den første kongevegen i landet, anlagt av Christian IV i 1624. Den ble bygget som følge av at det ble funnet sølv på Kongsberg, og at sølvet måtte fraktes fra gruven og videre til København. Opprinnelig ble vegen bygget mellom Kongsberg og Hokksund, hvor det var kai, men omkring 1965 ble vegen forlenget til Christiania.

De tidlige kongevegene videreførte gjerne eldre hovedferdselsårer som fulgte terrenget, men prinsippet med snorrette linjer som et ideal ble introdusert fra Danmark og Europa. Med sine rette linjer og vinkel (Amtmannssvingen) ved Frydenlund er det sannsynlig at Sølvveien var en nyskaping på dette strekket.

Sølvveien er fortsatt i bruk som bilveg, men traséen er brutt ved Kjellstadkrysset (E18).

Verdivurdering

Andre strekk av den gamle vegen mellom Kongsberg og Oslo, som Paradisbakkene, er svært verdifulle og er fredet. Slike strekk har stor autentisitet. Sølvveien innenfor planområdet er derimot en trafikkert bilveg hvor veglegemet ikke lenger har kulturhistorisk verdi, men hvor selve traseen har historiefortellende verdi i et område med mange bevarte spor av ulike faser av samferdselsutvikling. Den eldre bebyggelsen som har orientert seg langs vegstrekingen gir autentisitet til delområdet. Delområdet vurderes til **noe verdi**, opp mot middels.

Figur 5-5 Sølvveien markert som «Kongevei fra Drammen til Christiania i kart fra 1827 [26]. Til venstre fra Amtmannssvingen

5.3 Delområde 3 – Lierbakkene

Lierbakkene vegmiljø er forskriftsfredet og del av Statens vegvesens nasjonale verneplan. Miljøet omfatter den eldste og den yngste kjørevegen i Lierbakkene. Den eldste, Paradisbakken (ID 128766), er en kilometerlang del av kongevegen som ble etablert i 1660-årene som videreføring av Sølvveien fra Kongsberg mot Christiania. Et stykke sør for denne ligger den fredede delen av motorveganlegget som ble bygget trinnvis fra 1967 til 1972, da den fremsto som firefelts motorveg med krabbespor og tre parallelle tunneler (ID 129028). Den fredede strekningen av motorvegen er 4,44 km lang. Den sørligste halvannen kilometer av denne strekningen faller innenfor planområdet.

Lierbakkene motorveg er fredet som et tidstypisk eksempel på en av de første motorvegstrekingene i landet. I det fredede kulturminnet inngår hele vegkonstruksjonen med over- og underbygning inklusiv terrenginngrepet og konstruksjoner som bruer og tunneler, samt vegutstyr som rekkverk, skilting, veglys og annet vegrelatert utstyr.

Verdivurdering

Delområdet er fredet og er et vegmiljø som består av viktige deler av et eldre og et nyere veganlegg. Den eldste delen er et eksempel på landets første offentlige kjøreveg som i stor grad har opprettholdt opprinnelig form og funksjon. Den nyere delen er et godt eksempel på motorveg fra epoken, og kulturmiljøet har nasjonal kulturhistorisk kunnskaps- og opplevelsesverdi. Kulturminnet er i bruk og vedlikeholdes, og er fredet for sin representativitet og plassering. Lierbakkene vurderes til **stor verdi**

Figur 5-6 Lierbakkene motorveg ved innløpet til tunnelene [28]

5.4 Delområde 4 – Lierstranda med Michely-Høvik

Det er gjort funn av automatisk fredete kulturminner fra vikingtid og middelalder i dette området, med påviste kokegroper og stolpehull fra bygninger mot delområdene 6 og 23. Lierstranda og østover har trolig vært et havneområde for Huseby. Dagens Lierstranda vokste frem som forstad til Bragenes (Drammen) fra 1700-tallet, langs kongeveien til Christiania. Her langs kongevegen ble det mellom annet etablert flere løkkebruk for byborgerne, og etter hvert ble området mer og mer urbanisert. Løkkebruket Michely-Høvik er fremdeles bevart her, med firkanttun med flere eldre bygninger. Løkkelåven er den eneste bevarte i sitt slag i Lier, den eldste i undersøkelsesområdet. I dag er den imidlertid ombygget. Boligen fra 1870-tallet er bygget i sen empirestil.

Nærheten til byen og industrien i Drammen gjorde området populært for arbeidere å bosette seg i, og området ble videre fortettet og utbygd rundt 1900. Her er noen innslag av tidligere forretninger og verksteder, og kulturmiljøet viser ulike faser av bebyggelse som tidligere var vanlig. Miljøet er fragmentert, men med spredte bevarte klynger og enkelthus med bevart form og fasader i sveitserstil. Miljøet er fortsatt lesbart.

Verdivurdering

Kulturmiljøet har bygninger med kulturhistorisk betydning og er fremdeles lesbart. Miljøet er vurdert til middels verneverdi i kommunens temaplan for kulturminner. Området har lokal verdi og inneholder bygninger og hager med kulturhistorisk betydning, delområdets tidsdybde og utvikling vist gjennom løkkebruket Michely-Høvik trekker samlet vurdering like opp til **middels verdi**.

Figur 5-7 Fra Lierstranda. Øverst til venstre og i midten Michely-Høvik

5.5 Delområde 5 – Jensvoll

Jensvoll gård er et lystgårdsanlegg med hageanlegg, datert til andre kvartal 1800-tallet. Selve gården er trolig tatt opp i vikingtid. Jensvoll ble drevet som løkkebruk og avlsgård på 1800-tallet. Anlegget framstår som et tett og velordnet firkanttun hvor hovedbygningen fra 1831 er et langstrakt enetasjes empirehus med halvvalmet tak og åpen svalgang. Det er ikke flere slike hus bevart i Lier, selv om typen kan ha vært vanligere før. Stabburet er fra første halvdel av 1800-tallet, trolig 1848. Sidebygningen fra 1871 er oppført med enkel sveitserstil. Enhetslåven er fra 1930. Et lite hageanlegg i tilknytning til hovedbygningen inneholder flere uvanlige planter/busker, bl.a. gamle vinstokker.

Verdivurdering

Med dagens E18 like i nord og bebyggelse rundt tunet har det mistet sin sammenheng med omgivelsene, men er likevel godt lesbart med bygninger med bevart form og fasader, og har bygninger med kulturhistorisk betydning. Særlig empirebygningen er viktig, planløsningen med åpen svalgang integrert i bygningskroppen langs midtre del av tunfasaden er sjelden i nasjonal sammenheng. Samlet har tunet autentiske kvaliteter. Jensvoll er vurdert å ha høy verneverdi i Liers temaplan for kulturminner. Kulturmiljøet vurderes til **stor verdi**, men i lavere del.

Figur 5-8 Jensvoll [28]. Øverst til høyre sees sidebygningen, stabburet og hovedbygningen. Under detalj svalgangen på hovedhuset [21]

5.6 Delområde 6 – Frydenlund

Frydenlund var opprinnelig husmannsplass under Huseby under navnet Furua, men ble på 1770-tallet etablert som lystgård med parkanlegg i renessansestil. Gårdsanlegget består av et stort åpent firkanttun samt nyere driftsbygninger utenfor tunet, men har beholdt karakteren det fikk i 1770-årene. Hovedbygningen er bevart i utformingen bygningen fikk på 1840-tallet med toetasjes midtparti og sidefløyer, i senempirestil. «Frydenlundmodellen» ble et forbilde for øvrige lystanlegg i området.

Stedets historie strekker seg imidlertid lenger tilbake. I hageanlegget er det bevart to gravhauger fra jernalder (ID 39108), en rundhaug med 12 meter i tverrmål, og en langhaug, om lag 10 ganger 25 meter. Haugene er henholdsvis 1,8 og 1,3 meter høye og noe skadet, men fremstår likevel som massive inne i tett løvskog. I området er det også påvist aktivitetsspor fra vikingtid og middelalder. Så sent som i 1844 lå Amtmannssvingen like ved fjorden, i vikingtid og middelalder kan området ha vært del av et havneområde og aktiviteter knyttet til dette. Det er nærliggende å tro at dette var styrt fra Huseby. Gravhaugene antyder eldre røtter for den gamle hovedvegen som gikk her, og bidrar til områdets kulturhistorie.

I østre hjørne av miljøet, ved Amtmannssvingen, er et lite bymiljø med blandet tettbebyggelse fra ca. 1900. Miljøet består av meieri, boliger og nyere næringsbygg. Meieriet er relativt autentisk, boligene er moderniserte. Denne delen av miljøet er en mindre verdifull del av dette delområdet.

Verdivurdering

Kulturmiljøet har stor tidsdybde og bevart opprinnelige kontekster fra vikingtid opp til nyere tid. Miljøet er autentisk og lesbart. Kulturmiljøet er gitt svært høy verdi i kommunens temaplan for kulturminner og er angitt med hensynssone bevaring kulturmiljø i kommuneplanens arealdel for Lier. Miljøet har stor regional og nasjonal kunnskaps- og opplevelsesverdi. Kulturmiljøet vurderes **til stor verdi**, i øvre del av graden.

Figur 5-9 Frydenlund. Amtmannssvingen til høyre i bildet, Sølvveien omkranser miljøet på to sider [28]

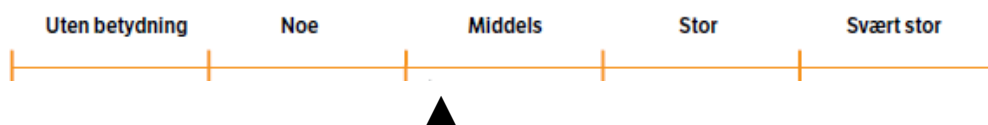
Figur 5-10 Øverst og midten til venstre, Frydenlund. I midten til høyre fra Amtmannssvingen. Nederst de to gravhaugene i skogen, rundhaug til venstre og langhaug til høyre

5.7 Delområde 7 – Haga

Helhetlig gårdsmiljø med bevart tunform, tett firkanttun. Opprinnelig en husmannsplass under Huseby, også kjent som Husebyhagen. Utskilt i 1806 og selvstendig i 1846. Hovedbygningen er reist i 1880-årene, stabburet er fra 1894, sidebygningen fra 1915 og enhetslåven er gjenreist i 1925 etter en brann. Tunet har også hatt et vognskjul og en smie som nå er fjernet. Hovedbygningen og sidebygningen er moderniserte, men stabbur og låve har beholdt noe særpreg og er representative for sveitserstilen. Tunet er representativt for gårdsbebyggelse fra tiden omkring 1900. Området har vært i bruk også før husmannsplassen ble etablert. Ved gårdsvegen er det påvist spor av eldre dyrking (ID 120491), som gjerne kan stamme fra jernalder. Sporene er imidlertid ikke bekreftet daterte, og lokaliteten har uavklart vernestatus.

Verdivurdering

Bygningsmiljøet er ensartet og ligger i et landbruksområde med en viss avstand fra øvrig bebyggelse. Tunet ligger ved Sølveien, og i et område med noe begrenset bebyggelse gir disse miljøene sammen en viss opplevelse av autenticitet. Fjerning av bygninger og modernisering av øvrige bygg reduserer dette noe. I kommunens temaplan for kulturminner vurderes stabburet til å ha høy verneverdi, låven til middels, øvrige bygninger til å ha lav verdi. Vurderes her samlet like opp på **middels verdi**.

Figur 5-11 Haga

5.8 Delområde 8 – Jensvoll lokalitet

Automatisk fredet kulturminnelokalitet med bosetningsspor fra førreformatorisk tid (ID 90268). Sporene omfatter et ildsted og fire stolpehull. Stolpehullene er på rekke, og kan antas å ha tilhørt en bygning. Sporene ligger på en flate mellom dagens E18 og den gamle jernbanetraseen (delområde 1). Vestre del av lokaliteten med sikringssone strekker seg inn i jernbanetraseen. Lokaliteten er bare kort beskrevet i Askeladden, og dekker et relativt stort område sett i forhold til antall enkeltminner.

Verdivurdering

Som automatisk fredet kulturminne har lokaliteten i utgangspunktet nasjonal verdi. Siden kulturminnet ikke er synlig på markoverflaten, er opplevelsesverdien lav, men det har kunnskapsverdi knyttet til representativitet, til historisk og vitenskapelig kildeverdi og alder. Som bosetningsfunn viser likevel lokaliteten få objekter innenfor et relativt stort avgrenset areal. Delområdet er vurdert til **middels verdi**, noe ned mot noe verdi.

Figur 5-12 Askeladden ID 90268 [3]

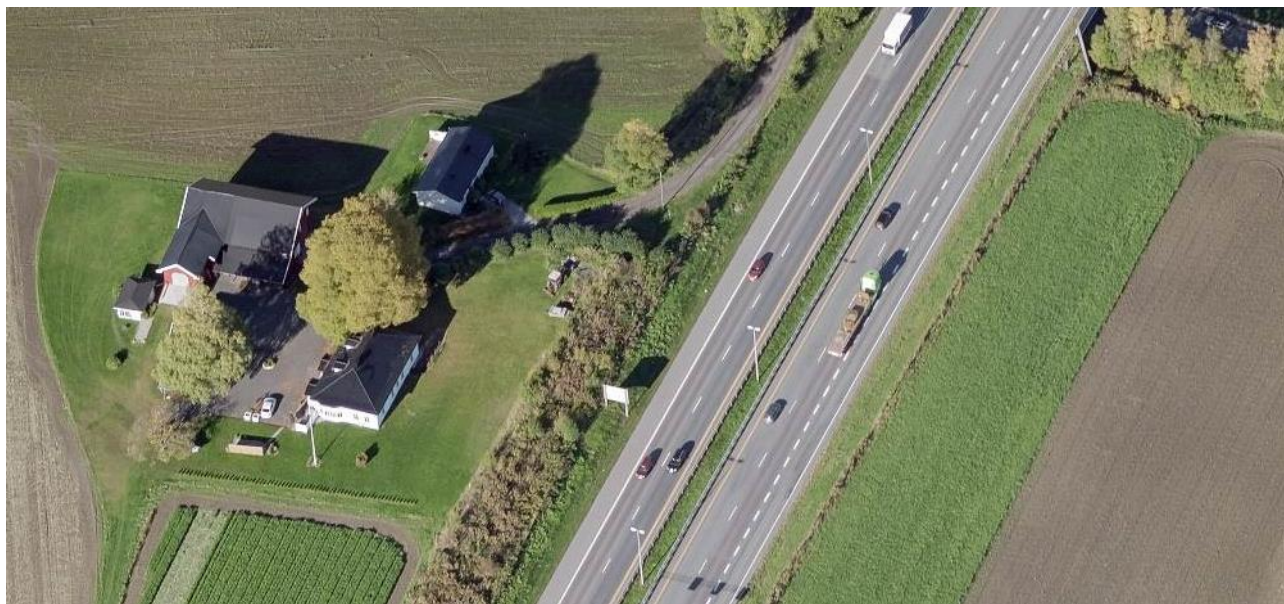

5.9 Delområde 9 – Moserud

Moserud lå øde etter Svartedauen og ble tatt opp igjen i 1624 som en husmannsplass under Huseby. Gården ble skilt ut som eget bruk i 1806, og kjøpt av en kjøpmann i 1836, og føyer seg slik sett inn i et vanlig bilde i planområdet. Våningshuset fra 1837 har valmet tak, et trekk fra bykulturen. Gårdstunet er et firkanttun med to SEFRAK-registrerte bygninger fra 1800-tallet, et stabbur foruten våningshuset. Det laftede stabburet gir et autentisk inntrykk. Tunet skal være renoveret i nyere tid.

Verdivurdering

Miljøet har tapt noe av konteksten på grunn av dagens E18 som går på østsiden av tunet og kutter noe i høgdedraget som tunet står på. Tunet er likevel fremdeles godt lesbart i landskapet. Våningshuset har høy verneverdi, og stabburet middels i kommunens temaplan for kulturminner. Kulturmiljøet vurderes å ha lokalhistorisk kunnskaps- og opplevelsesverdi. Miljøet er representativt i regionen, og inneholder bygninger med kulturhistorisk betydning. Vurdert til **middels verdi**, noe ned mot nedre del av graden.

Figur 5-13 Moserud ved E18 [28]

5.10 Delområde 10 – Åby

Åby ble trolig tatt opp i vikingtid, navnet viser til *bustad* ved å, elv. På 1700- og første halvdel av 1800-tallet var bruket eid av byborgere. Dagens utforming er fra andre halvdel av 1800-tallet. Hovedbygningen er en lav midtgangsbygning, sidebygningen har halvvalmet tak. Stabburet er usedvanlig stort. Driftsbygningen er imidlertid av nyere dato. I kulturmiljøet inngår også en arkeologisk lokalitet (ID 90272) med uavklart vernestatus, på dyrkamarken vest for tunet. Her er det påvist tre nedgravinger i terrenget, men det foreligger ingen tolkning hva disse strukturene har vært. Strukturene er ikke datert, men i den ene gropen ble det funnet et fragment av en krittpipe, noe som peker mot etterreformatorisk datering. Sørvest for tunet skal det ha ligget to bjørkekledd hauger på 1800-tallet, med om lag 15 meter tverrmål hver, og 10 meter fra hverandre (ID 29088). Haugene er utplanert, men var ifølge tradisjonen gravhauger, og lokaliteten er i dag registrert med uavklart vernestatus.

Verdivurdering

Tre av bygningene er vurdert til høy bevaringsverdi i kommunens temaplan for kulturminner. Miljøet har opprinnelig kontekst og er godt lesbart. Det er et bygningsmiljø som er særlig godt eksempel på epoken og funksjon, med bevart tunform. Miljøet inneholder bygninger med stor kulturhistorisk/arkitektonisk betydning. Miljøet har lokal kunnskaps- og opplevelsesverdi. Opplevelsen av tunet er imidlertid redusert på grunn nærheten til E18 som går like i bakkant, på østsiden av tunet. Denne medfører støy og danner en barriere mot øst. Kulturmiljøet er vurdert til **middels verdi**, opp mot stor.

Figur 5-14 Tunet på Åby

5.11 Delområde 11 – Korsvalle

Navnet Valle kommer av norrønt *Vøllum*, i betydningen voller, eller grasmarker, og er ikke et uvanlig navn fra jernalder. Gården ble trolig delt i Nordre, Midtre og Søndre Valle allerede før 1300-tallet. Nordre og Midtre er behandlet i delområde 12, delområde 11 omfatter Søndre Valle. Navnet Korsvalle på det sørligste bruket opptrer først i 1698 i skriftlige kilder, men kan være eldre. Opprinnelsen er uklar, et lokalt sagn forteller at det ble satt opp et kors her for å hindre «ufred» etter ett broderdrap. Like sannsynlig er det kanskje at gården var tillagt et kors eller alter som klostereiendom i middelalderen, men dette fordrer at navnet stammer fra før reformasjonen.

Tunet, bortsett fra stabburet, brant ned og ble gjenreist som et åpent firkanttun etter 1884. Det laftede stabburet er eneste bygning som ikke er totalt ombygd siden den tid.

Verdivurdering

Fire bygninger vurdert til lav verdi i kommunens temaplan for kulturminner, men tunet er i lesbar sammenheng med de øvrige Valletunene. Tunet er et godt eksempel på denne typen som er vanlig i området og miljøet er i opprinnelig kontekst, men bortsett fra stabburet har bygningene begrenset historisk verdi. Kulturmiljøet har lokalhistorisk kunnskaps- og opplevelsesverdi. Delområdet er vurdert til **middels verdi**, mot nedre del av graden.

Figur 5-15 Korsvalle

5.12 Delområde 12 – Lille og Store Valle

Som nevnt under delområde 11 ble Valle delt i middelalder i Nordre, Midtre og Søndre. Nordre fikk etter hvert navnet Stor-Valle, Midtre ble til Lille Valle. Dagens Nordre Valle var opprinnelig en del av Hegg, men ble lagt under Store Valle etter middelalderen. Denne ligger nord for delområdet.

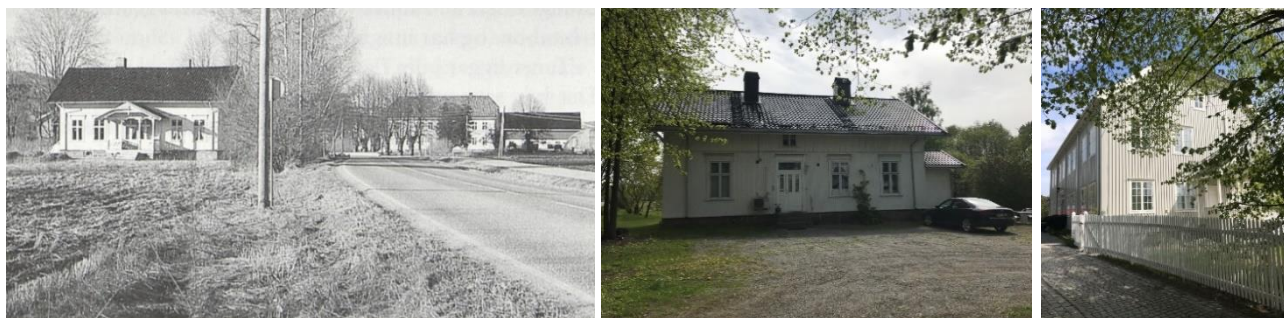
Kongevegen går mellom de to tunene på Lille og Store Valle. De to tunene lå tett og er derfor vurdert som et miljø, selv om vegen som går mellom dem nå er modernisert og ikke fremstår som i opprinnelig kontekst.

Store Valle har vært en betydningsfull gård langt tilbake, gården hadde gjestgiveri og var ekserserplass for militæret på begynnelsen av 1800-tallet. Våningshuset er oppført på slutten av 1700-tallet og er ombygd og forlenget kort tid etter 1825. Sidebygningen er sannsynligvis fra tidlig på 1800-tallet. En tilsvarende sidebygning på motsatt side samt den gamle låven ble ødelagt av brann i 1941 og ny låve ble gjenreist 1942-43. I utkant av tunet ligger en nyoppsatt lagerbygning. Den store hovedbygningen er blant de største i Lier. En god del interiører og enkelte fasadedetaljer fra 1790-årene er bevart, og bygningen formidler betydelig kunnskap om drammenskjøpmennenes storslåtte byggerier i tiårene før og etter 1800. Sidebygningen er en av få velbevarte av sitt slag i bygda.

Lille Valle var lavere skattlagt enn de to øvrige opprinnelige Valle-gårdene Lille Valle på 1500-tallet, og trolig også den minste ved delingen i eldre tid. Kun selve våningshuset er igjen på Lille Valle. Dette er datert 1891-92 og bygd i sveitserstil med mange arkitektoniske detaljer bevart. Den er et av de beste eksempler på denne type bygninger i Lier.

Verdivurdering

Området er en av Lierdalens gamle storgårder, med en del viktige trekk bevart, selv om området fremstår som mindre autentisk i dag. De fleste bygninger på Lille Valle er borte, flere av bygningene på Store Valle er erstattet med nye, og det ligger et næringsområde tett på miljøet. Våningshuset på Lille Valle er vurdert å ha svært høy verneverdi i kommunens temaplan for kulturminner. På Store Valle er våningshuset vurdert likedan, drengestuen til høy verneverdi. Miljøet vurderes samlet her til **stor verdi**, noe ned mot middels.

Figur 5-16 Lille Valle og Store Valle, med riksveg 285 [21]. I midten Lille Valle, til høyre våningshuset på Store Valle

5.13 Delområde 13 – Stillesholmen

Vedtaksfredet tunmiljø fra 1750-tallet (ID 86535). Stillesholmen lå opprinnelig under Nordre Stokke men ble skilt ut i 1757 og fikk navnet etter den nye eieren Stille Kristensen. Stillesholmen ble brukt som lystgård i generasjoner av byboere i Drammen. Hovedbygningen fra 1756 er et av få svalgangshus i Lier som fremdeles eksisterer i tilnærmet opprinnelig utforming. Hagen inngår i fredningen, og er todelt. Vest for huset er det en klart markert rygg med store trær som danner en allé til huset. På østsiden er det en avtrappet plen med prydbusker.

Verdivurdering

Miljøet er vedtaksfredet. Miljøet har opprinnelig kontekst og er godt lesbart og inneholder bygninger med stor kulturhistorisk/arkitektonisk betydning. Delområdet vurderes til **stor verdi**.

Figur 5-17 Stillesholmen med hage, allé og våningshus [28]

Figur 5-18 Et bilde fra 1820 (Sven Erik Røed / Drammens tidende), bekrefter at Stillesholmen fremstår som autentisk

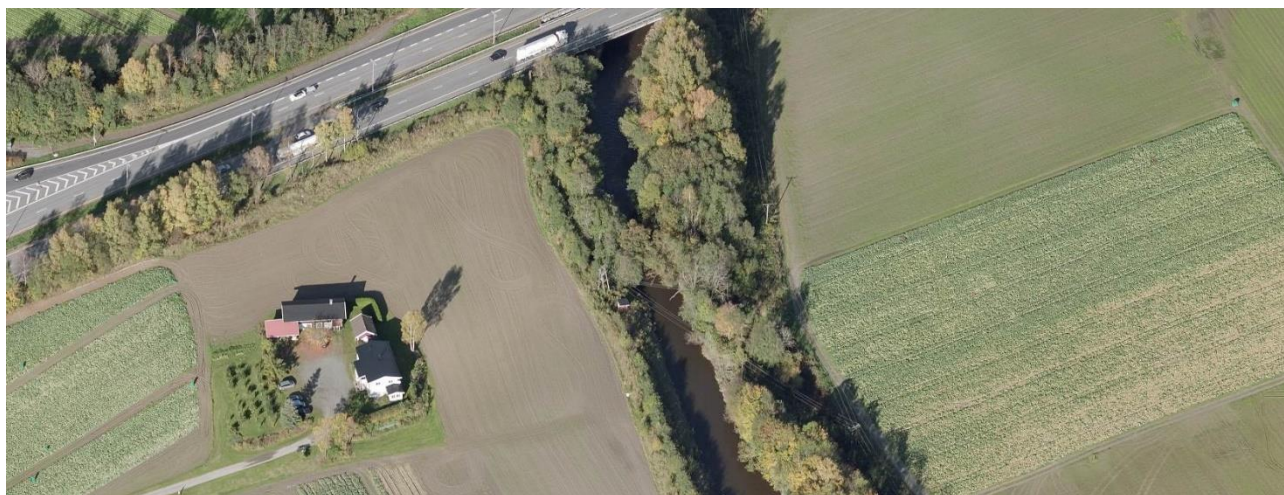

5.14 Delområde 14 – Vikerholmen

Tidligere husmannsplass under Viker, trolig fra tidlig 1700-tall, selvstendig bruk fra 1849. Opprinnelig et firkanttun, men formen er tapt. To eldre bygninger er bevart; et stabbur (1800-tallet) og en smie (1700-tallet). Smien er trolig tilflyttet og endret på 1800-tallet. Tidligere var det bru over elven her, med veg til Viker.

Verdivurdering

Miljøet ligger i opprinnelig kontekst, men har tapt tunform og har bygninger av begrenset verdi, vurdert til middels verneverdi i kommunens temaplan for kulturminner. Vurderes til **noe verdi**, i nedre del av graden.

Figur 5-19 Vikerholmen med E18 i bakgrunnen [28]

Figur 5-20 Vikerholmen på kartet fra 1827 [26]

5.15 Delområde 15 – Reistad

Reistad ble ryddet i vikingtid, navnet kommer av *Rheiðars stad*. Reistad ble delt i Store (øverst) og Lille (nederst) Reistad allerede i middelalder, og delområdet omfatter begge brukene. Fra 1782 og nesten hundre år frem i tid var det teglverk på Store Reistad, men gården er særlig kjent for hagen med mange innførte arter. Fremdeles står svært gamle vekster på Store Reistad. Det store hovedhuset på tunet brant ned i 1992, men fremdeles står en mer enn 200 år gammel sidebygning. Tunet på Lille Reistad fremstår i dag som mer homogent. Mellom tunene framstår landskapet som sammenhengende kulturlandskap med eple-lunder.

Verdivurdering

Mens Store Reistad har tapt mange av de opprinnelige bygningene er flere bevart på Lille Reistad, i en sammenheng med fruktdyrking som har lang historie på gården. Verdien trekkes imidlertid ned av en del nye bygg, særlig på Store Reistad, hvor det også er kommet til flere bolighus. Kulturmiljøet er vurdert til **middels verdi**, i øvre del av graden.

Figur 5-21 Reistadtunene i 1952 til vestre, til høyre den gamle sidebygningen på Store Reistad [21]

Figur 5-22 Reistad i dag. Lille Reistad til venstre, eplelunden til høyre, nedenfor Store Reistad

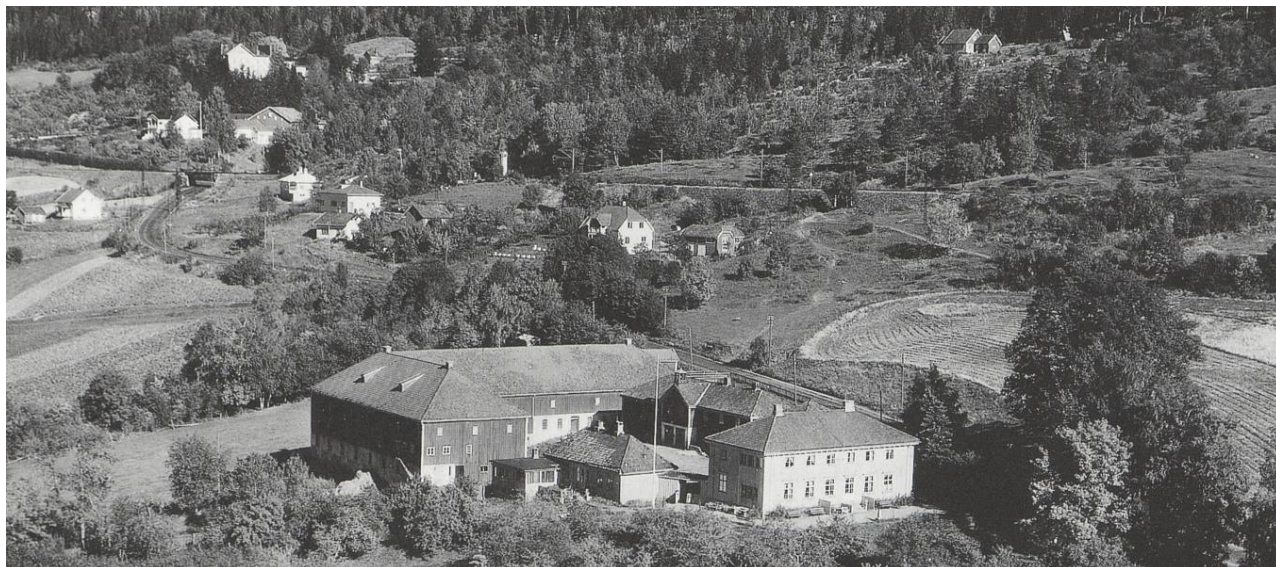

5.16 Delområde 16 – Sommerro

Gården Sommerro ble skilt ut fra Mellom Sørums i år 1800 som landsted, og den gamle lystgårdsbygningen fra rundt 1805 var bevart inntil nylig da den ble revet og en kopi oppført. Øvrig bebyggelse er gjenreist etter branner i 1921 og 1923 med ny hovedbygning med nyklassisistiske idealer. Tunet ble gjenreist som et ganske tett tun, på en tid da en gjerne åpnet opp tunene og hadde en side åpen. Som flere andre gårder i området ble Sommerro startet som lystgård, og over tid kjøpte man opp areal fra de omliggende gårdene, i dette tilfellet Sørums, Reistad og Vikers.

Verdivurdering

Sommerro er et av de best bevarte firkanttunene i Lier. Anlegget er et komplett og homogent gårdsanlegg fra en tid da det ble etablert få nye gårdsanlegg av denne størrelsen, og er distriktets beste eksempel på et helhetlig gårdsanlegg fra mellomkrigstiden. Miljøet er vurdert å ha høy verdi i kommunens temaplan for kulturminner og vurderes her til **stor verdi**, i nedre del av graden.

Figur 5-23 Sommerro i 1950, i bakgrunnen til venstre ser vi Reistadtunene. Den opprinnelige hovedbygningen er den lille midt i bildet [21]

Figur 5-24 Den nye nyklassisistiske hovedbygningen fra 1920-tallet

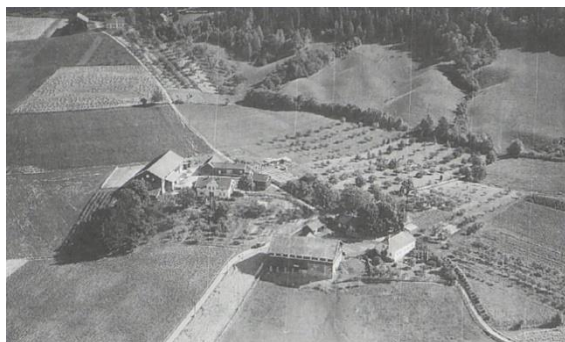
5.17 Delområde 17 – Søndre Sørums

Navnet Sørums er en omskriving av Suðrheimar og -heim-endingen peker mot at dette er en gård som ble ryddet allerede i eldre jernalder, noe høyere i terrenget enn den opprinnelige Linnestgården som da dekket mye av elvestetten. Det er tidligere gjort gravfunn på gården, fra folkevandringstid og vikingtid. Gården ble trolig delt i vikingtid, og videre flere ganger i middelalder. Flere av tunene er nå borte eller inngår i andre gårder.

Delområdet omfatter de to tunene på Søndre Sørums. På de to tunene er det flere SEFRAK-registrerte bygninger fra 1800-tallet, i varierende grad er flere av dem endret og modernisert. Tunene fremstår som to firkanttun, men med enkelte nyere bygninger i tillegg. Tross boligbygging i åsen like vest for tunene fremstår de fremdeles som landlige og beliggende for seg selv.

Verdivurdering

På tunene er det flere bygninger vurdert til middels og høy verdi i kommunens temaplan for kulturminner. De to tunene er opprinnelig del av en av de eldste gårdene i området. Delområdet er her vurdert til **middels verdi**, noe opp mot stor.

Figur 5-25 Flyfoto fra 1949 viser de to tunene på Søndre Sørums, Nordvestre Sørums sees i bakkant. Våningshuset på det sørligste bruket er fra 1854 [21]

Figur 5-26 Våningshuset i dag, også på dette bildet skimtes Nordvestre Sørums oppe til høyre

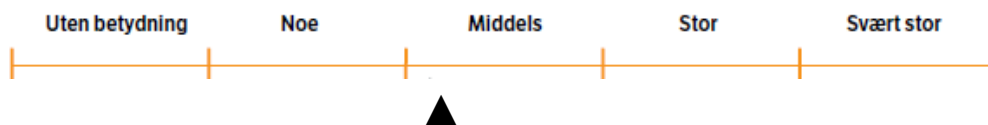
5.18 Delområde 18 – Vestre Linnes

Nordre eller vestre Linnes er del av den opprinnelige store jernaldergården Linnes som ble delt i Nordre og Søndre Linnes og Huseby i jernalder. Vestre Linnes ble senere delt i to tun, Nøland og Børreshaugen, med en overlappende historie i eiendomsforhold. Nøland i nord er bygget ut med nyere næringsbygg og gartneridrift, og nåværende tun er relativt nyetablert. Her står et tilflyttet stabbur. Som et enkeltstående minne, avskjermet av omliggende bygninger og i lang avstand til tiltak, er det ikke skilt ut som eget miljø her.

Børreshaugen, som utgjør dette delområdet, er et gårdsanlegg som ble bygd opp som lyststed i 1820-årene, men senere er delvis brent ned. Det gjenværende tunet er delvis intakt og består av hus fra ulike deler av 1900-tallet. Hovedbygningen er godt bevart i moderert jugendstil fra 1912 hvor spesielt verandaen i to etasjer har gode og typiske detaljer i sveitser- og jugendstil. Det er bevart en allé til tunet, men denne er brutt av et gartneri, og tunet har mistet mye autentisitet som miljø.

Verdivurdering

Områdets historie er svært interessant, men nåværende miljø har reduserte verdier. Hovedhuset trekker verdien opp, og er for øvrig vurdert å ha høy verneverdi i kommunens temaplan for kulturminner. Miljøet vurderes her til nedre sjikt av **middels verdi**.

Figur 5-27 Våningshus og allé

Figur 5-28 Med stor dyrkamark i front kan man fremdeles oppleve Børreshaugen som et anlegg som troner i terrenget

5.19 Delområde 19 – Huseby

Huseby er et komplekst og omfattende kulturmiljø, viktige verdifulle elementer blir kort beskrevet her. Huseby var trolig kjernen i en opprinnelig stor Lingesgård da den ble skilt ut som egen gård noe før vikingtid. Som Husebygård inngikk den i et kongelig administrasjonsmessig og militært system. Husebygårder kjennes over hele Skandinavia, men miljøet i Lier er usedvanlig godt bevart. Plassering har trolig vært viktig for kontroll over Drammensfjorden, dermed også over vannvegen nordover til Tyrifjorden og Ringerike. De to store gravhaugene (ID 39109 og 62755) på gården understreker gårdens posisjon i eldre tid. Opprinnelig har man trolig kunne seile inn til Huseby på Lierelva, like øst for tunet gikk opprinnelig et elvefar som nå er uttørket. I datidens bebyggelse har gravhaugene fremstått som iøynefallende monumenter med utsyn i alle retninger.

I middelalder har det vært en kirke (ID 75013, 84667) på Huseby, trolig som en kontinuitet fra eldre kultus i hedensk tid. Kirken var viet St. Olav. På gården har det også vært en middelaldersk gravstein med innskriften «Ave Maria» og «Her ligger Ragnhilder doter siraJons». En kopi av denne steinen står nå på den søndre gravhaugen på gården. Steinen ble for øvrig valgt som Liers kulturminne gjennom tidene, i kulturminneåret 1997. Huseby har trolig kontrollert aktiviteten i havneområdet (se delområde 4), og hatt en styrende funksjon som kanskje ble utøvd på gildet (se delområde 23). Mest kjent fra middelalderen er nok likevel Hallvard Vebjørnsson, som skal ha kommet fra denne gården. Som St. Hallvard, Oslos skytshelgen, er han av regional og nasjonal betydning, men må ha vært desto viktigere lokalt. Like øst for gravhaugene ligger kilden St. Hallvards brønn (ID 39110). Like til 1800-tallet var den trodd å ha helbredende virkning.

Dagens bebyggelse er fra 1800-tallet med arkitektoniske stiltrekk fra klassisismen og sveitserstilen. Det er to tun, nordre og søndre, på gården, like ved hverandre. Kulturmiljøet omfatter også Øgården, et tidligere bruk under Huseby, som fremstår som det mest helhetlige sveitserstilanlegg i kommunen. Et annet av områdets mest verdifulle kulturmiljø, delområde 6 Frydenlund, var opprinnelig en husmannsplass under Huseby. Delområde 7, Haga, var tidligere en husmannsplass under gården, kalt Husebyhagen, likeså delområde 9, Moserud. Delområde 20 er en lystgård skilt ut fra Huseby. Huseby har med andre ord vært den mest sentrale gården i området i lange deler av historien.

Huseby er angitt med hensynssone bevaring kulturmiljø i gjeldende kommuneplans arealdel. Området er tilrettelagt med skilting, det er planlagt et formidlingssenter i jordkjelleren som er gravd inn i den sørligste haugen. I 2020 ble det gjennomført undersøkelser med georadar på Huseby med områdene rundt. Det ble påvist en rekke anomalier i grunnen, dette er trolig spor av fortidig aktivitet, men lokalitetene er uavklarte (ID 271154, -55, -56 -57, -58, -59, -60, -62, -65, -68, -63, -65, -67, de tre sistnevnte ligger noe vest for delområdet [3][30]. Det er også påvist øvrige spor i grunnen (ID 119396 – uavklart).

Verdivurdering

Huseby er sentralt for forståelse av hele Lierområdet fra jernalder og middelalder, også i nyere tid har gården vært av betydning. Miljøet har opprinnelig kontekst, og er svært godt lesbart i landskapet. Miljøet er sjelden, og tunformen er bevart. Miljøet har svært verdifulle fredede kulturminner i form av gravhauger, vannkilde kjent fra middelalderen og som middelaldersk kirkested. Miljøet har stor tidsdybde. Miljøet inneholder bygninger med kulturhistorisk/arkitektonisk betydning. Ifølge tradisjonen er gården hjemstedet til St. Hallvard, som en av Norges få helgener er han en nasjonalt viktig historisk person. Kulturmiljøet er gitt svært høy verdi i kommunens temaplan for kulturminner, er regulert til bevaring i gjeldende kommuneplan, og har nasjonal kunnskaps-, opplevels- og bruksverdi. Opplevelsverdi og historisk lesbarhet av tunene er noe redusert med veg mellom tunene, og like vest for dem, samt omliggende næringsbygg. Imidlertid står tunene fremdeles som en forhøyning i omliggende jordbrukslandskap. Delområdet har nasjonal verdi, områdets historie som Huseby og opprinnelse for helgenkult er trekk som også har betydning utenfor landets grenser. Delområdet har trekk som samlet peker mot svært stor verdi etter kriteriene i metode etter håndbok V712, selv om området som helhet ikke er gitt høyeste forvaltningsprioritet (fredning). Delområdet vurderes her til **svært stor verdi**, i nedre del av graden.

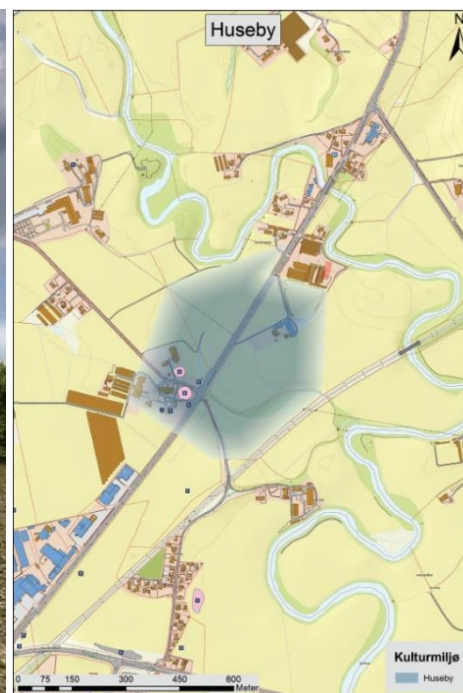

Figur 5-29. Øverst den nordligste gravhaugen. Under den sørlige gravhaugen, med potetkjeller. Til høyre St. Hallvards kilde

Figur 5-30 Huseby sett fra nord (øverst) og sør (nederst)

Figur 5-31 Øgården, en tidligere husmannsplass inngår i miljøet. Kartet til høyre er fra Buskerud fylkeskommune regionale plan for kulturminnevern. Kulturmiljøavgrensingen tilsvarer hensynssone bevaring kulturmiljø i gjeldende kommuneplans arealdel [6]

Figur 5-32 Huseby, trolig 1970-tallet [21]. Til høyre gravsteinen med kvinnefigur og innskriften om Ragnhilder. Steinen er en kopi

5.20 Delområde 20 – Tandberg-Huseby

Som flere av lystgårdene i området ble Tandberg-Huseby bygd opp om en tidligere husmannsplass, i dette tilfellet under Huseby (delområde 19), sammen med innkjøpt areal fra nabogårder. Gården ble etablert av en drammensborger tidlig på 1800-tallet, men er først og fremst preget av Drammenskjøpmannen Andreas Tandberg som overtok anlegget i 1840, derav navnet Tandberg-Huseby. Gården er markert som Huseby/Søndre Linnes på kart i beskrivelser av tiltaket, men i historiske fremstillinger er navnet Tandberg-Huseby innarbeidet [17][21].

Gården har flere verneverdige bygninger, og fremstår i dag som et av de beste eksemplene på den bygningskulturen som Drammensborgerne introduserte på landsbygda i Lier. Hovedhuset fra 1811 fikk påbygde fløyer rundt 1850. Sidebygningene ble også oppført på denne tiden, og dannet sammen med driftsbygningen et tett firkanttun. Driftsbygningen er fra 1875, og en av de første store sveitserlåver som ble bygget i Lier. Den ene sidebygningen er fjernet. Tidligere hadde tunet også et stort stabbur. Dette skal opprinnelig ha vært en sjøbu som ble flyttet dertil i 1875 fra Tangen. Hovedhuset har trekk av empire, men tunet som helhet blir beskrevet som et godt eksempel på tidlig sveitserstil.

Verdivurdering

Våningshuset er vurdert til svært stor verneverdi i kommunens temaplan for kulturminner. Tunet blir trukket frem som et godt eksempel på lystgård og et helhetlig anlegg i tidlig sveitserstil. Den ene sidebygningen og stabburet er nå fjernet, dette reduserer den kulturhistoriske verdien til anlegget. Delområdet er vurdert til **stor verdi**, noe ned mot middels.

Figur 5-33 Tandberg-Huseby i 1949, med Huseby i bakgrunnen [21]. Til høyre hovedhuset i dag

5.21 Delområde 21 – Husebygata

Delområdet omfatter bebyggelsen langs Husebygata ned til og med den gamle havnehagen til Gilhus gård. Den eldste bebyggelsen kan skrive seg tilbake til 1700-tallet og bruk under Huseby, men fra 1890-årene ble det bygget små boliger langs gaten, for arbeidere på Gilhus. Dagens bebyggelse er reist på 1900-tallet, men med enkelte bygninger fra 1800-tallet innimellom. Samtlige eldre hus er modernisert, og de fleste betydelig endret i forhold til utgangspunktet. Dette eldre vegfarete er krysset av dagens E134, Røykenveien.

Verdivurdering

Miljøet er vanlig, og har mindre kulturhistorisk betydning. Vurderes til **noe verdi**.

Figur 5-34 Bebyggelse langs Husebygata

5.22 Delområde 22 – Lokalitet Husebygata

Aktivitetsområde med spor fra vikingtid og middelalder, som grøft, stolpehull og kokegroper. Det er mulig det kan ha ligget en bygning på lokaliteten, men registreringen ga ikke noen sikker indikasjon på dette.

Dateringene passer overens med øvrige spor mellom Huseby og sjøen, og kan støtte opp under tolkninger om stor aktivitet i dette området i vikingtid og tidlig middelalder.

Verdivurdering

Som automatisk fredet kulturminne har lokaliteten i utgangspunktet nasjonal verdi. Siden kulturminnet ikke er synlig på markoverflaten, er opplevelsesverdien lav, men det har kunnskapsverdi knyttet til representativitet, til historisk og vitenskapelig kildeverdi og alder. De ulike funnkategoriene her er relativt vanlig forekommende. Stor kunnskapsverdi, men liten opplevelsesverdi som kulturminner under bakken. Vurderes til **middels verdi**.

Figur 5-35 Lokalitet ID 151201 [3]

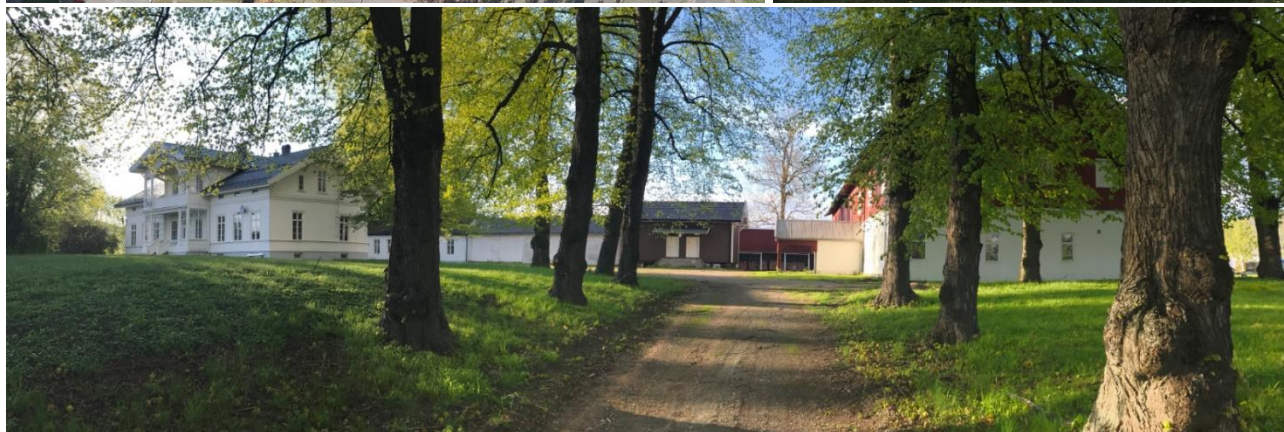
5.23 Delområde 23 – Gilhus

Gilhus ble trolig etablert i vikingtid og navnet kommer av *gildihus*, et hus hvor gildet samlet seg. Gildenavn er bevart forskjellige steder i landet, og gilder, foreninger av ulik art var ikke uvanlig i middelalderen, enten gildefelleskapet var av kjøpmenn eller bønder, av religiøst eller annet slag. På 1500-tallet var eiendommen del av krongodset. Gården hadde rike inntekter i laksefiske i fjorden og ruser i elva. Det var tilknyttet en rekke industrier til gårdsbruket knyttet til energi hentet fra elva. Her var blant annet tømmerlense, sagbruk, garveri og brenneri, samt et skipsverft fra 1865 og planteskole fra 1920.

Gårdsmiljøet er et firkanttun med bolig i senempire/tidlig sveitserstil trolig bygget i siste halvdel av 1800-tallet med høye arkitektoniske kvaliteter. Til anlegget hører en mindre park. En bjørkeallé leder opp til tunet. Ved alléen er det en forhøyning i terrenget, over en større flate. Dette kan være en utjevnet gravhaug fra jernalderen (ID 171771), men den er ikke undersøkt, og har uavklart status som automatisk fredet kulturminne.

Verdivurdering

Kulturmiljøet er gitt høy verdi i kommunens temaplan for kulturminner, og har regional høy kulturhistorisk opplevels- og kunnskapsverdi. Kulturmiljøet er vurdert til **stor verdi**.

Figur 5-36 Gilhus [28]. Den svake hvelvingen på plenen til venstre, nederste bildet kan være en utflatet gravhaug

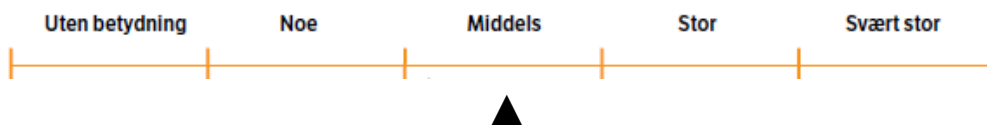
5.24 Delområde 24 – Linnestranda

Linnestranda ligger langs et gammelt vegfar, den gamle Røykenveien, mellom Drammen og Gullaug. Fra å være en opprinnelig husmannsplass under Søndre Linnos utviklet området seg med arbeiderboliger knyttet til blant annet trelasthandel og steinhuggeri, til et lite tettsted, etter hvert med butikk, kirke og skole. Utviklingen skjøt særlig fart etter 1916 da AS Haaen (se delområde 26) kjøpte Søndre Linnos, inkludert husmannsplassen og husene langs stranden. Bedriften satte opp ytterligere bygninger langs stranden for sine ansatte. Kirken ble bygget som Betel Bedehus i 1905, men ble vigslet til kirkelig bruk i 1923. Skolen bygget i 1926 skulle betjene folkeveksten som følge av industrialiseringen, og har et nyklassisistisk preg. Øst i kulturmiljøet er det en fagverksbru med påskriften «Linnos bru 1891, Vulkan Christiania.»

Tross en del yngre hus og renovering og påbygg har området beholdt mye av karakteren fra arbeiderbebyggelsen, med mindre boliger fra slutten av 1800-tallet til mellomkrigstiden, flere med karakteristiske kallenavn etter hvem som bodde der, som Karlsborg/Hundehuset (eieren het Hans Hundre) og Klemmetsrud etter Klemmetsens søsknene, eller navn som Bjørkelund og Marienlyst [21].

Verdivurdering

Linnestranda er et av arbeidermiljøene på Liersletta, og det best bevarte. Tross en del nyere hus og oppgraderinger av de eldre fremstår miljøet fremdeles som lesbart. Vurderes til **middels verdi**.

Figur 5-37 Østre del av Linnestranda med skolen, i bakgrunnen skimtes Gilhus og Husebygata [29]. Til høyre Gullaug kirke øverst, nedenfor Marienlyst, fra 1800-tallet

5.25 Delområde 25 – Søndre Linnes

Søndre Linnes er en av de eldste og mest markerte gårdene i Lier, og et gårdsmiljø med et godt bevart tun med flere eldre bygninger fra 1800-tallet. Driftsbygningen fra 1883 er trolig den største sveitserlåven i Lier bygget før 1900. Stabburet er også gammelt og uvanlig stort. Hovedbygningen er imidlertid erstattet med ny bygning for noen titalls år siden. Gården hadde attåtnæring med tømmerhengsle i elva fra 1700-tallet, samt fiske.

Verdivurdering

Søndre Linnes er en av Liers eldste storgårder, og tunet har to bygninger vurdert til høy verneverdi i kommunens temaplan for kulturminner. Gården har navnekontinuitet til den trolige opphavsgården på Liersletta, og har slik sett lokal/regional betydning. Tunet er ikke autentisk, men har bevart bygninger av arkitekturhistorisk betydning for området. Delområdet vurderes til **middels verdi**.

Figur 5-38 Til venstre fra tunet til Søndre Linnes med utsikt over Lierstranda, av Knudsen i 1873 [21]. Søndre Linnes i dag til høyre

5.26 Delområde 26 – Nordre Gullaug

Beskrivelse

Gullaug, sør for Søndre Linnes, ble trolig ryddet i folkevandringstid, navnet er dannet av *gulr* (gul) og *lá* (ved vannet). Gården ble delt i to i vikingtid, i middelalderen ble en tredje part skilt ut. De tre Gullaugtunene lå på en rekke som adskilte tun langs fjorden. Delområdet omfatter gården Nordre Gullaug med Dyno industriers kontorbygg og tilhørende portbygninger.

På gården Nordre Gullaug er det registrert dyrkingsspor fra førreformatorisk tid (ID 140398). Bygningsmiljøet på tunet er fra tidlig 1800-tall, med hovedbygning i empirestil fra 1809, med noe yngre bryggerhus og stabbur. Driftsbygningen er fra 1930. Haaøen fabrikk og Norsk Sprængstoffindustri (senere DYNO) bygde ut en omfattende produksjonsvirksomhet på Gullaug fra 1916. Hovedbygningen på Nordre Gullaug tjente da som direktørbolig.

Fabrikkens inngangsparti med to portnerbygninger fra slutten av første verdenskrig er et kjent landemerke i Lier, den bakenforliggende kontorbygningen er noe yngre. Bygningen er oppført i funkisarkitektur og tegnet av en av de fremste modernister på den tiden, Bjarne Thinn Syvertsen. Lier kommunes temaplan for kulturminner og kulturmiljøer omtaler bygget som en av kommunes arkitekturperler. Etter en eksplosjon i januar 2000 valgte Dyno å avvikle sprengstoffproduksjonen.

Verdivurdering

Delområdet er vurdert til stor verdi i kommunens temaplan for kulturminner. Her vurdert til **stor verdi**.

Figur 5-39 Eldre bilde av Nordre Gullaug. Gården Mellom Gullaug, revet i 1990, sees i bakgrunnen [21]

Figur 5-40 Tunet på Nordre Gullaug i dag

Figur 5-41 Portnerboligene til Dyno, kontorbygningen skimtes i bakgrunnen

5.27 Delområde 27 – Kovestad

Beskrivelse

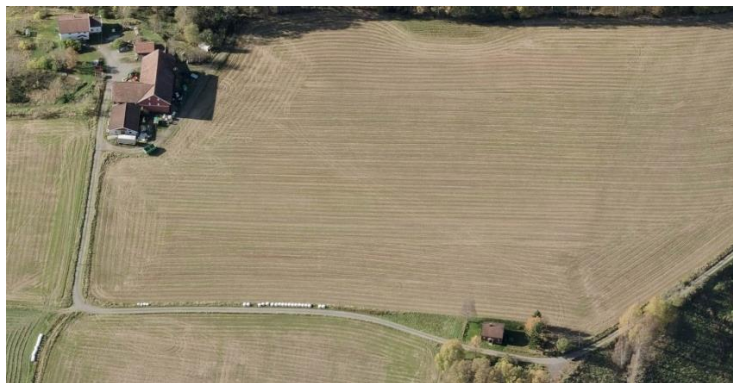
Kovestad ble ryddet i vikingtiden, fra den tiden er det også «gjort mindre funn her», uten at dette er videre spesifisert i bygdeboka [19]. Bruket ga grunnlag for husmannsplasser på 1700-tallet, senere ble flere småbruk skilt ut langs gårdens ytterkanter. Den gamle jernbanen går nord for tunet, mot Spikkestad.

Det er ikke registrerte verdier på Kovestadtunet, men langs vegen til tunet ligger en av de eldre husmannsplassene til gården, på Kovestadbakken. Denne vegen fortsetter nedover mot sjøen og er trolig svært gammel, men bare stedvis bevart etter svingen inn til tunet på Kovestad. Tunet på Kovestadbakken er tradisjonell husmannsplass med bolighus og driftsbygning på hver sin side av vegen. Kovestadbakken er nevnt allerede på 1700-tallet, men dagens bebyggelse er ikke eldre enn første kvartal av 1900-tallet.

Miljøet viser sammenhengen mellom hovedbruk og husmannsplass på en tydelig måte.

Verdivurdering

Miljøet har ikke viktige registrerte verdier, utover at bygningene er vurdert til lav verneverdi i kommunens temaplan for kulturminner, men viser tydelig en eldre funksjonell sammenheng. Delområdet vurderes til **noe verdi**.

Figur 5-42 Kovestadtunet til venstre, til høyre et bilde som viser tunet husmannsplassen Kovestadbakken [28]

5.28 Delområde 28 – Enga

Enga, også kalt Dauerudenga, er et marginalt bruk som ble skilt ut fra Dauerud i 1846. Dauerud ble tatt opp i middelalder, og lå øde etter svartedauden. Det er foreslått at navnet stammer fra denne ødegårdstiden. Opprinnelig het Enga Kovestadenga, og hadde vært beitemark under denne tidligere.

Dagens bygningsmiljø er fra mellomkrigstid og fornyet etter den tid. Delområdets verdi ligger i den marginale lokaliseringen i en liten sidearm til ravedalen, terrassert og tilrettelagt for beiting. Linjeslåttan var en viktig del av gårdens ressursgrunnlag. Jernbanen (Delområde 1) ble lagt gjennom miljøet i 1872. Da var det planovergang og en svært bratt bakke for å komme opp til Gullaugkleivavegen. På 1950-tallet ble det anlagt en noe slakere adkomstveg opp til Kovestadbakken, men i dag er jernbanetraseen, gjennom Kovestadtunnelen, brukt som en begrenset adkomstveg til bruket. Etter krigen anla man også et lite damanlegg ved tunet.

Dette marginale jordbrukslandskapet og jernbanetraseen komplementerer hverandre.

Verdivurdering

Selv om bygningene ikke er så gamle, viser delområdet hvordan en marginal gård preget et avgrenset landskapsrom fra 1800-tallet, etter hvert sammen med jernbanelinje. Delområdet vurderes like opp på **middels verdi**.

Figur 5-43 Enga [28]

5.29 Delområde 29 – Beitelandskap

I Daueruddalen, nedenfor jordene på Kovestad, har gården utnyttet landskapet til beiting. Fra gårdsvegen på Kovestad har dyrene en fegate ned til ravinelandskapet. Fegaten har vært i bruk lenge, og fremstår som en fordyping i terrenget. Landskapet fremstår som terrasserte beitemarker. Delområdet er i fortsettelse sørover fra Enga, men er et rent beitelandskap, ikke tatt i bruk til eget gårdsbruk, slik som Enga ble. De karakteristiske trekkene med dette beitelandskapet er tydeligst ved Kovestad, men fortsetter partvis sørover i dalføret.

Fegater er et svært gammelt fenomen i norsk gårdsbruk, men vi vet ikke hvor lenge denne har vært i bruk. Det er heller ikke andre automatisk fredede kulturminner i dette delområdet. Buskerud fylkeskommune gjennomførte arkeologisk registrering her i 2011.

Verdivurdering

Delområdet har kulturhistorisk verdi fordi det viser en ressursutnyttelse som har lange tradisjoner, men er blitt gradvis mer sjelden etter hamskiftet. Området vurderes til **middels verdi**.

Figur 5-44 Beitemarkene på Koverud, sett fra jernbanetraseen ved Enga

5.30 Delområde 30 – Myre

Myre kan være en svært gammel gård, også på 1300- og 1400-tallet da den ble nevnt i middelalderiske kilder. På gården er det funnet skafthulløkser, trolig spor fra tidlig jordbruk i slutten av steinalder eller i bronsealder.

Delområdet omfatter Nedre og Mellem Myre som utgjør et dobbelttun på en høgde med utsikt over store marker. Tunbebyggelsen har et blandet preg, fra siste kvartal av 1800-tallet, med våningshuset som er nokså endret på Mellem Myre. På tunet står også et laftet stabbur i nasjonalromantisk stil fra sent 1800-tall, men dette står ikke på opprinnelig plassering. De to eldre driftsbygningene er fjernet. Sør på tunet er det i dag et større næringsbygg for salg av drensrør.

Tidligere var det flere husmannsplasser eller småbruk nedenfor jordene på Myre, men disse er fjernet.

Verdivurdering

Myre er en gammel storgård, dette er lett lesbart fra beliggenhet i terrenget. Imidlertid er autentisitet tapt ved tunene, sammenhengen med tidligere plasser er også borte. Delområdet vurderes til **noe verdi**, opp mot middels.

Figur 5-45 Myre sett fra sør, fra et område hvor det tidligere lå småbruk, basert på eldre husmannsplasser

Figur 5-46 Myre [28]

5.31 Delområde 31 – Bølstad, gravminne

Delområdet består av en gravhaug (ID 79624), om lag 7 x 9 meter, 1 meter høy. Gravhaugen er lagt på toppen av en naturlig høyde og omgitt av løvskog i dag. Det er gravd hull inn i haugen, både på toppen og på sørsiden. Hullene er ikke spor av plyndring i gammel tid, med trolig nyere lek eller hæverk.

Verdivurdering

Kulturminnet er noe skadet, men like fullt et automatisk fredet kulturminne, med sin plassering har haugen opprinnelig hatt en viss monumentalitet. Delområdet vurderes til **stor verdi**, men i nedre del av graden.

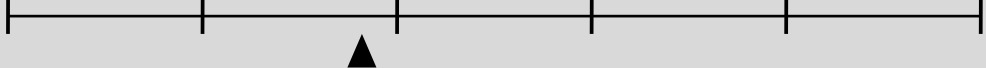
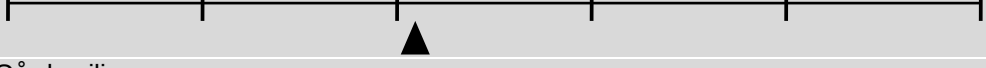
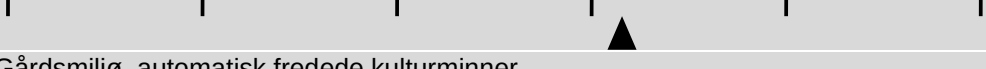

Figur 5-47 Gravhaugen ID 79624, til høyre sees en nyere nedgraving i haugen

5.32 Oppsummering

Det er definert 31 delområder i tilknytning til utredningsområde. Fem er vurdert til liten, 16 til middels, og 10 til stor verdi. Delområdene er vist i følgende tabell, med registreringskategori jamfør håndbok V712.

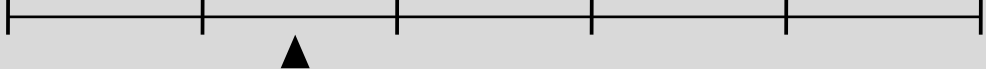
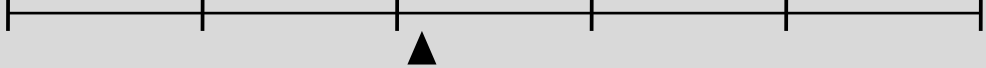
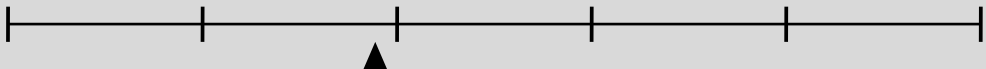
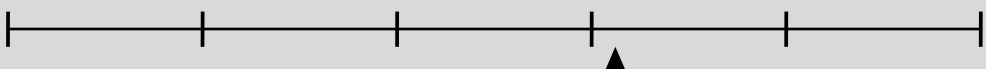
Tabell 5-1 Oppsummering, delområder med verdi

Delområde	Verdivurdering	
Delområde 1 Gamle Drammensbanen	Infrastruktur	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 2 Sølvveien	Infrastruktur	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 3 Lierbakkene	Infrastruktur	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 4 Lierstranda med Michely-Høvik	Kulturmiljø i tettbygd område	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 5 Jensvoll	Gårdsmiljø	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 6 Frydenlund	Gårdsmiljø, automatisk fredede kulturminner	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 7 Haga	Gårdsmiljø	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 8 Jensvoll lokalitet	Automatisk fredede kulturminner	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	

Delområde 9 Moserud	Gårdsmiljø						
	Uten betydning	Noe	Middels	Stor	Svært stor		
Delområde 10 Åby	Gårdsmiljø						
	Uten betydning	Noe	Middels	Stor	Svært stor		
Delområde 11 Korsvalle	Gårdsmiljø						
	Uten betydning	Noe	Middels	Stor	Svært stor		
Delområde 12 Lille og store Valle	Gårdsmiljø						
	Uten betydning	Noe	Middels	Stor	Svært stor		
Delområde 13 Stillesholmen	Gårdsmiljø, vedtaksfredet						
	Uten betydning	Noe	Middels	Stor	Svært stor		
Delområde 14 Vikerholmen	Gårdsmiljø						
	Uten betydning	Noe	Middels	Stor	Svært stor		
Delområde 15 Reistad	Gårdsmiljø						
	Uten betydning	Noe	Middels	Stor	Svært stor		
Delområde 16 Sommero	Gårdsmiljø						
	Uten betydning	Noe	Middels	Stor	Svært stor		
Delområde 17 Søndre Sørumsund	Gårdsmiljø						
	Uten betydning	Noe	Middels	Stor	Svært stor		

Delområde 18 Vestre Linnes	Gårdsmiljø	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 19 Huseby	Gårdsmiljø, automatisk fredede kulturminner, steder det knyttes tro eller tradisjon til	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 20 Tandberg Huseby	Gårdsmiljø	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 21 Husebygata	Infrastruktur, kulturmiljø i tettbygd område	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 22 Lokalitet Husebygata	Automatisk fredede kulturminner	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 23 Gilhus	Gårdsmiljø	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 24 Linnesstranda	Kulturmiljø i tettbygd område	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 25 Søndre Linnes	Gårdsmiljø	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	
Delområde 26 Nordre Gullaug	Gårdsmiljø, teknisk-industrielle kulturmiljøer	
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor 	

Delområde 27 Kovestad	Gårdsmiljø		
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor		
Delområde 28 Enga	Gårdsmiljø		
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor		
Delområde 29 Beitelandskap	Gårdsmiljø		
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor		
Delområde 30 Myre	Gårdsmiljø		
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor		
Delområde 31 Bølstad, gravminne	Automatisk fredet kulturminne		
	Uten betydning Noe Middels Stor Svært stor		

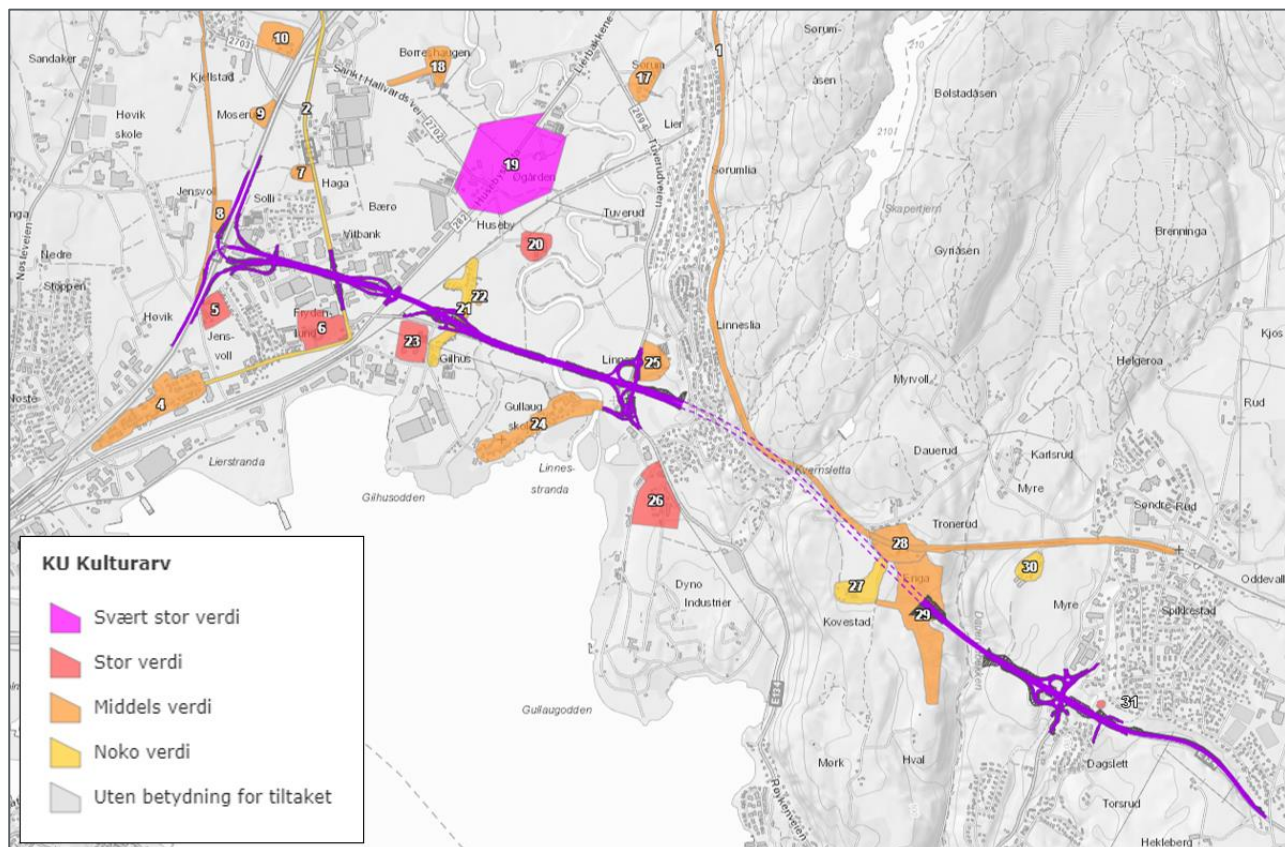
6 Påvirkning og konsekvensvurdering – trinn 1 og 2

Strekningen øst for tunnel er lik for Jensvoll-, Vitbank- og Huseby-alternativene, påvirkning og konsekvens for delområder på Askersiden er dermed de samme (delområdene 27-31). Påvirkning beskrives under Jensvollkorridoren, for de resterende korridorene vises det til denne når det gjelder påvirkning og konsekvens på østsiden av planlagt tunnel. Vikerkorridoren skiller seg imidlertid noe fra de øvrige ved tunnelpåhugg, men dette gir ikke utslag i annen påvirkning eller konsekvens.

6.1 Påvirkning og konsekvens Jensvollkorridoren

Jensvollkorridoren berører flere kulturmiljø med direkte konflikt eller visuell påvirkning vurdert for 14 delområder på vestsiden av tunnelen, foruten de 5 på østsiden. Korridoren oppleves fra mange definerte delområder. Imidlertid går den vestligste delen gjennom et tett bebygget område, hvor eksisterende strukturer begrenser påvirkning noe.

6.1.1 Alternativ Jensvoll - over

Figur 6-1 Alternativ Jensvoll - over med delområder fagtema kulturarv

6.1.1.1 Delområde 1 – Gamle Drammensbanen (Middels verdi)

Påvirkning

Drammensbanen her går som asfaltert turveg vest for planlagt kryss med E18, og vil få noe nærføring til skråningsutslag for avkjøring for vestgående løp av ny veg. Banens lengde og karakter tatt i betraktning, har dette bare lokal virkning. Det er imidlertid viktig å sikre at traseen for den gamle Drammensbanen få bli stående mest mulig urørt. Mens banen andre steder har bevart autentisitet, inngår den andre steder som del av Ringeriksvegen. Ved Jensvoll vil noe av den originale traseen få nærvirkning, men ikke i et område med stor autentisitet.

Den gamle Drammensbanen vil også påvirkes av tiltaket i Daueruddalen. Her vil vegen ligge lenger nede i dalen enn fyllingen for den gamle Drammensbanen. Vegen skjærer dalen i en annen vinkel, i en avstand på 300-500 meter fra banen. Ved befaring var det tett vegetasjon langs banetraseen, og knapt utsikt nedover Daueruddalen, utover enkelte tilrettelagte utkikkspunkt. Så lenge direkte konflikt unngås vurderes Drammensbanen å ha god toleranse for påvirkning uten at lesbarhet reduseres.

Det vurderes at tiltaket medfører en ubetydelig endring, dog opp mot noe forringet.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig påvirkning gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.1.2 Delområde 2 – Sølveien (Noe verdi)

Påvirkning

Det er ikke veglegemet som har kulturhistorisk verdi ved dette delområdet, men den gamle kongevegtraseen. Sølveien vil heves og gå i bru over ny veg. I dette området er Sølveien omgitt av moderne bebyggelse, men likevel vil historisk lesbarhet bli redusert. Heving av Sølveien med bru vil bryte lesbarheten av den gamle traseen. Det vurderes at tiltaket medfører forringelse.

Konsekvensgrad

Noe verdi med forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.1.1.3 Delområde 3 – Jensvoll (Stor verdi)

Påvirkning

Deler av tiltaket vil bli synlig fra Jensvoll, men i begrenset grad. Delområdet er preget av eksisterende E18, men avkjøring til østgående løp vil kreve at dagens E18 utvides mot Jensvoll som vil bli ytterligere preget av motorvegen. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse, ned mot ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Stor verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus .

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.1.1.4 Delområde 6 – Frydenlund (Stor verdi)

Påvirkning

Kulturmiljøet Frydenlund henvender seg primært mot sjøen, i bakkant mot den nye vegen er det allerede en del moderne bebyggelse som begrenser tiltakets virkning. Den nye vegen vil være synlig fra deler av delområdet, men dette er primært det minst verdifulle området ved Frydenlund, bebyggelsen ved Amtmannssvingen. Siktlinje mot Huseby er så godt som borte på grunn av eksisterende bebyggelse. Selv om veganlegget vil være synlig fra delområdet, vurderes det ikke å redusere historisk lesbarhet. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.1.5 Delområde 8 – Jensvoll lokalitet (Middels verdi)

Påvirkning

Fylling for påkjøring til østgående løp til den nye vegen fra E18 vil være i konflikt med en del av lokaliteten. Lokalitet er i dag allerede klemte mellom E18 og traseen for den gamle Drammensbanen. Lokalitetens verdi er først og fremst vitenskapelig, ikke opplevelsesmessig. Påvirkning vil avhenge av hvor stor del av

lokaliteten som må graves ut. Uansett om deler eller hele lokaliteten graves ut, vil gjenværende del være redusert. Det vurderes at tiltaket medfører forringelse.

Konsekvensgrad

Middels verdi med forringelse gir konsekvensgrad 2 minus.

Konsekvensgrad 2 minus (--)

6.1.1.6 Delområde 9 – Moserud (Middels verdi)

Påvirkning

Tiltaket er ikke i direkte konflikt med delområdet, og som delområde 3, Jensvoll, er også Moserud allerede påvirket sterkt av eksisterende E18. Krysset med bru og ramper, samt vollen videre østover vil imidlertid begrense sikt noe sørover. Siden dette er på lang avstand, rundt 500 meter, vurderes tiltaket ikke å medføre mer enn ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.1.7 Delområde 19 – Huseby (Svært stor verdi)

Påvirkning

Tiltaket er langt unna Huseby, men fra gården og den søndre gravhaugen vil man kunne se bru og fylling mer enn 600 meter unna. Dette bryter siktlinjen fra Huseby mot sjøen og er uheldig for de historiske sammenhengene i landskapet. For Husebys del reduserer dette historisk lesbarhet noe, og skaper en barrierevirkning, selv om det er langt unna. Det vurderes at tiltaket medfører påvirkning like opp på noe forringelse.

Konsekvensgrad

Svært stor verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.1.1.8 Delområde 20 – Tandberg-Huseby (Stor verdi)

Påvirkning

Tiltaket gir barrierevirkning mot sør, men ligger langt unna delområdet. Den historisk viktige siktlinjen mot Huseby beholdes, men mot Husebygata og sørover vil det være en barrierevirkning av fylling og bruelelementer. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring, opp mot noe forringelse.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.1.9 Delområde 21 – Husebygata (Noe verdi)

Påvirkning

Tiltaket medfører konflikt med flere bygninger i Husebygata, like nord for Røykenveien. Flere av bygningene er vurdert til lav verneverdi. Delområdet er allerede delt av Røykenveien, men har fremdeles visuell forbindelse over denne. Den nye vegen medfører imidlertid hevet kjørebane slik at den visuelle kontakten også blir brutt. Dette medfører at miljøet deles i to på en langt sterkere måte enn tidligere. Nordre del av Husebygata beholder sin kontakt med Huseby, men den sørlige delen mister dette. Med delingen av miljøet og tap av flere bygninger, vurderes tiltaket å medføre forringelse, opp mot sterk forringelse.

Konsekvensgrad

Noe verdi med forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.1.1.10 Delområde 22 – Lokalitet Husebygata (Middels verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke berøre miljøet, alternativet endrer ikke historisk lesbarhet for denne lokaliteten under flatmark. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.1.11 Delområde 23 – Gilhus (Stor verdi)

Påvirkning

Miljøet henvender seg primært til sjøen, men har også en visuell sammenheng med Huseby. Denne er noe redusert siden Røykenveien her er noe hevet, men vil reduseres ytterligere med bru i bakkant. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse, mot ubetydelig.

Konsekvensgrad

Stor verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.1.1.12 Delområde 24 – Linnesstranda (Middels verdi)

Påvirkning

Delområdet mister i noen grad siktlinjer mot nord og mot Søndre Linnes, opphavsgården for brukene som lå her før Linnesstranda vokste til et lite tettsted. Dette er imidlertid bare fra deler av området, ikke delmiljøet som helhet. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring, opp mot noe forringelse.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.1.13 Delområde 25 – Søndre Linnes (Middels verdi)

Påvirkning

Veg vil gå på lav fylling fra vest, under bru av omlagt Tuverudvei, nedenfor delområdet, og fortsette med noe skjæring inn i tunnel like sør for delområdet. Tunet blir ikke berørt, men får barrierevirkning. Denne modereres av at tunet ligger på en høyde. Det vurderes likevel at tiltaket medfører forringelse, ned mot noe forringelse.

Konsekvensgrad

Middels verdi med forringelse gir konsekvensgrad 2 minus.

Konsekvensgrad 2 minus (--)

6.1.1.14 Delområde 26 – Nordre Gullaug (Stor verdi)

Påvirkning

Delområdet ligger noe sør for tiltaket. Fra inngangspartiet til Dyno kan kryss og fyllinger tilknyttet dette virke dominerende, men fra miljøet som helhet er barrierevirkningen begrenset. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.1.15 Delområde 27 – Kovestad (Noe verdi)

Påvirkning

Gjennomføringen i Daueruddalen vil bli synlig fra Kovestad, og påvirker den visuelle sammenhengen mellom gårdene i området. Siden tiltaket legges lavere nede i Daueruddalen, har den begrenset virkning på dette delområdet. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse, ned mot ubetydelig.

Konsekvensgrad

Noe verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.1.16 Delområde 28 – Enga (Middels verdi)

Påvirkning

Gjennomføringen i Daueruddalen vil bli synlig fra Enga, og forstyrre brukets visuelle sammenheng med det urørte kulturlandskapet nedover dalen (delområde 29). Dette reduserer historisk lesbarhet noe. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse, ned mot ubetydelig.

Konsekvensgrad

Middels verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.1.1.17 Delområde 29 – Beitelandskap (Middels verdi)

Påvirkning

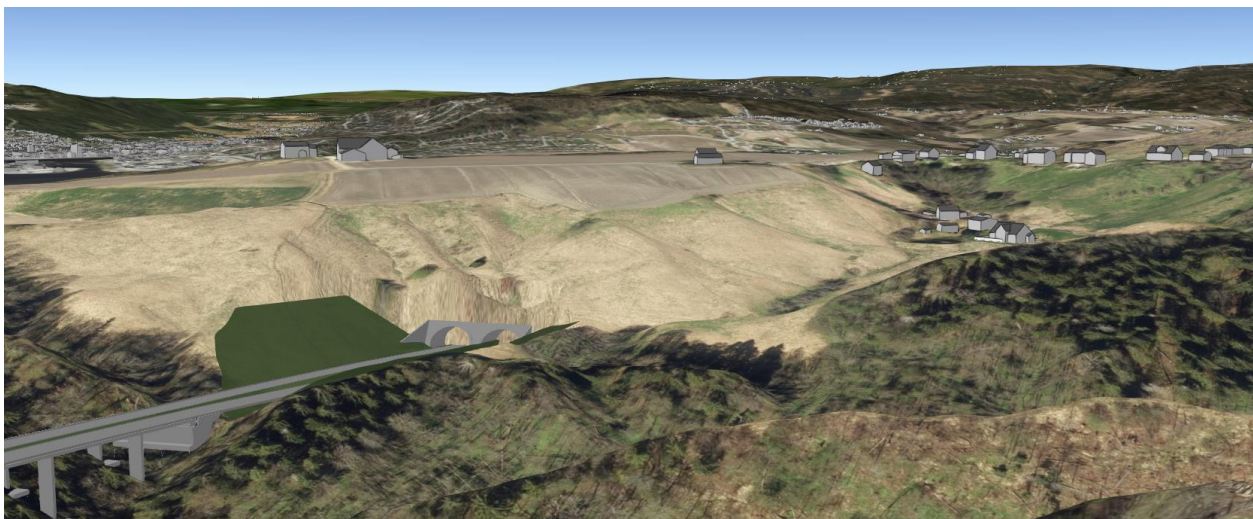
Tunnelpåhugg vil bli midt i dette delområdet som består av eldre opparbeidet beitemark, uten preg av moderne inngrep. Selv om deler av beitelandskapet kan bevares, vil deler bli ødelagt, og sammenhengen gå tapt. Det vurderes at tiltaket medfører sterk forringelse.

Konsekvensgrad

Middels verdi med sterk forringelse gir konsekvensgrad 2 minus.

Konsekvensgrad 2 minus (--)

Figur 6-2 Fra 3D-modell. Veglinje inn i delområde 29. Delområde 27, Kovestad, på flaten over tunnelpåhugg, delområde 28, Enga, til høyre

6.1.1.18 Delområde 30 – Myre (Noe verdi)

Påvirkning

Tunet ligger dominerende til i terrenget med vidt utsyn og innsyn. Den nye vegen vil oppleves fra tunområdet, da mest ved den nye driftsbygningen og lagerarealene for rørdeler. Opplevelse av gården på avstand, en av dens viktige kvaliteter, vil imidlertid bli redusert, som fra området i overkant av dagens rundkjøring mellom Spikkestadvegen og E134. Her lå tidligere gårdens husmannsplasser, men disse er borte. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse.

Konsekvensgrad

Noe verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.1.1.19 Delområde 31 – Gravminne Bølstad (Stor verdi)**Påvirkning**

Ny veg vil komme tettere på gravminnet, med skjæring. Situasjonen blir imidlertid ikke drastisk endret fra dagens situasjon, men med mindre vegetasjon mellom kulturminne og veg vil skogens bufferfunksjon mot vegen reduseres. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse.

Konsekvensgrad

Stor verdi med forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)6.1.1.20 Oppsummering alternativ Jensvoll - over – trinn 2

Tabell 6-1 Samletabell for konsekvenser for korridoren

ID	Delområde	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
1	Gamle Drammensbanen	Middels	Ubetydelig endring (inngrep)	0
2	Sølvveien	Noe	Forringelse (inngrep)	-
3	Lierbakkene	Stor		
4	Lierstranda med Michely-Høvik	Middels		
5	Jensvoll	Stor	Noe forringelse (visuelt, nærføring)	-
6	Frydenlund	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
7	Haga			
8	Jensvoll lokalitet	Middels	Forringelse (inngrep)	--
9	Moserud	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
10	Åby	Middels		
11	Korsvalle	Middels		
12	Lille og Store Valle	Stor		
13	Stillesholmen	Stor		
14	Vikerholmen	Noe		
15	Reistad	Middels		
16	Sommerro	Stor		
17	Søndre Sørums	Middels		
18	Vestre Linnes	Middel		
19	Huseby	Svært stor	Noe forringelse (visuelt)	-
20	Tandberg Huseby	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
21	Husebygata	Noe	Forringelse (inngrep og deling)	-
22	Lokalitet Husebygata	Middels	Ubetydelig	0
23	Gilhus	Stor	Noe forringelse (visuelt)	-
24	Linnesstranda	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
25	Søndre Linnes	Middels	Forringelse (visuelt)	--
26	Nordre Gullaug	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
27	Kovestad	Noe	Noe forringelse (visuelt)	0

28	Enga	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
29	Beitelandskap	Middels	Sterk forringelse /ødeleggelse	--
30	Myre	Noe	Noe forringelse (visuelt)	-
31	Bølstad, gravminne	Stor	Noe forringelse (visuelt)	-
SAMLET VURDERING ALTERNATIV: Jensvollkorridoren berører en rekke miljø, med konsekvensgrad liggende noe mer på 1 minus enn 2 minus. Høyere konsekvensgrader forekommer ikke, til tross for at korridoren er i befatning med flere kulturmiljø av stor verdi. Konsekvens for delområde 8 vurderes også å være av mindre betydning. Deler av korridoren går gjennom moderne bebygde område, og dermed noe kortere gjennom åpent landskap hvor barrierevirkning er mer synlig. Siden alternativet berører mange delområder har tiltaket en samlende virkning som vipper samlet konsekvens opp til middels. Samlet vurderes korridoren til middels negativ konsekvens				Middels negativ konsekvens

6.1.2 Drøfting av usikkerhet

Lokalitet ID 90268 (delområde 8) er delvis berørt av fyllingsfot, det kan komme krav om arkeologisk utgraving av deler eller hele denne lokaliteten fra regional kulturminnemyndighet.

Like nord for rundkjøring mellom Husebysletta og Røykenveien er der påvist en mindre arkeologisk lokalitet (ID 150990) med små staurhull og et fyllskifte, trolig et eldre dyrkingslag. Lokaliteten er fredet, men ikke datert. Det kan komme krav om arkeologisk utgraving av denne lokaliteten fra regional kulturminnemyndighet. Den er ikke inkludert i denne analysen som delområde/kulturmiljø, men er en indikasjon på ytterligere funnpotensial i området.

På jordene rundt Gilhus er det påvist flere gjenstander med metalldetektor. Mye er moderne, men enkelte gjenstander kan være førreformatoriske og viser funnpotensial, som glassperler (ID151517).

Det er også funnet en perle med usikker datering like nord for Røykenveien, ved Husebygata (ID151514).

På Søndre Linnes, vest for Tuverudvegen, er det påvist nedgravinger med usikker funksjon med datering fra middelalder (ID 151509), men vernestatus til lokaliteten er uavklart.

Før en reguleringsplan kan vedtas skal planområdet være arkeologisk undersøkt hvis dette er vurdert som nødvendig, jmfør kulturminnelovens § 9 om tiltakshavers undersøkelsesplikt. Ved høring av kommunedelplan vil Viken fylkeskommune da trolig varsle om et slikt krav vil komme, og om eventuelle arkeologiske registreringer kan fremskyndes. Store deler av området på Dagslettsiden er arkeologisk undersøkt i forbindelse med tidligere planer, men ved et nytt tiltak har regional kulturminnemyndighet anledning til å stille krav om ny undersøkelse.

6.1.3 Konsekvenser i anleggsfasen

For kulturmiljøene kan tiltak i anleggsfasen gi negative konsekvenser ut over det permanente tiltaket.

Den negative påvirkningen vil være i form av visuell påvirkning, støybelastning og støv knyttet til anleggstrafikk, samt midlertidige riggområder, anleggsveier og masselagringsområder som kan påføre permanent skade på kulturminner og arkeologiske lokaliteter. Som et utgangspunkt må man unngå konflikt med kulturminneverdier ved plassering av midlertidige anlegg.

Lokalitet ID 90268 (delområde 8) bør sikres i anleggsfasen, om det ikke kommer krav om arkeologisk utgraving av hele denne lokaliteten fra regional kulturminnemyndighet.

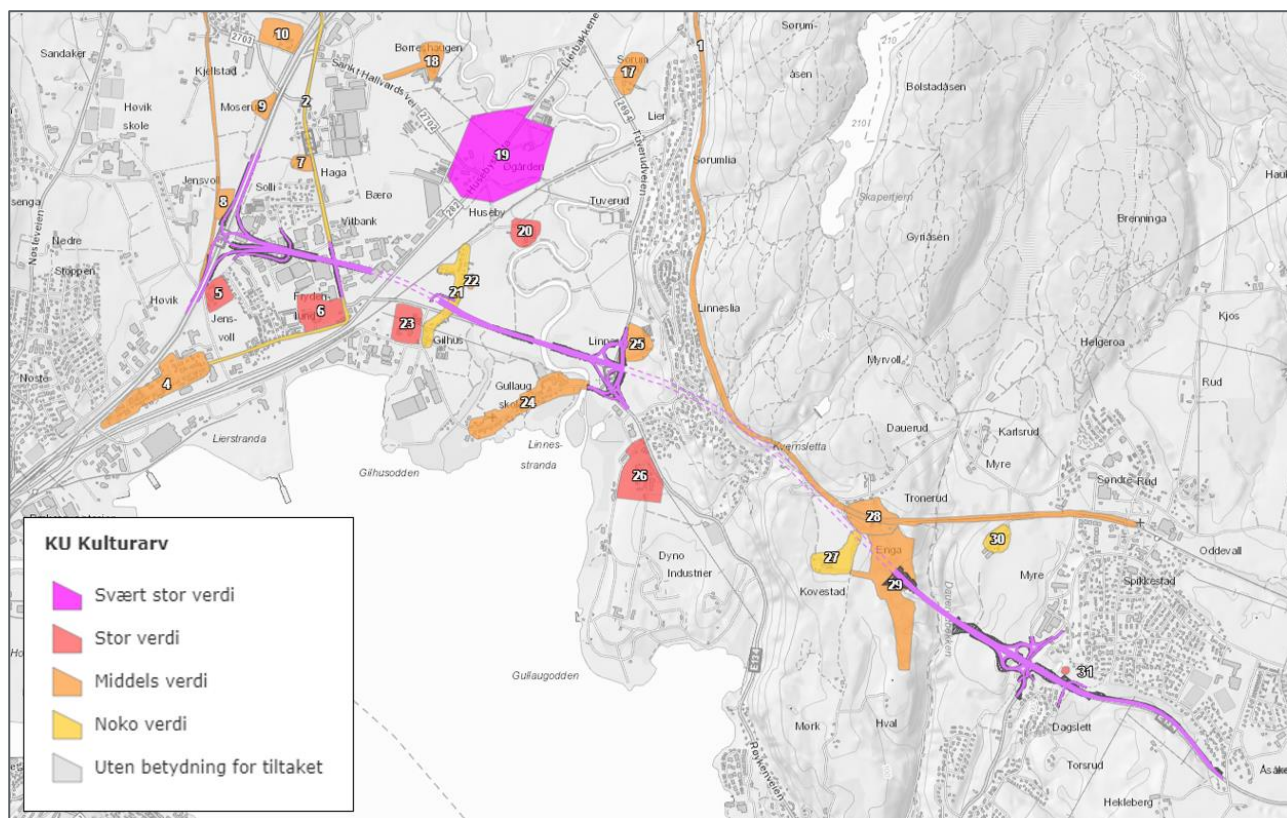
6.1.4 Forslag til skadereduserende eller kompensierende tiltak

Følgende tekst er ikke en komplett liste over mulige skadereduserende eller kompensierende tiltak.

Generelt bemerket bør det etterstrebes å dempe negative virkninger på kulturminner og kulturlandskap. En god landskapstilpasning kan redusere negativ påvirkning av kulturlandskapet generelt. Visuell vegetasjonsskjerming, med beplantning av stedege trær/busker som en buffer mellom kulturminner og tiltak kan redusere negative virkninger.

Ved tunnelpåhugg i delområde 29 bør man begrense anleggsområde i størst mulig grad, den gamle fegaten lengst vest i delområdet bør sikres.

6.1.5 Alternativ Jensvoll - under

Figur 6-3 Alternativ Jensvoll - under med delområder fagtema kulturarv (Dette alternativet er gitt en farge tett opp mot verdifarge for svært stor verdi. Veglinjen har ikke svært stor verdi)

6.1.5.1 Delområde 1 – Gamle Drammensbanen (Middels verdi)

Tilsvarende Jensvoll - over, se kap. 6.1.1.1 for vurdering.

6.1.5.2 Delområde 2 – Sølvveien (Noe verdi)

Påvirkning

Det er ikke veglegemet som har kulturhistorisk verdi ved dette delområdet, men den gamle kongevegtraseen. Sølvveien må heves noe for å få den over den nye veien i bru. Heving av veien og etablering av bru er helt nye elementer som bryter med veiens autenticitet. Det vurderes at tiltaket medfører forringelse.

Konsekvensgrad

Noe verdi med forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.1.5.3 Delområde 5 – Jensvoll (Middels verdi)

Tilsvarende Jensvoll - over, se denne, kap. 6.1.1.3 for vurdering.

6.1.5.4 Delområde 6 – Frydenlund (Stor verdi)

Påvirkning

Anlegget på Frydenlund henvender seg primært mot sjøen, i bakkant mot den nye vegen er det allerede en del moderne bebyggelse som begrenser tiltakets virkning. Den senkede løsningen vil knapt være synlig fra anlegget, utover at den tilgrensende Sølvveien vil heves noe. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.5.5 Delområde 9 – Moserud (Middels verdi)

Tilsvarende Jensvoll over, se kap. 6.1.1.6 for vurdering.

6.1.5.6 Delområde 19 – Huseby (Svært stor verdi)

Påvirkning

Med senket løsning vil den nye vegen ikke være synlig fra Huseby. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Svært stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.5.7 Delområde 20 – Tandberg-Huseby (Stor verdi)

Påvirkning

Med senket løsning vil den nye vegen knapt være synlig fra delområdet. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.5.8 Delområde 21 – Husebygata (Noe verdi)

Påvirkning

Tiltaket medfører konflikt med noen bygninger i Husebygata, like nord for Røykenveien. To av disse bygningene er vurdert til lav verneverdi. Delområdet er allerede delt av Røykenveien. Den nye vegen kommer opp fra bakken og forsterker denne delingen, men en vil trolig fremdeles ha en viss visuell forbindelse over denne. Den nye vegen medfører at miljøet deles i to på en sterkere måte enn tidligere, men

miljøet som helhet beholder visuell kontakt med Huseby. Det vurderes at tiltaket med delingen av miljøet og med tap av flere bygninger, medfører forringelse.

Konsekvensgrad

Noe verdi med forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (0)

6.1.5.9 Delområde 22 – Lokalitet Husebygata (Middels verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke berøre miljøet, alternativet endrer ikke historisk lesbarhet for denne lokaliteten under flatmark. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.5.10 Delområde 23 – Gilhus (Stor verdi)

Påvirkning

Miljøet henvender seg primært til sjøen, men har en visuell sammenheng med Huseby. Denne vil ikke endres som følge av tiltaket. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring, opp mot noe forringet.

Konsekvensgrad

Stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.5.11 Delområde 24 – Linnesstranda (Middels verdi)

Påvirkning

Delområdet mister i noen grad siktlinjer mot nord og mot Søndre Linnes, opphavsgården for brukene som lå her før Linnesstranda vokste til et lite tettsted. Dette er imidlertid bare fra deler av området, ikke delområdet som helhet. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring, opp mot noe forringelse.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.1.5.12 Delområde 25 – Søndre Linnes (Middels verdi)

Påvirkning

Veg vil gå på lav fylling fra vest, under bru av omlagt Tuverudvei, nedenfor delområdet, og fortsetter i lukket kulvert og videre i kulvert til tunnel. Tunet blir ikke direkte berørt, men får barrierevirkning. Denne modereres av at tunet ligger på en høyde. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse, opp mot forringelse.

Konsekvensgrad

Middels verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.1.5.13 Delområde 26 – Nordre Gullaug (Stor verdi)

Påvirkning

Delområdet ligger noe sør for tiltaket. Fra inngangspartiet til Dyno kan kryss og fyllinger tilknyttet dette virke dominerende, men fra miljøet som helhet er barrierevirkningen begrenset. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)**6.1.5.14 Delområde 27 – 31**

Alternativet tilsvarer Jensvoll - over-alternativet for delområde 27 Kovestad, 28 Enga, 29 Beitelandskap, 30 Myre og 31 Gravminne Bølstad. Se kapittel 6.1.1.15 til 6.1.1.19 for vurderinger.

6.1.5.15 Oppsummering alternativ Jensvoll - under –trinn 2

Tabell 6-2 Samletabell for konsekvenser for korridoren

ID	Delområde	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
1	Gamle Drammensbanen	Middels	Ubetydelig endring (inngrep)	0
2	Sølvveien	Noe	Forringelse (endring)	-
3	Lierbakkene	Stor		
4	Lierstranda med Michely-Høvik	Middels		
5	Jensvoll	Stor	Noe forringelse (visuelt, nærføring)	-
6	Frydenlund	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
7	Haga	Middels		
8	Jensvoll lokalitet	Middels	Forringelse (inngrep)	--
9	Moserud	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
10	Åby	Middels		
11	Korsvalle	Middels		
12	Lille og Store Valle	Stor		
13	Stillesholmen	Stor		
14	Vikerholmen	Noe		
15	Reistad	Middels		
16	Sommerro	Stor		
17	Søndre Sørums	Middels		
18	Vestre Linnes	Middel		
19	Huseby	Svært stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
20	Tandberg Huseby	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
21	Husebygata	Noe	Forringelse (inngrep og deling)	-
22	Lokalitet Husebygata	Middels	Ubetydelig	0
23	Gilhus	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
24	Linnesstranda	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
25	Søndre Linnes	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
26	Nordre Gullaug	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
27	Kovestad	Noe	Noe forringelse (visuelt)	0
28	Enga	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-

29	Beitelandskap	Middels	Sterk forringelse / ødeleggelse	--
30	Myre	Noe	Noe forringelse (visuelt)	-
31	Bølstad, gravminne	Stor	Noe forringelse (visuelt)	-
SAMLET VURDERING ALTERNATIV: Jensvollkorridoren berører en rekke miljø, med konsekvensgrad liggende jevnt på 1 minus, bortsett fra ved en arkeologisk lokalitet på Liersiden (delområde 8), samt et delområde på Askersiden, hvor konsekvensgrad er 2 minus. Delområde 8 tillegges mindre vekt i vurderingen. Delområdene på Askersiden, delområdene 27-31, vil tillegges noe mindre vekt ved sammenligning av alternativer, siden alternativene har samme konsekvensgrader her. Samlet vurderes korridoren til noe negativ konsekvens				Noe negativ konsekvens

6.1.6 Drøfting av usikkerhet

Lokalitet ID 90268 (delområde 8) er delvis berørt av fyllingsfot, det kan komme krav om arkeologisk utgraving av deler eller hele denne lokaliteten fra regional kulturminnemyndighet.

Like nord for rundkjøring mellom Husebysletta og Røykenveien er der påvist en mindre arkeologisk lokalitet (ID 150990) med små staurhull og et fyllskifte, trolig et eldre dyrkingslag. Lokaliteten er fredet, men ikke datert. Det kan komme krav om arkeologisk utgraving av denne lokaliteten fra regional kulturminnemyndighet. Den er ikke inkludert i denne analysen som delområde/kulturmiljø, men er en indikasjon på ytterligere funnpotensial i området.

På jordene rundt Gilhus er det påvist flere gjenstander med metalldetektor. Mye er moderne, men enkelte gjenstander kan være førreformatoriske og viser funnpotensial, som glassperler (ID151517).

Det er også funnet en perle med usikker datering like nord for Røykenveien, ved Husebygata (ID151514).

På Søndre Linnes, vest for Tuverudvegen, er det påvist nedgravinger med usikker funksjon med datering fra middelalder (ID 151509), men vernestatus til lokaliteten er uavklart.

Før en reguleringsplan kan vedtas skal planområdet være arkeologisk undersøkt hvis dette er vurdert som nødvendig, jmfør kulturminnelovens § 9 om tiltakshavers undersøkelsesplikt. Ved høring av kommunedelplan vil Viken fylkeskommune da trolig varsle om et slikt krav vil komme, og om eventuelle arkeologiske registreringer kan fremskyndes. Store deler av området på Dagslettsiden er arkeologisk undersøkt i forbindelse med tidligere planer, men ved et nytt tiltak har regional kulturminnemyndighet anledning til å stille krav om ny undersøkelse.

6.1.7 Konsekvenser i anleggsfasen

Se kap. 6.1.3.

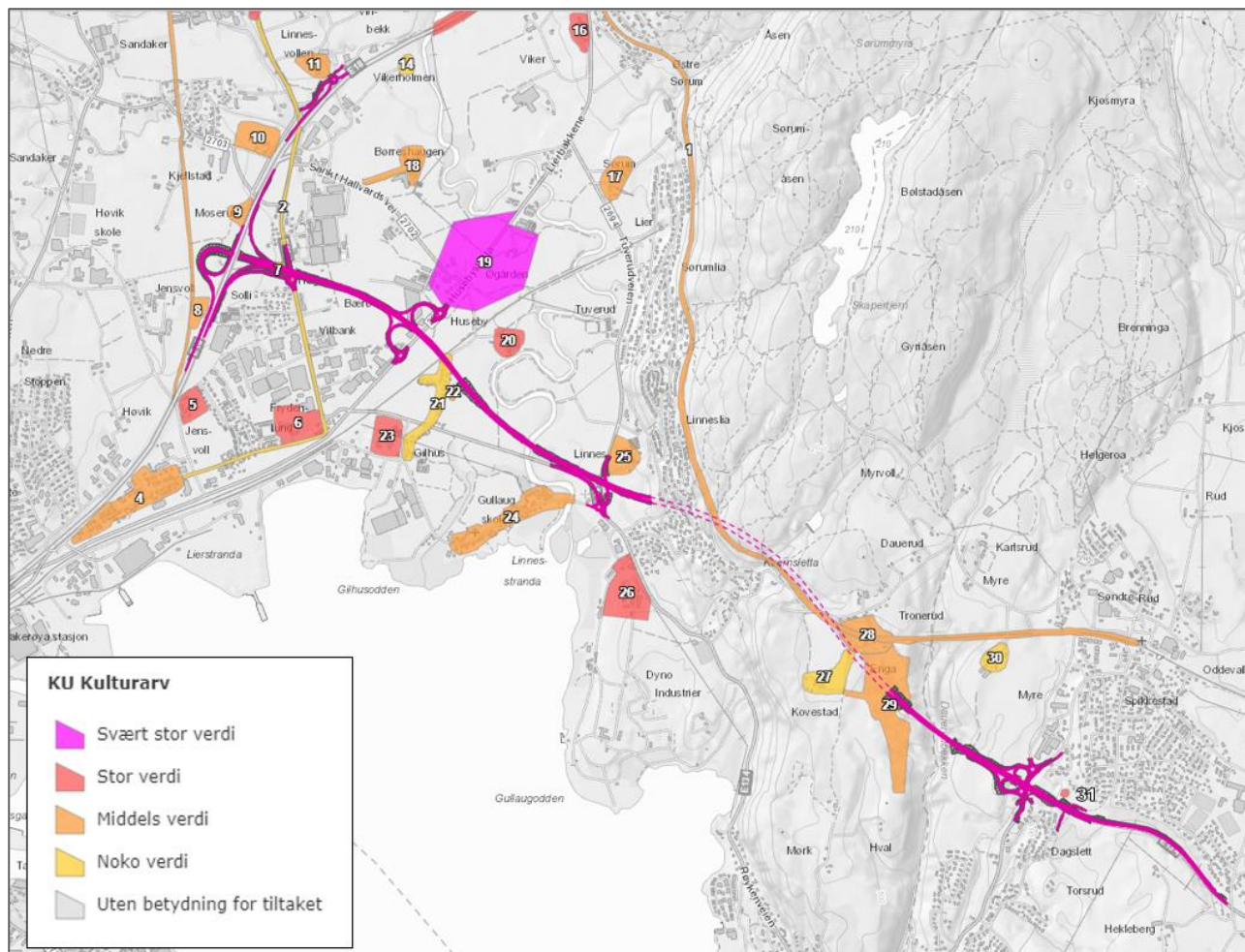
6.1.8 Forslag til skadereduserende eller kompenserende tiltak

Se kap.6.1.4.

6.2 Påvirkning og konsekvens Vitbankkorridoren

Vitbankkorridoren berører flere kulturmiljø med direkte konflikt eller visuell påvirkning vurdert for 15 delområder på vestsiden av tunnelen, foruten de 5 på østsiden. Korridoren går i stor grad over åpent landskap på Lierflaten og passerer noe sør for Huseby gård hvor den dreier lengre sør og legger seg parallelt med dagens E134 før tunnelpåhugg.

6.2.1 Alternativ Vitbank - over

Figur 6-4 Alternativ Vitbank - over med delområder fagtema kulturarv

6.2.1.1 Delområde 1 – Gamle Drammensbanen (Middels verdi)

Påvirkning

Drammensbanen her går som asfaltert turveg vest for planlagt kryss med E18, og blir ikke direkte berørt av tiltaket. Krysset vil redusere opplevelse av den gamle banen her, men strengt tatt ikke redusere historisk lesbarhet.

Den gamle Drammensbanen vil også påvirkes av tiltaket i Daueruddalen. Her vil vegen ligge lenger nede i dalen enn fyllingen for den gamle Drammensbanen. Vegen skjærer dalen i en annen vinkel, i en avstand på 300-500 meter fra banen. Ved befaring var det tett vegetasjon langs banetraseen, og knapt nok utsikt nedover Daueruddalen, utover enkelte tilrettelagte utkikkspunkt. Så lenge direkte konflikt unngås vurderes Drammensbanen å ha god toleranse for påvirkning uten at lesbarhet reduseres.

Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.2.1.2 Delområde 2 – Sølvveien (Noe verdi)

Påvirkning

Det er ikke veglegemet som har kulturhistorisk verdi ved dette delområdet, men den gamle vegtraseen. I området ved Haga fremstår den som noe mer autentisk enn mange andre steder med yngre bebyggelse. Dette lange vegstrekket vil her få ny veg over i bru, og en rundkjøring for tilknytningsveg. Dette vil redusere historisk lesbarhet og forståelse av Sølvveien som kulturminne. Videre danner alternativet en voll som reduserer sikt og dermed forståelse av denne vegen som den første rette langstrakte gjennomgående vegen i området. Det vurderes at tiltaket medfører forringelse.

Konsekvensgrad

Noe verdi med forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.2.1.3 Delområde 5 – Jensvoll (Stor verdi)

Påvirkning

Deler av tiltaket vil bli synlig fra Jensvoll, men i begrenset grad. Delområdet er preget av eksisterende E18, det nye tiltaket vil ikke øke denne virkningen i særlig grad. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.2.1.4 Delområde 7 – Haga (Middels verdi)

Påvirkning

Tiltaket er i direkte konflikt med delområde 7, Haga gårdstun. Det vurderes at tiltaket medfører sterk forringelse (ødeleggelse) for dette delområdet.

Konsekvensgrad

Middels verdi med sterk forringelse gir konsekvensgrad 2 minus.

Konsekvensgrad 2 minus (--)

6.2.1.5 Delområde 8 – Jensvoll lokalitet (Middels verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke berøre denne arkeologiske lokaliteten direkte, men i noen grad redusere dyrkamark i lokalitetens nærhet. Dette vil ikke endre det samlede inntrykket eller den historiske lesbarheten av denne arkeologiske lokaliteten som befinner seg under markoverflaten. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.2.1.6 Delområde 9 – Moserud (Middels verdi)

Påvirkning

Tiltaket er ikke i direkte konflikt med delområdet, og som delområde 5, Jensvoll, er også Moserud allerede påvirket sterkt av eksisterende E18. Det senkede krysset, samt vollen videre østover knapt begrense sikt sørover. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse, like over ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.2.1.7 Delområde 10 – Åby (Middels verdi)

Påvirkning

Kryss ved E18 og rundkjøring med rampe ved Kjelstad medfører tiltak både nord og sør for Åby, men sett fra delområdet vil dette være i veganlegget som allerede har en sterk virkning på Åby. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring av denne situasjonen for Åbys vedkommende.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.2.1.8 Delområde 11 – Korsvalle (Middels verdi)

Påvirkning

Rundkjøring med rampe ved Kjelstad vil ligge like i bakkant av delmiljøet Korsvalle. Med dette vil trafikken og veganlegget komme nærmere delområdet. Tunet på Korsvalle vil imidlertid fremdeles være skjermet, dette henvender seg i motsatt retning. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring, opp mot noe forringet.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.2.1.9 Delområde 19 – Huseby (Svært stor verdi)

Påvirkning

Planlagt tiltak er like i kant av delområdet, som tilsvarer angitt hensynssone bevaring kulturmiljø i gjeldende kommuneplans arealdel. Alternativet har likevel relativt sterk nærføring til kulturmiljøet i sør. Den største konflikten er barrierevirkning som skapes av anlegget, hvor vegbanen heves for kryssing av jernbanen.

Huseby ligger på en svak forhøyning i terrenget, med gravhauger som er om lag 5 meter høye. Veganlegget vil ligge stedvis mer enn 9 meter over dagens terreng ved kryssing av jernbanen, og danne en barriere over dalføret, men med noen lavere partier, og bruer for å krysse annen infrastruktur og Lierelva. Huseby er et sentralpunkt på sletta, men vil miste sikt sørover. Plasseringen i terrenget, og forholdet mot sjøen, som gikk lenger inn før, er sentral for Husebys historiske lesbarhet. Dette forholdet vil reduseres ytterligere. Barrierevirkningen er likevel noe dempet av at det hevede anlegget går på bru, ikke voll. Dette opprettholder noe sikt, veglinjen er også lagt lavt når den ikke skal krysse tverrgående strukturer.

Tiltaket er ikke i direkte konflikt med automatisk fredede kulturminner, men det kan være nødvendig med utvidelse av Husebysletta (Fv. 282), rundkjøring, like i kanten av delområdet. Dette kan berøre lokalitetene ID 271158 og 271159. Lokalitetene er påvist gjennom georadarundersøkelser og har uavklart vernestatus. Sistnevnte er trolig en naturdannelse, førstnevnte er tolket som et felt med mulige kokegroper.

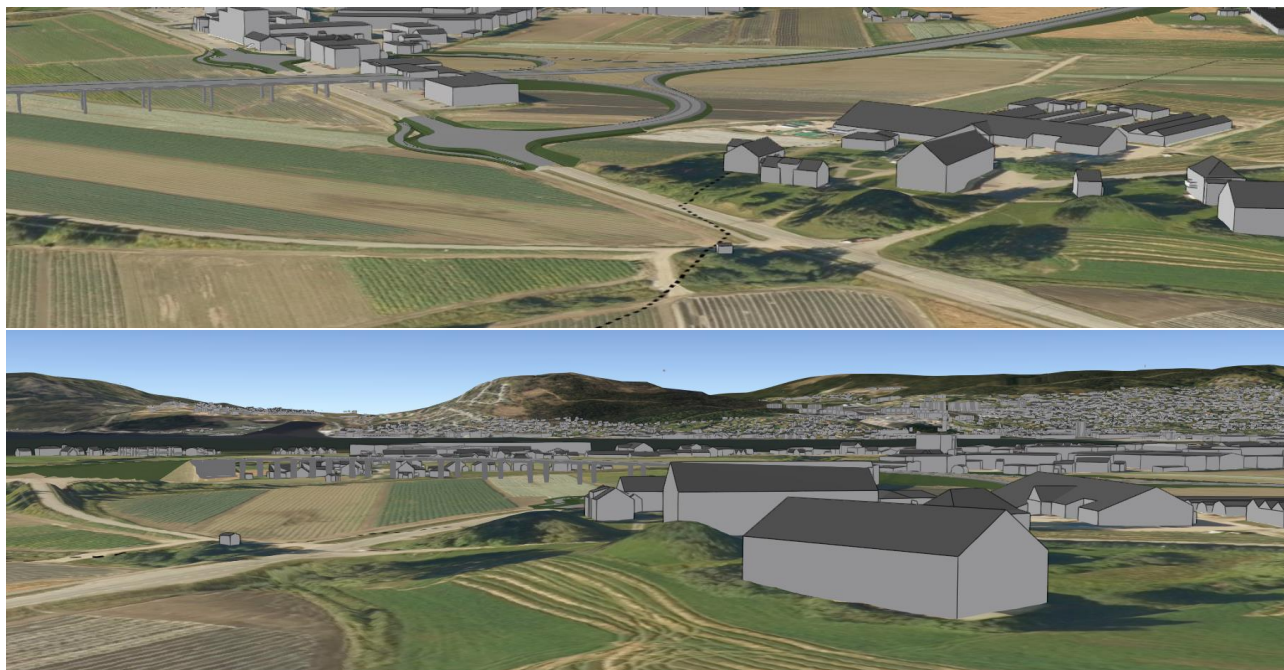
Tiltaket medfører ikke at kjente kulturminner går tapt, men den historiske lesbarheten av delområdet reduseres. Tiltaket vil utgjøre en fysisk og visuell barriere, og vil svekke og splitte opp kulturhistoriske sammenhenger for Huseby. Viktige siktlinjer reduseres. Avkjøringsrampe får nærføring til delområdet og komme tett innpå angitt hensynssone bevaring kulturmiljø i gjeldende kommuneplan. Det vurderes at tiltaket medfører forringelse.

Konsekvensgrad

Svært stor verdi med forringelse gir konsekvensgrad 3 minus.

Konsekvensgrad 3 minus (---)

Figur 6-5 Vitbank over med Huseby. Vegfylling og bru danner en barriere for kulturmiljøet på Huseby. Lang bru gjør at en del siktlinjer beholdes, men anlegget som helhet reduserer likevel lesbarhet og opplevelse av Husebymiljøet

6.2.1.10 Delområde 20 – Tandberg-Huseby (Stor verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke berøre bygninger, men gi sterk barrierevirkning mot sør. Den historisk viktige siktlinjen mot Huseby beholdes, men mot Husebygata og sørover vil det være en barrierevirkning av fylling og bruelelementer. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse, opp mot forringelse.

Konsekvensgrad

Stor verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 2 minus.

Konsekvensgrad 2 minus (--)

6.2.1.11 Delområde 21 – Husebygata (Noe verdi)

Påvirkning

Alternativet medfører bru over nordre del av dette miljøet. Det vurderes at tiltaket medfører forringelse.

Konsekvensgrad

Konsekvensgrad er 1 minus (-).

Noe verdi med forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.2.1.12 Delområde 22 – Lokalitet Husebygata (Middels verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke berøre miljøet i driftsfase. En stor fyllingskant nært innpå denne lokaliteten reduserer historisk lesbarhet, selv om opplevelsesverdi av spor skjult under bakken er ganske begrenset.

Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse. Se for øvrig under konsekvenser i anleggsfasen, kap. 6.2.3.

Konsekvensgrad

Middels verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (0)

6.2.1.13 Delområde 24 – Linnestranda (Noe verdi)

Påvirkning

Delområdet mister i noen grad siktlinjer mot nord og mot Søndre Linn, opphavsgården for brukene som lå her før Linnestranda vokste til et lite tettsted. Dette er imidlertid bare fra deler av området, ikke delmiljøet som helhet. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Noe verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.2.1.14 Delområde 25 – Søndre Linnes (Middels verdi)

Påvirkning

Veg vil gå på fylling fra vest, og gå nokså på terreng inn i tunnel. Tuverudveien vil gå over den nye vegen på bru. Tunet blir ikke direkte berørt men får barrierevirkning, særlig mot Linnesstranda (delområde 24). Barrierevirkningen modereres av at tunet ligger på en høyde. Det vurderes likevel at tiltaket medfører forringelse.

Konsekvensgrad

Middels verdi med forringelse gir konsekvensgrad 2 minus.

Konsekvensgrad er 2 minus (--)

6.2.1.15 Delområde 26 – Nordre Gullaug (Stor verdi)

Påvirkning

Delområdet ligger noe sør for tiltaket. Fra inngangspartiet til Dyno kan den hevede Tuverudvegen virke dominerende, men fra miljøet som helhet er barrierevirkningen begrenset. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.2.1.16 Delområde 27 – 31

Alternativet tilsvarer Jensvoll - over-alternativet for delområde 27 Kovestad, 28 Enga, 29 Beitelandskap, 30 Myre og 31 Gravminne Bølstad. Se kapittel 6.1.1.15 til 6.1.1.19 for vurderinger.

6.2.1.17 Oppsummering alternativ Vitbank - over – trinn 2

Konsekvensgrad for delområde 27-31 er felles for alle korridorer.

Tabell 6-3 Samletabell for konsekvenser for korridoren

ID	Delområde	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
1	Gamle Drammensbanen	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
2	Sølvveien	Noe	Forringelse (inngrep og visuelt)	-
3	Lierbakkene	Stor		
4	Lierstranda med Michely-Høvik	middels		
5	Jensvoll	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
6	Frydenlund	Stor		
7	Haga	Middels	Sterk forringelse, ødelagt	--
8	Jensvoll lokalitet	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
9	Moserud	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
10	Åby	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
11	Korsvalle	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
12	Lille og store Valle	Stor		
13	Stillesholmen	Stor		
14	Vikerholmen	Noe		
15	Reistad	Middels		
16	Sommerø	Stor		
17	Søndre Sørums	Middels		
18	Vestre Linnes	Middels		
19	Huseby	Svært stor	Forringelse (visuelt)	---
20	Tandberg Huseby	Stor	Noe forringelse (visuelt)	--
21	Husebygata	Noe	Forringelse (visuelt)	-
22	Lokalitet Husebygata	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
23	Gilhus	Stor		
24	Linnesstranda	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
25	Søndre Linnes	Middels	Forringelse (visuelt)	--
26	Nordre Gullaug	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
27	Kovestad	Noe	Noe forringelse (visuelt)	0
28	Enga	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
29	Beitelandskap	Middels	Sterk forringelse / ødeleggelse	--
30	Myre	Noe	Noe forringelse (visuelt)	-
31	Bølstad, gravminne	Stor	Noe forringelse (visuelt)	-
SAMLET VURDERING ALTERNATIV: Vitbankkorridoren berører mange miljø, med konsekvensgrad liggende jevnt på 1 og 2 minus. Alternativet går nært delområde 19, Huseby. Delområdet er vurdert til svært stor verdi og tillegges stor vekt i vurdering av alternativ som berører dette. Samlet vurderes korridoren til like opp på stor negativ konsekvens				Stor negativ konsekvens

6.2.2 Drøfting av usikkerhet

Alternativet medfører en markert barrierenvirkning for Huseby. Delområdet er vurdert som det mest verdifulle i utredningsområdet, og fra et kulturminnefaglig ståsted vil negativ påvirkning på dette området være svært uheldig.

Ved Haga er det påvist rester av fossilt dyrkingslag (ID 120491) med uavklart vernestatus. På sletta sør for Huseby er det funnet en bronseplate (ID 176729) fra en spenne fra førreformatorisk tid, med metalledetektor. Det er stort potensial for ytterligere funn på Lierflaten.

Lokalitet ID 151201 (delområde 22) er svært nær fyllingsfot, det kan komme krav om arkeologisk utgraving av denne lokaliteten fra regional kulturminnemyndighet.

På Søndre Linnes, vest for Tuverudvegen, er det påvist nedgravinger med usikker funksjon med datering fra middelalder (ID 151509), men vernestatus til lokaliteten er uavklart.

Ved Huseby kan tiltaket berøre lokalitetene ID 271159 og ID 271158. Lokalitetene er påvist med georadar og har uavklart vernestatus.

Før en reguleringsplan kan vedtas skal planområdet være arkeologisk undersøkt hvis dette er vurdert som nødvendig, jmfør kulturminnelovens § 9 om tiltakshavers undersøkelsesplikt. Ved høring av kommunedelplan vil Viken fylkeskommune da trolig varsle om et slikt krav vil komme, og om eventuelle arkeologiske registreringer kan fremskyndes. Store deler av området på Dagslettsiden er arkeologisk undersøkt i forbindelse med tidligere planer, men ved et nytt tiltak har regional kulturminnemyndighet anledning til å stille krav om ny undersøkelse.

6.2.3 Konsekvenser i anleggsfasen

Se kap. 6.1.3.

6.2.4 Forslag til skadereduserende eller kompenserende tiltak

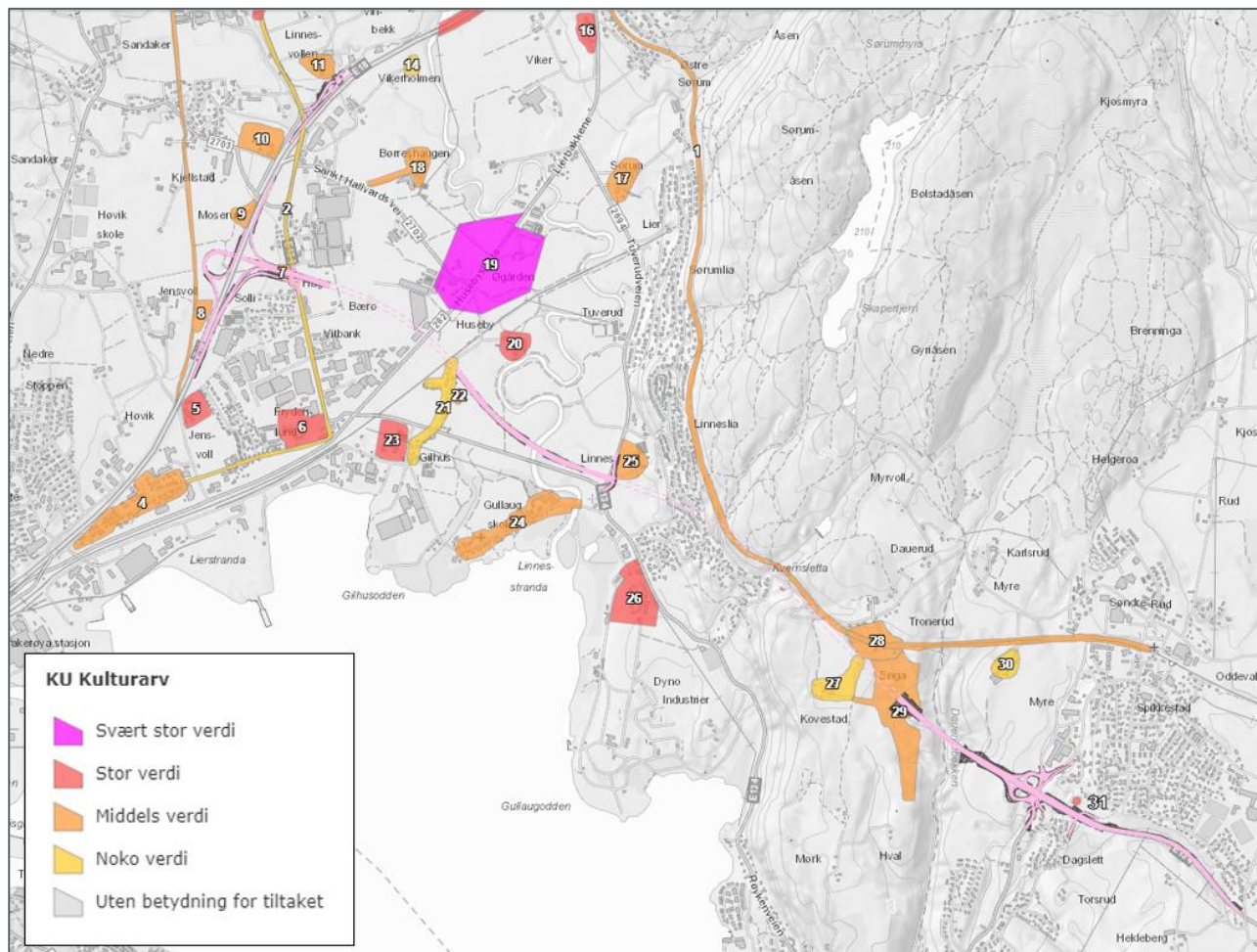
Den lange bruene bør utformes slik at den opprettholder siktlinjer så godt som mulig, og gir et «slankt» inntrykk i landskapet. Dette kan begrense barrierenvirkning av alternativet.

Barrierenvirkning av hevet veg over Liersletta kan avdempes noe med lengre bruer som vil gi bedre sikt, men positiv virkning av dette for kulturmiljø vil likevel være begrenset.

Se for øvrig kap.6.1.4.

6.2.5 Alternativ Vitbank - under

Figur 6-6 Alternativ Vitbank - under med delområder fagtema kulturarv

6.2.5.1 Delområde 1 – Gamle Drammensbanen (Middels verdi)

Påvirkning

Drammensbanen her går som asfaltert turveg vest for planlagt kryss med E18, og blir ikke direkte berørt av tiltaket. Krysset vil redusere opplevelse av den gamle banen her, men strengt tatt ikke redusere historisk lesbarhet.

Den gamle Drammensbanen vil også påvirkes av tiltaket i Daueruddalen. Her vil vegen ligge lenger nede i dalen enn fyllingen for den gamle Drammensbanen. Vegen skjærer dalen i en annen vinkel, i en avstand på 300-500 meter fra banen. Ved befaring var det tett vegetasjon langs banetraseen, og knapt utsikt nedover Daueruddalen, utover enkelte tilrettelagte utkikkspunkt. Så lenge direkte konflikt unngås vurderes Drammensbanen å ha god toleranse for påvirkning uten at lesbarhet reduseres.

Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.2.5.2 Delområde 2 – Sølveien (Noe verdi)

Påvirkning

Det er ikke veglegemet som har kulturhistorisk verdi ved dette delområdet, men den gamle kongevegtraseen. I området ved Haga fremstår den som noe mer autentisk enn mange andre steder med yngre bebyggelse. Dette lange vegstrekket vil her få ny veg med rundkjøring og en bru over den nye vegen. Dette vil redusere historisk lesbarhet og forståelse av sølvveien som kulturminne. Det vurderes at tiltaket medfører forringelse, men er bedre enn alternativ Vitbank - over.

Konsekvensgrad

Noe verdi med forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.2.5.3 Delområde 5 – Jensvoll (Stor verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke være synlig fra Jensvoll. Delområdet er preget av eksisterende E18, det nye tiltaket vil ikke øke denne virkningen. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.2.5.4 Delområde 7 – Haga (Middels verdi)

Påvirkning

Tiltaket er i direkte konflikt med delområde 7, Haga gårdstun. Det et vurderes at tiltaket medfører sterk forringelse (ødeleggelse) for dette delområdet.

Konsekvensgrad

Middels verdi med sterk forringelse gir konsekvensgrad 2 minus.

Konsekvensgrad 2 minus (-)

6.2.5.5 Delområde 8 – Jensvoll lokalitet (Middels verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke berøre denne arkeologiske lokaliteten direkte, men i noen grad redusere dyrkamark i lokalitetens nærhet. Dette vil ikke endre det samlede inntrykket eller den historiske lesbarheten av denne arkeologiske lokaliteten som befinner seg under markoverflaten. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.2.5.6 Delområde 9 – Moserud (Middels verdi)

Påvirkning

Tiltaket er ikke i direkte konflikt med delområdet, og som delområde 5, Jensvoll, er også Moserud allerede påvirket sterkt av eksisterende E18. Det senkede krysset, samt vollen videre østover knapt begrense sikt sørover. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse, like over ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.2.5.7 Delområde 10 – Åby (Middels verdi)

Påvirkning

Kryss ved E18 og rundkjøring med rampe ved Kjelstad medfører tiltak både nord og sør for Åby, men sett fra delområdet vil dette være i veganlegget som allerede har en sterk virkning på Åby. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring av denne situasjonen for Åbys vedkommende.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.2.5.8 Delområde 11 – Korsvalle (Middels verdi)

Påvirkning

Rundkjøring med rampe ved Kjelstad vil ligge like i bakkant av delmiljøet Korsvalle. Med dette vil trafikken og veganlegget komme nærmere delområdet. Tunet på Korsvalle vil imidlertid fremdeles være skjermet, dette henvender seg i motsatt retning. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring, opp mot noe forringet.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.2.5.9 Delområde 19 – Huseby (Svært stor verdi)

Påvirkning

Alternativet tar spesielt hensyn til kulturmiljøet på Huseby, med kulvertåpning om lag 550 meter vest og 380 meter sør for tunet. Fra den søndre gravhaugen vil man kunne se vegbanen komme opp av tunnel øst for Husebygata

Alternativet i driftsfase tar hensyn til kulturmiljøet Huseby, det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Svært stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad er ubetydelig (0)

6.2.5.10 Delområde 20 – Tandberg-Huseby (Stor verdi)

Påvirkning

Fra delområdet vil man se vegbanen komme opp av tunnel øst for Husebygata. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad er ubetydelig (0)

6.2.5.11 Delområde 21 – Husebygata (Noe verdi)

Påvirkning

Vegbane vil være i konflikt med noen av bygningene i delområdet. Bygningene har generelt lav verneverdi, bygningene som er i konflikt har ikke verneverdi ifølge kommunens kartløsning.

Alternativet medfører kulvert under nordre del av dette miljøet. Det vurderes at tiltaket medfører forringelse.

Konsekvensgrad

Noe verdi med forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad er 1 minus (-)

6.2.5.12 Delområde 22 – Lokalitet Husebygata (Middels verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke berøre miljøet i driftsfase. En skjæring til tunnel nært innpå denne lokaliteten reduserer historisk lesbarhet, selv om opplevelsesverdi av spor skjult under bakken er ganske begrenset.

Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse. Se for øvrig under konsekvenser i anleggsfasen, kap. 6.2.7.

Konsekvensgrad

Middels verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad er 1 minus (-)

6.2.5.13 Delområde 24 – Linnesstranda (Middels verdi)

Påvirkning

Delområdet mister i noen grad siktlinjer mot nord og mot Søndre Linnes, opphavsgården for brukene som lå her før Linnesstranda vokste til et lite tettsted. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad er ubetydelig (0)

6.2.5.14 Delområde 25 – Søndre Linnes (Middels verdi)

Påvirkning

Tuverudveien heves og motorveg fra vest går i tunnel under denne, nedenfor delområdet. Tunet blir ikke direkte berørt men får noe barrierevirkning. Denne modereres av at tunet ligger på en høyde. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse.

Konsekvensgrad

Middels verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad er 1 minus (-)

6.2.5.15 Delområde 26 – Nordre Gullaug (Stor verdi)

Påvirkning

Delområdet ligger noe sør for tiltaket. Fra inngangspartiet til Dyno vil heving av Tuverudveien være synlig, men fra miljøet som helhet er barrierevirkningen begrenset. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.2.5.16 Delområde 27 – 31

Alternativet tilsvarer Jensvoll - over-alternativet for delområde 27 Kovestad, 28 Enga, 29 Beitelandskap, 30 Myre og 31 Gravminne Bølstad. Se kapittel 6.1.1.15 til 6.1.1.19 for vurderinger.

6.2.5.17 Oppsummering alternativ Vitbank - under – trinn 2

Tabell 6-4 Samletabell for konsekvenser for korridoren

ID	Delområde	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
1	Gamle Drammensbanen	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
2	Sølvveien	Noe	Forringelse (inngrep og visuelt)	-
3	Lierbakkene	Stor		
4	Lierstranda med Michely-Høvik	middels		
5	Jensvoll	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
6	Frydenlund	Stor		
7	Haga	Middels	Sterk forringelse, ødelagt	--
8	Jensvoll lokalitet	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
9	Moserud	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
10	Åby	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
11	Korsvalle	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
12	Lille og store Valle	Stor		
13	Stillesholmen	Stor		
14	Vikerholmen	Noe		
15	Reistad	Middels		
16	Sommerø	Stor		
17	Søndre Sørums	Middels		
18	Vestre Lønnes	Middels		
19	Huseby	Svært stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
20	Tandberg Huseby	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
21	Husebygata	Noe	Forringelse (visuelt)	-
22	Lokalitet Husebygata	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
23	Gilhus	Stor		
24	Lønnesstranda	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
25	Søndre Lønnes	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
26	Nordre Gullaug	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
27	Kovestad	Noe	Noe forringelse (visuelt)	0
28	Enga	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
29	Beitelandskap	Middels	Sterk forringelse / ødeleggelse	--
30	Myre	Noe	Noe forringelse (visuelt)	-
31	Bølstad, gravminne	Stor	Noe forringelse (visuelt)	-
SAMLET VURDERING ALTERNATIV: Vitbank - under berører en rekke miljø, med konsekvensgrad liggende jevnt på 1 minus, bortsett fra ved et delområde på Liersiden, samt et delområde på Askersiden, hvor konsekvensgrad er 2 minus. Lokalitetene på Askersiden vil tillegges noe mindre vekt ved sammenligning av alternativer, siden alternativene har samme konsekvensgrader her. Korridoren har flere konfliktpunkter med kulturmiljøer og alternativet går nært delområde 19, Huseby. Delområdet er vurdert som det mest verdifulle i planområdet, men Alternativ Vitbank - under er svært tilpasset et hensyn til dette delområdet. Samlet vurderes korridoren til noe negativ konsekvens				Noe negativ konsekvens

6.2.6 Drøfting av usikkerhet

Alternativet er tilpasset delområde 19, Huseby, og vil ha ubetydelig konsekvens for dette miljøet i driftsfase. Alternativet forutsetter imidlertid omfattende graving på sletta sør for Huseby.

Ved Haga er det påvist rester av fossilt dyrkingslag (ID 120491) med uavklart vernestatus. På sletta sør for Huseby er det funnet en bronseplate (ID 176729) fra en spenne fra førreformatorisk tid, med metalldetektor. Det er stort potensial for ytterligere funn på Lierflaten

Lokalitet ID 151201 (delområde 22) er svært nær tunnelutgang ved Husebygata, det kan komme krav om arkeologisk utgraving av denne lokaliteten fra regional kulturminnemyndighet.

På Søndre Linnes, vest for Tuverudvegen, er det påvist nedgravinger med usikker funksjon med datering fra middelalder (ID 151509), men vernestatus til lokaliteten er uavklart.

Før en reguleringsplan kan vedtas skal planområdet være arkeologisk undersøkt hvis dette er vurdert som nødvendig, jmfør kulturminnelovens § 9 om tiltakshavers undersøkelsesplikt. Ved høring av kommunedelplan vil Viken fylkeskommune da trolig varsle om et slikt krav vil komme, og om eventuelle arkeologiske registreringer kan fremskyndes. Store deler av området på Dagslettsiden er arkeologisk undersøkt i forbindelse med tidligere planer, men ved et nytt tiltak har regional kulturminnemyndighet anledning til å stille krav om ny undersøkelse.

6.2.7 Konsekvenser i anleggsfasen

Lokalitet ID 151201 (delområde 22) bør sikres i anleggsfasen, om det ikke kommer krav om arkeologisk utgraving av denne lokaliteten fra regional kulturminnemyndighet.

Graving av kulvert kan medføre svært omfattende arbeid i anleggsfasen, kulvertene må trolig bygges med åpen byggegrop. Trolig vil alternativene med senket løsning ha større påvirkning i anleggsfasen enn de øvrige alternativene.

Se for øvrig kap. 6.1.3.

6.2.8 Forslag til skadereduserende eller kompenserende tiltak.

Ved tilbakeføring av terreng over kulvert på Lierflaten, sør for Huseby, bør man tilstrebe et terreng mest mulig likt dagens terreng.

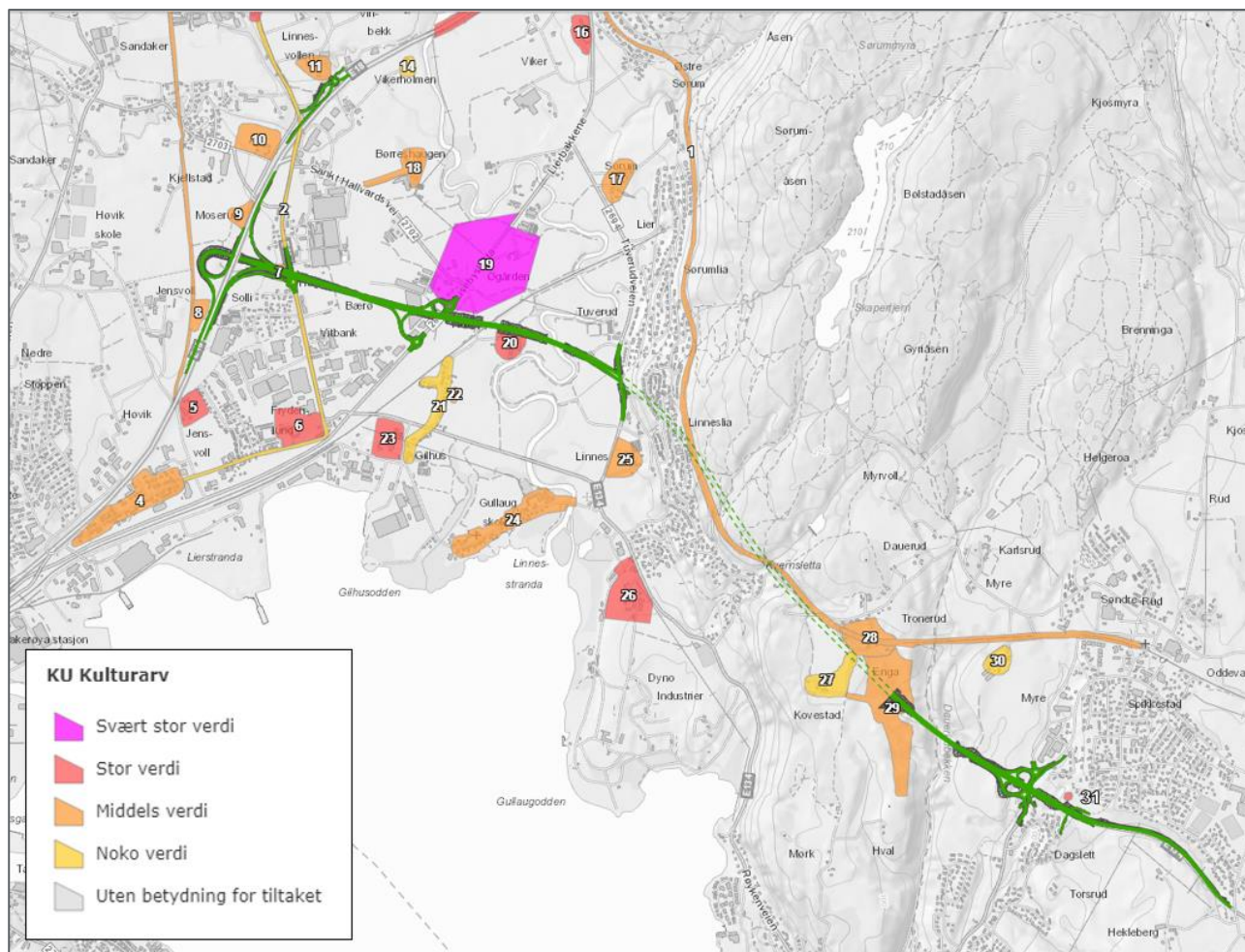
Se for øvrig kap.6.1.4.

6.3 Påvirkning og konsekvens Husebykorridoren

Husebykorridoren berører flere kulturmiljø, med direkte konflikt eller visuell påvirkning vurdert for 13 delområder på vestsiden av tunnelen, foruten de 5 på østsiden. Korridoren går i stor grad over åpent landskap på Lierflaten, og passerer like sør for Huseby gård.

6.3.1 Alternativ Huseby - over

Figur 6-7 Alternativ Huseby - over med delområder fagtema kulturarv

6.3.1.1 Delområde 1, 2, 5, 7, 8, 9, 10 og 11

For den første delen av dette alternativet, fra kryssområdet ved E18, er tiltaket likt alternativ Vitbank - over. Tiltaket har samme virkning for delområde 1 Gamle Drammensbanen, 2 Sølveien, 5 Jensvoll, 7 Haga, 8 Jensvoll lokalitet, 9 Moserud, 10 Åby og 11 Korsvalle. Se kapittel 6.2.1.1 til 6.2.1.8 for vurderinger.

6.3.1.2 Delområde 19 – Huseby (Svært stor verdi)

Påvirkning

Planlagt tiltak er like sør for, men bryter også inn i søndre del av delområdet, som tilsvarer angitt hensynssone bevaring kulturmiljø i gjeldende kommuneplans arealdel. Alternativet har sterk nærføring til kulturmiljøet og den største konflikten er barrierevirkning som skapes av anlegget langs hele sørsiden av delområdet.

Huseby ligger på en svak forhøyning i terrenget, med gravhauger som er om lag 5 meter høye. Veganlegget vil ligge stedvis mer enn 11 meter over dagens terreng, og danner en massiv barriere over dalføret, riktignok med noen lavere partier, og bruer for å komme over annen infrastruktur og Lierelva. Huseby er et sentralpunkt på sletta, men vegen vil danne en voll som er høyere enn gravhaugene, og fratar dem den dominerende posisjonen i landskapet. Plasseringen i terrenget, og forholdet mot sjøen, som gikk lenger inn før, er sentral for Husebys historiske lesbarhet. Dette forholdet vil gå tapt. Huseby mister også visuell kontakt til en rekke av områdene som har historisk sammenheng til gården, som Tandberg-Huseby (delområde 20) og Husebygata (delområde 21). Noe av dette er allerede redusert av annen infrastruktur og næringsbebyggelse, men et oppbygd vegsystem vil danne en mye sterkere visuell barriere. Dette bidrar til negativ påvirkning på delområdet Huseby. Husebys plassering i landskapet er viktig i et historisk perspektiv, og viktige trekk av Lierflatens historie kan forklares og formidles med utgangspunkt på gården og gravhaugene. Denne muligheten vil bli sterkt redusert.

Tiltaket er ikke i direkte konflikt med automatisk fredede kulturminner, men går inn i kulturmiljøet som det er angitt hensynssone bevaring kulturmiljø i gjeldende kommuneplans arealdel. Rundkjøring for av- og påkjøring til vestgående løp av ny veg vil ligge like sør for det søndre tunet på Huseby, innenfor angitt hensynssone. Samme sone er angitt som avgrensning av kulturmiljøet i fylkeskommunens regionale plan for kulturminner i Buskerud. Rundkjøring og påramping vil være i konflikt med 2 lokaliteter påvist gjennom georadarundersøkelser og med uavklart vernestatus. ID 271159 er tolket som en naturdannelse, ID 271158 omfatter minst 8 runde strukturer, ca halvannen meter i tverrmål, som er tolket som trolige og mulige kokegroper. Dette kan imidlertid ikke bekreftes uten kontrollgraving på lokalitetene.

Tiltaket vil utgjøre en fysisk og visuell barriere, og vil svekke og splitte opp kulturhistoriske sammenhenger for Huseby. Den historiske lesbarheten av delområdet reduseres sterkt. Viktige siktlinjer reduseres. Rundkjøring for av- og påkjøring til vestgående løp av ny veg vil ligge innenfor angitt hensynssone bevaring kulturmiljø i gjeldende kommuneplan, og være i konflikt med strukturer som kan være automatisk fredede kulturminner. Det vurderes at tiltaket medfører forringelse, opp mot sterk forringelse.

Konsekvensgrad

Svært stor verdi med forringelse gir konsekvensgrad 3 minus.

Konsekvensgrad 3 minus (---)

Figur 6-8 Alternativ Huseby - over med Huseby til høyre

Figur 6-9 Sammenstilling modell og google maps.

6.3.1.3 Delområde 20 – Tandberg-Huseby (Stor verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke berøre bygninger, men gi sterk barrierevirkning tett innpå miljøet, med en opphøyd kjørebane på høyde med flere av bygningene i delområdet. Det er først og fremst forbindelsen mot Huseby (delområde 19) som går tapt, og dette er historisk sett en viktig siktlinje. Tandberg-Huseby er en av flere landsted/avlsgårder som ble opprettet på Husebygrunn. Det vurderes at tiltaket medfører forringelse.

Konsekvensgrad

Stor verdi med forringelse gir konsekvensgrad 3 minus.

Konsekvensgrad 3 minus (---)

Figur 6-10 Anlegget vil ha en sterk nærføring til tunet på Tandberg-Huseby (nærmest), og danne en markert barriere mot opphavsgården Huseby

6.3.1.4 Delområde 21 – Husebygata (Noe verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke berøre miljøet, men bryte forbindelsen til Huseby (delområde 19). Husebygata er vurdert til noe verdi, men har historisk betydning som et eldre vegfar knyttet til gården Huseby. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse.

Konsekvensgrad

noe verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.3.1.5 Delområde 22 – Lokalitet Husebygata (Middels verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke berøre miljøet, alternativet endrer ikke historisk lesbarhet for denne lokaliteten under flatmark. Det vurderes at tiltaket medfører til ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.3.1.6 Delområde 25 – Søndre Linnes (Middels verdi)

Påvirkning

Dette delområdet ligger om lag 300 meter sør for tunnelpåhugg i Sørumsåsen, nord for Linnesbakken. Søndre Linnes gård ligger imidlertid på en høgde med utsikt over store deler av dalen. Alternativet bryter sikten til Huseby og gården, og gir en voll bak Tandberg-Huseby. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse.

Konsekvensgrad

Middels verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.3.1.7 Delområde 27 – 31

Alternativet tilsvarer Jensvoll - over-alternativet for delområde 27 Kovestad, 28 Enga, 29 Beitelandskap, 30 Myre og 31 Gravminne Bølstad. Se kapittel 6.1.1.15 til 6.1.1.19 for vurderinger.

6.3.1.8 Oppsummering alternativ Huseby - over – trinn 2

Konsekvensgrad for delområde 27-31 er felles for alle korridorer.

Tabell 6-5 Samletabell for konsekvenser for korridoren

ID	Delområde	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
1	Gamle Drammensbanen	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
2	Sølvveien	Noe	Forringelse (inngrep og visuelt)	-
3	Lierbakkene	Stor		
4	Lierstranda med Michely-Høvik	middels		
5	Jensvoll	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
6	Frydenlund	Stor		
7	Haga	Middels	Sterk forringelse, ødelagt	--
8	Jensvoll lokalitet	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
9	Moserud	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
10	Åby	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
11	Korsvalle	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
12	Lille og store Valle	Stor		
13	Stillesholmen	Stor		
14	Vikerholmen	Noe		
15	Reistad	Middels		
16	Sommerø	Stor		
17	Søndre Sørums	Middels		
18	Vestre Linnes	Middels		
19	Huseby	Svært stor	Forringelse (Inngrep og visuelt)	---
20	Tandberg Huseby	Stor	Forringelse (Visuelt)	---
21	Husebygata	Noe	Noe forringelse (visuelt)	-
22	Lokalitet Husebygata	Middels	Ubetydelig endring	0
23	Gilhus	Stor		
24	Linnesstranda	Middels		
25	Søndre Linnes	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
26	Nordre Gullaug	Stor		
27	Kovestad	Noe	Noe forringelse (visuelt)	0
28	Enga	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
29	Beitelandskap	Middels	Sterk forringelse / ødeleggelse	--
30	Myre	Noe	Noe forringelse (visuelt)	-
31	Bølstad, gravminne	Stor	Noe forringelse (visuelt)	-
SAMLET VURDERING ALTERNATIV: Huseby - over berører mange miljø, med konsekvensgrad liggende jevnt på 1 og 2 minus, samt noen 3 minus. Delområde 19 Huseby er vurdert til svært stor verdi. Alternativet berører både dette og nærliggende delområde 20 Tandberg-Huseby. Disse to konfliktpunktene tillegges størst vekt i vurdering av alternativet. Samlet vurderes alternativet til stor negativ konsekvens				Stor negativ konsekvens

6.3.2 Drøfting av usikkerhet

Alternativet medfører sterk barrierevirkning for Huseby. Dette miljøet er vurdert til stor verdi, like oppunder svært stor verdi. Så lenge delområdet ikke blir direkte ødelagt begrenser metoden mulighet for å gi alvorligste konsekvensgrad. Fra et kulturminnefaglig ståsted fremstår barrierevirkningen foran Huseby å bryte så sterkt med historisk lesbarhet og opplevelse av delområdet at en må spørre om metoden fanger opp dette tilstrekkelig.

Ved Huseby er tiltaket også i konflikt med lokalitetene ID 271159 og ID 271158. Lokalitetene er påvist med georadar og har uavklart vernestatus.

Ved Haga er det påvist rester av fossilt dyrkingslag (ID 120491) med uavklart vernestatus. På sletta sør for Huseby er det funnet en bronseplate (ID 176729) fra en spenne fra førreformatorisk tid, med metalldetektor. Det er stort potensial for ytterligere funn på Lierflaten.

Før en reguleringsplan kan vedtas skal planområdet være arkeologisk undersøkt hvis dette er vurdert som nødvendig, jmfør kulturminnelovens § 9 om tiltakshavers undersøkelsesplikt. Ved høring av kommunedelplan vil Viken fylkeskommune da trolig varsle om et slikt krav vil komme, og om eventuelle arkeologiske registreringer kan fremskyndes. Store deler av området på Dagslettsiden er arkeologisk undersøkt i forbindelse med tidligere planer, men ved et nytt tiltak har regional kulturminnemyndighet anledning til å stille krav om ny undersøkelse.

6.3.3 Konsekvenser i anleggsfasen

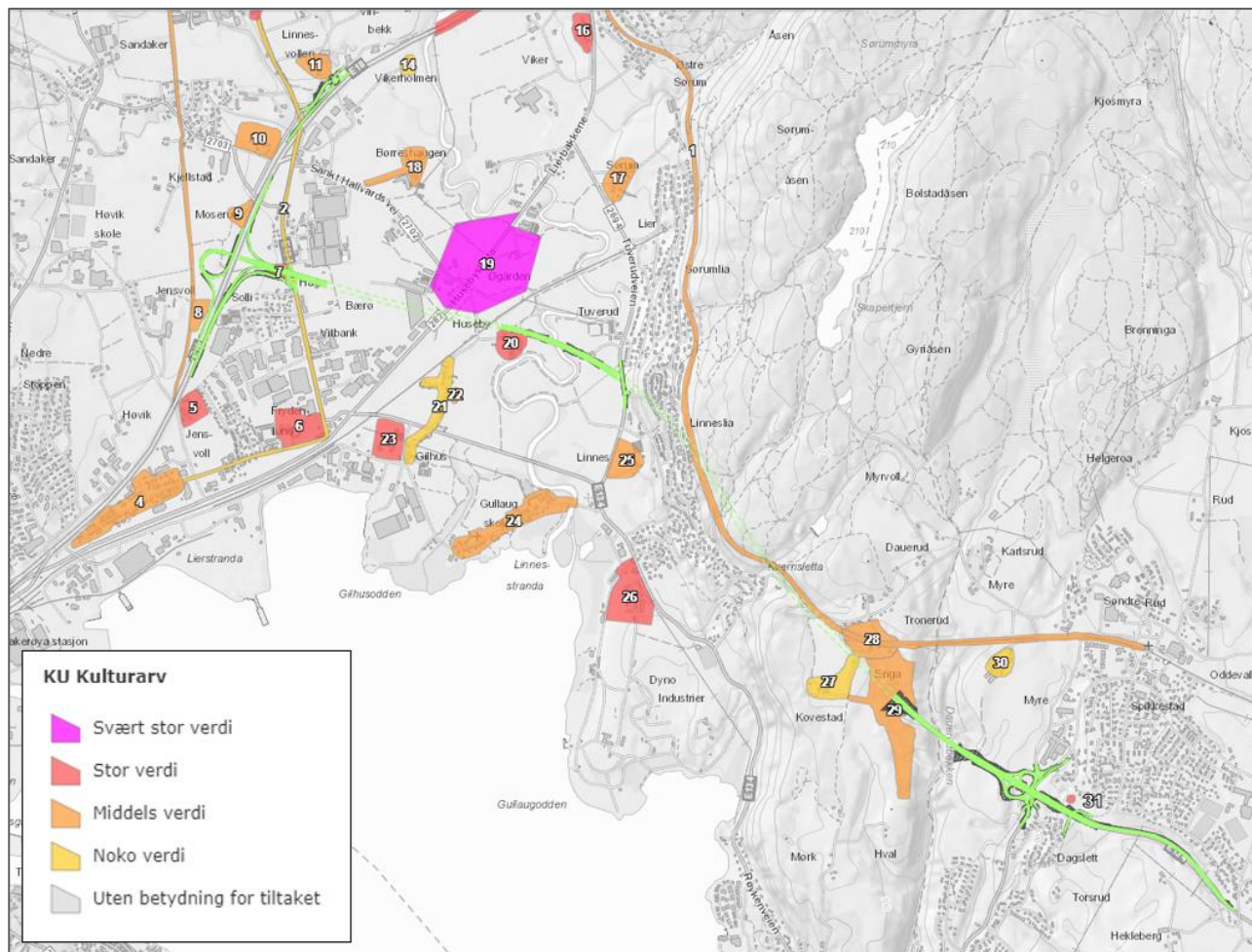
Se kap. 6.1.3.

6.3.4 Forslag til skadereduserende eller kompenserende tiltak

Barrierevirkning av hevet veg over Liersletta kan avdempes noe med lengre bruer som vil gi bedre sikt, men positiv virkning av dette for kulturmiljø vil likevel være begrenset så lenge korridoren går så tett inn på delområdet Huseby.

Se for øvrig kap.6.1.4.

6.3.5 Alternativ Huseby - under

Figur 6-11 Alternativ Huseby - under med delområder fagtema kulturarv

6.3.5.1 Delområde 1, 2, 5, 7, 8, 9, 10 og 11

For den første delen av dette alternativet, fra E18, er tiltaket likt alternativ Vitbank - under. Tiltaket har samme virkning for delområde 1 Gamle Drammensbanen, 2 Sølvveien, 5 Jensvoll, 7 Haga, 8 Jensvoll lokalitet, 9 Moserud, 10 Åby og 11 Korsvalle. Se kapittel 6.2.5.1 til 6.2.5.8 for vurderinger.

6.3.5.2 Delområde 19 – Huseby (Svært stor verdi)

Påvirkning

Alternativet tar spesielt hensyn til kulturmiljøet på Huseby, med kulvertåpning om lag 550 meter vest 250 meter sørøst for tunet. Fra gravhaugene vil man kunne se vegbanen krysse Lierelva i øst, men tiltaket vil

ligge lavt i terrenget og ikke være så dominerende forbi Tandberg-Huseby på andre side av dagens jernbanelinje.

Alternativet tar hensyn til kulturmiljøet Huseby, det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring, opp mot noe forringet.

Konsekvensgrad

Svært stor verdi med ubetydelig endring, opp mot noe forringet, gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.3.5.3 Delområde 20 – Tandberg-Huseby (Stor verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke berøre bygninger, men gi sterk barrierevirkning tett innpå miljøet. Med en senket kjørebane er imidlertid denne barrierevirkningen mer av fysisk karakter, og ikke visuell som en hevet løsning. Historisk viktig siktlinje til Huseby blir endret, men går ikke tapt på samme måte som ved hevet alternativ. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse.

Konsekvensgrad

Stor verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.3.5.4 Delområde 21 – Husebygata (Noe verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke berøre miljøet, og knapt være synlig. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Noe verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.3.5.5 Delområde 22 – Lokalitet Husebygata (Middels verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil ikke berøre miljøet, alternativet endrer ikke historisk lesbarhet for denne lokaliteten under flatmark. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.3.5.6 Delområde 25 – Søndre Linnes (Middels verdi)

Påvirkning

Dette delområdet ligger om lag 300 meter sør for tunnelpåhugg i Sørumsåsen, nord for Linnesbakken. Søndre Linnes gård ligger imidlertid på en høgde med utsikt over store deler av dalen. Det senkede alternativet er delvis synlig fra Søndre Linnes, men har ikke voll som bryter viktige siktlinjer. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.3.5.7 Delområde 27 – 31

Alternativet tilsvarer Jensvoll - over-alternativet for delområde 27 Kovestad, 28 Enga, 29 Beitelandskap, 30 Myre og 31 Gravminne Bølstad. Se kapittel 6.1.1.15 til 6.1.1.19 for vurderinger.

6.3.5.8 Oppsummering alternativ Huseby - under – trinn 2

Konsekvensgrad for delområde 27-31 er felles for alle korridorer. Konsekvensgrad for delområde 31 bør kunne reduseres ved tilpasning av skjæring.

Tabell 6-6 Samletabell for konsekvenser for korridoren

ID	Delområde	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
1	Gamle Drammensbanen	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
2	Sølvveien	Noe	Forringelse (inngrep og visuelt)	-
3	Lierbakkene	Stor		
4	Lierstranda med Michely-Høvik	middels		
5	Jensvoll	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
6	Frydenlund	Stor		
7	Haga	Middels	Sterk forringelse, ødelagt	--
8	Jensvoll lokalitet	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
9	Moserud	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
10	Åby	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
11	Korsvalle	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
12	Lille og store Valle	Stor		
13	Stillesholmen	Stor		
14	Vikerholmen	Noe		
15	Reistad	Middels		
16	Sommerø	Stor		
17	Søndre Sørums	Middels		
18	Vestre Lønnes	Middels		
19	Huseby	Svært stor	Ubetydelig endring (visuelt)	-
20	Tandberg Huseby	Stor	Noe forringelse (visuelt)	-
21	Husebygata	Noe	Ingen	0
22	Lokalitet Husebygata	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
23	Gilhus	Stor		
24	Lønnesstranda	Middels		
25	Søndre Lønnes	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
26	Nordre Gullaug	Stor		
27	Kovestad	Noe	Noe forringelse (visuelt)	0
28	Enga	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
29	Beitelandskap	Middels	Sterk forringelse / ødeleggelse	--
30	Myre	Noe	Noe forringelse (visuelt)	-
31	Bølstad, gravminne	Stor	Noe forringelse (visuelt)	-
SAMLET VURDERING ALTERNATIV: Huseby - under berører en rekke miljø, med konsekvensgrad liggende jevnt på 1 minus, bortsett fra ved et delområde på Liersiden, samt et delområde på Askersiden, hvor konsekvensgrad er 2 minus. Lokalitetene på Askersiden vil tillegges noe mindre vekt ved sammenligning av alternativer, siden alternativene har samme konsekvensgrader her. Korridoren har flere konfliktpunkter med kulturmiljøer og alternativet går nært delområde 19, Huseby, vurdert som det mest verdifulle i planområdet. Alternativ Huseby - under er imidlertid tilpasset et hensyn til dette delområdet. Samlet vurderes alternativet til noe negativ konsekvens				Noe negativ konsekvens

6.3.6 Drøfting av usikkerhet

Alternativet er tilpasset delområde 19, Huseby, og vil ha ubetydelig konsekvensgrad for dette miljøet i driftsfase. Alternativet forutsetter imidlertid omfattende graving på sletta sør for Huseby.

Ved Haga er det påvist rester av fossilt dyrkingslag (ID 120491) med uavklart vernestatus. På sletta sør for Huseby er det funnet en bronseplate (ID 176729) fra en spenne fra førreformatorisk tid, med metalldetektor. Det er stort potensial for ytterligere funn på Lierflaten.

Før en reguleringsplan kan vedtas skal planområdet være arkeologisk undersøkt hvis dette er vurdert som nødvendig, jmfør kulturminnelovens § 9 om tiltakshavers undersøkelsesplikt. Ved høring av kommunedelplan vil Viken fylkeskommune da trolig varsle om et slikt krav vil komme, og om eventuelle arkeologiske registreringer kan fremskyndes. Store deler av området på Dagslettsiden er arkeologisk undersøkt i forbindelse med tidligere planer, men ved et nytt tiltak har regional kulturminnemyndighet anledning til å stille krav om ny undersøkelse.

6.3.7 Konsekvenser i anleggsfasen

Graving av kulvert kan medføre svært omfattende arbeid i anleggsfasen, kulvertene må trolig bygges med åpen byggegrop. Trolig vil alternativene med senket løsning ha større påvirkning i anleggsfasen enn de øvrige alternativene.

Se for øvrig kap. 6.1.3.

6.3.8 Forslag til skadereduserende eller kompenserende tiltak

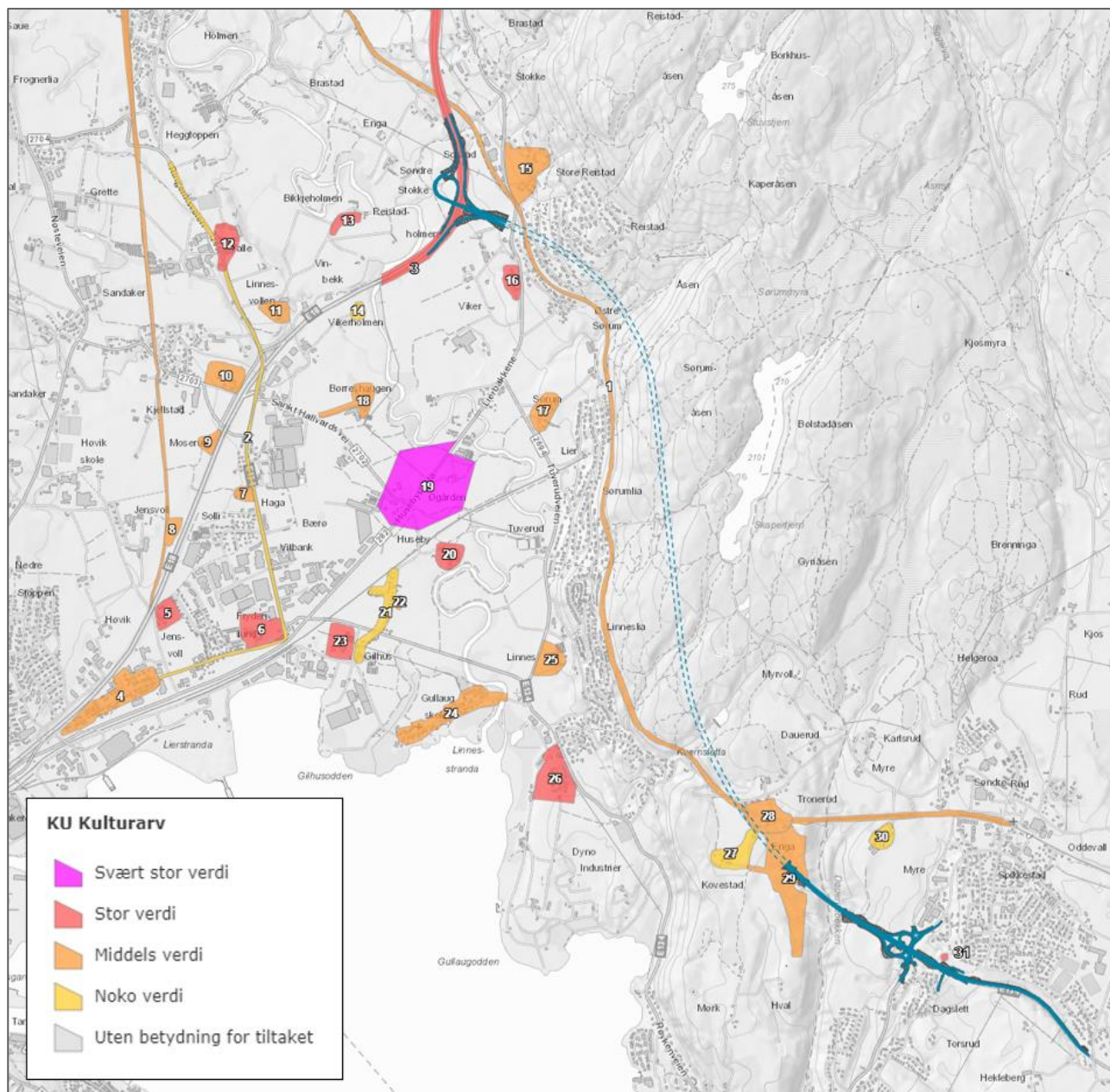
Ved tilbakeføring av terreng over kulvert på Lierflaten, sør for Huseby, bør man tilstrebe et terreng mest mulig likt dagens terreng.

Se for øvrig kap.6.1.4.

6.4 Påvirkning og konsekvens Vikerkorridoren

Korridoren har langt strekk i tunnel, og berører dermed få delområder. På vestsiden av tunnel er Vikerkorridoren i konflikt med delområde 3, Lierbakkene. Ytterligere fire delområder vurderes for visuell påvirkning. På østsiden er de 5 delområdene i kontakt med korridoren, enten direkte eller visuelt.

6.4.1 Alternativ Viker

Figur 6-12 Alternativ Viker med delområder fagtema kulturarv

6.4.1.1 Delområde 1 – Gamle Drammensbanen (Middels verdi)

Påvirkning

Delområdet er den gamle Drammensbanen som her går som grusveg i overkant av tunnelpåhugg like øst for tiltaket ved Viken. Kulturminnet er en nedlagt banelinje, traseen i seg selv er viktig, men går nå gjennom et landskap som har endret seg mye, både siden banen ble anlagt, og siden den ble nedlagt. Tiltaket er ikke i direkte konflikt med kulturminnet, og reduserer heller ikke lesbarhet.

Den gamle Drammensbanens trase krysser også Daueruddalen. Her vil vegen ligge lenger nede i dalen enn fyllingen for den gamle Drammensbanen. Vegen skjærer dalen i en annen vinkel, i en avstand på 300-500 meter fra banen. Ved befaring var det tett vegetasjon langs banetraseen, og knapt utsikt nedover Daueruddalen, utover enkelte tilrettelagte utkikkspunkt. Så lenge direkte konflikt unngås vurderes Drammensbanen å ha god toleranse for påvirkning uten at lesbarhet reduseres.

Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Middels verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.4.1.2 Delområde 3 – Lierbakkene (Stor verdi)

Påvirkning

Tiltaket vil virke direkte inn på delområde 3, Lierbakkene, i søndre del av et forskriftsfredet vegminne fra 1968-72. Fredningen omfatter hele vegkonstruksjonen med over- og underbygning inklusiv terrenginngrepet og konstruksjoner som bruer og tunneler, samt vegutstyr som rekkverk, skilting, veglys og annet vegrelatert utstyr. Samtidig åpner vernebestemmelsene for oppgradering som ikke bryter med de elementer som vernes. I dette ligger at anleggelse av flere felt eller moderniseringer i vegutstyret kan være forenelig med vernet. Dette er et kulturminne i kontinuerlig bruk.

Påvirkning vil være i tilkobling til kjørefelt, dette innebærer også bru over veglegemet, for tilkobling til sørgående felt. På begge sider av dagens E18 vil de nærliggende terrenget endres. Linjeføringen av det fredede kulturminnet vil ikke endres, men tiltaket vil redusere lesbarhet av dette kulturminnet. Vegen vil miste noe av sin autenticitet som et vegminne fra rundt 1970. Det vurderes at tiltaket medfører forringelse.

Konsekvensgrad

Stor verdi med forringelse gir konsekvensgrad 2 minus.

Konsekvensgrad 2 minus (--)

Figur 6-13 Tilkobling til den fredede delen av E18 medfører bru og terrengtilpasning rundt kulturminnet, og reduserer opplevelsen av vegen som moderne på 1970-tallet

6.4.1.3 Delområde 13 – Stillesholmen (Stor verdi)

Påvirkning

Tiltaket ligger på motsatt side av elven, mer enn 400 meter unna, og vil ikke påvirke dette delområdet direkte, men tiltaket vil være synlig fra deler av delområdet. Virkningen blir visuell og påramping til sydgående løp av motorvegen vil medføre at motorveganlegget vil framstå mer dominerende og noe nærmere enn i dag. Tunnelpåhugg blir knapt synlig, men skråningene ned til dette være synlige. Dette er likevel et stykke unna delområdet, men vil danne mer barrierevirkning for dette delområdet enn dagens E18. Dette er uheldig, men Stillesholmen har ikke samme monumentale karakter som f.eks. Huseby, og har dermed større toleranse for tiltak som er langt unna. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.4.1.4 Delområde 15 – Reistad (Middels verdi)

Påvirkning

Påkjøringsramper og bru vil bli synlige fra deler av Reistad, men ikke redusere historisk lesbarhet nevneverdig. Opplevelse av anlegget, særlig Nedre Reistad vil likevel bli noe redusert, fordi tiltaket ligger mer direkte i utsikten enn for eksempel for delområde 16. Det vurderes at tiltaket medfører noe forringelse, ned mot ubetydelig.

Konsekvensgrad

Middels verdi med noe forringelse gir konsekvensgrad 1 minus.

Konsekvensgrad 1 minus (-)

6.4.1.5 Delområde 16 – Sommerro (Stor verdi)

Påvirkning

Påkjøringsramper vil bli synlige fra deler av Sommerro, men ikke redusere historisk lesbarhet eller opplevelse av anlegget nevneverdig. Dette tunet er ikke bygget slik at anlegget vil bryte de mest sentrale siktlinjene fra anlegget, slik som ved delområde 15, Reistad. Det vurderes at tiltaket medfører ubetydelig endring.

Konsekvensgrad

Stor verdi med ubetydelig endring gir konsekvensgrad ubetydelig.

Konsekvensgrad ubetydelig (0)

6.4.1.6 Delområde 28 – 31

Tunnelpåhugg og linjeføring ligger noe høyere over Daueruddalen for Vikeralternativet, men ikke i en slik grad at dette endrer vurderingene for fagtema kulturarv. Alternativet tilsvarer Jensvoll - over-alternativet for delområde 27 Kovestad, 28 Enga, 29 Beitelandskap, 30 Myre og 31 Gravminne Bølstad. Se kapittel 6.1.1.15 til 6.1.1.19 for vurderinger.

6.4.1.7 Oppsummering alternativ Vikar- trinn 2

ID	Delområde	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
1	Gamle Drammensbanen	Middels	Ubetydelig endring (visuelt)	0
2	Sølvveien	Noe		
3	Lierbakkene	Stor	Forringelse (griper inn i kulturminnet)	--
4	Lierstranda med Michely-Høvik	Middels		
5	Jensvoll	Stor		
6	Frydenlund	Stor		
7	Haga	Middels		
8	Jensvoll lokalitet	Middels		
9	Moserud	Middels		
10	Åby	Middels		
11	Korsvalle	Middels		
12	Lille og store Valle	Stor		
13	Stillesholmen	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
14	Vikerholmen	Noe		
15	Reistad	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
16	Sommerø	Stor	Ubetydelig endring (visuelt)	0
17	Søndre Sørums	Middels		
18	Vestre Lønnes	Middels		
19	Huseby	Svært stor		
20	Tandberg Huseby	Stor		
21	Husebygata	Noe		
22	Lokalitet Husebygata	Middels		
23	Gilhus	Stor		
24	Lønnesstranda	Middels		
25	Søndre Lønnes	Middels		
26	Nordre Gullaug	Stor		
27	Kovestad	Noe	Noe forringelse (visuelt)	0
28	Enga	Middels	Noe forringelse (visuelt)	-
29	Beitelandskap	Middels	Sterk forringelse /ødeleggelse	--
30	Myre	Noe	Noe forringelse (visuelt)	-
31	Bølstad, gravminne	Stor	Noe forringelse (visuelt)	-
SAMLET VURDERING ALTERNATIV: Vikar-korridoren berører relativt få miljø, med konsekvensgrad liggende jevnt på 1 minus og 2 minus, med bare to konfliktpunkter på Liersiden. Korridoren har slik sett en liten andel konflikter. Lokalitetene på Åskersiden vil tillegges noe mindre vekt ved sammenligning av alternativer, siden alternativene har samme konsekvensgrader her. Korridoren skiller seg imidlertid ut med konflikt med fredet vegminne (delområde 3 Lierbakkene). Dette anlegget vurderes å ha toleranse for inngrep, og alternativet berører få miljøer. Samlet vurderes alternativet til noe negativ konsekvens				Noe negativ konsekvens

6.4.2 Drøfting av usikkerhet

Inngrep i forskriftsfredet kulturminne (delområde 3 Liebakkene, ID 129028) vil kreve dispensasjon fra Riksantikvaren. Fredningsbestemmelsene åpner for oppgradering som ikke bryter med de elementer som vernes, dette er blant annet linjeføring, horisontal og vertikal profil. I dette ligger at anleggelse av flere felt eller moderniseringer i vegutstyret kan være forenelig med vernet.

Det er påvist en brosjé, nøkkel og et beslag (ID 173396, 179786) i bakkene nedenfor Reistad, ved planlagt tunnelpåhugg. Beslaget er fra førreformatorisk tid. Her er det potensial for ytterligere funn, på begge sider av E18.

Før en reguleringsplan kan vedtas skal planområdet være arkeologisk undersøkt hvis dette er vurdert som nødvendig, jmfør kulturminnelovens § 9 om tiltakshavers undersøkelsesplikt. Ved høring av kommunedelplan vil Viken fylkeskommune da trolig varsle om et slikt krav vil komme, og om eventuelle arkeologiske registreringer kan fremskyndes. Store deler av området på Dagslettsiden er arkeologisk undersøkt i forbindelse med tidligere planer, men ved et nytt tiltak har regional kulturminnemyndighet anledning til å stille krav om ny undersøkelse.

6.4.3 Konsekvenser i anleggsfasen

Se kap. 6.1.3.

6.4.4 Forslag til skadereduserende eller kompensierende tiltak

Se kap.6.1.4.

7 Sammenstilling av konsekvensvurdering

7.1 Rangering av korridorer og alternativer

Tabell 7-1 Oppsummering av konsekvenser for alle alternativer i alle korridorer.

Korridor	Alternativ	Konsekvens	Rangering
Jensvoll	Jensvoll - over	Middels negativ konsekvens	5
	Jensvoll - under	Noe negativ konsekvens	2
Vitbank	Vitbank - over	Stor negativ konsekvens	6
	Vitbank - under	Noe negativ konsekvens	3
Huseby	Huseby - over	Stor negativ konsekvens	7
	Huseby - under	Noe negativ konsekvens	4
Viker	Viker	Noe negativ konsekvens	1

Tabell 7-2 Sammenstilling av berørte områder og konsekvens.

Nr	Delområde	Verdi	Jensvoll - over	Jensvoll - under	Vitbank - over	Vitbank - under	Huseby - over	Huseby - under	Viker
1	Gamle Drammensbanen	Middels	0	0	0	0	0	0	0
2	Sølvveien	Noe	-	-	-	-	-	-	
3	Lierbakkene	Stor							--
4	Lierstranda med Michely-Høvik	Middels							
5	Jensvoll	Stor	-	-	0	0	0	0	
6	Frydenlund	Stor	0	0					
7	Haga	Middels			--	--	--	--	
8	Jensvoll lokalitet	Middels	--	--	0	0	0	0	
9	Moserud	Middels	0	0	-	-	-	-	
10	Åby	Middels			0	0	0	0	
11	Korsvalle	Middels			0	0	0	0	
12	Lille & Store Valle	Stor							
13	Stillesholmen	Stor							0
14	Vikerholmen	Noe							
15	Reistad	Middels							-
16	Sommerø	Stor							0
17	Søndre Sørums	Middels							
18	Vestre Linnes	Middels							
19	Huseby	Svært stor	-	0	---	0	---	-	
20	Tandberg-Huseby	Stor	0	0	--	0	---	-	
21	husebygata	Noe	-	-	-	-	-	0	
22	Lok. Husebygata	Middels	0	0	-	-	0	0	
23	Gilhus	Stor	-	0					

24	Linnesstranda	Middels	0	0	0	0			
25	Søndre Linnes	Middels	--	-	--	-	-	0	
26	Nordre Gullaug	Stor	0	0	0	0			
27	Kovestad	Noe	0	0	0	0	0	0	0
28	Enga	Middels	-	-	-	-	-	-	-
29	Beitelandskap	Middels	--	--	--	--	--	--	--
30	Myre	Noe	-	-	-	-	-	-	-
31	Bølstad gravhaug	Stor	-	-	-	-	-	-	-
Sammenlagt konsekvens			--	-	---	-	---	-	-

I planområdet er det varierte kulturminneverdier, mange av delområdene er vurdert til middels og stor verdi. Alternativene unngår likevel i stor grad direkte konflikt, men det er mange tilfeller av nærføring til kulturmiljø. Flere av kulturmiljøene er sårbare for dette, både ut fra minnenes monumentale karakter, og plassering i et åpent landskap med viktige siktlinjer og forbindelser. Av Tabell 7-2 går det frem at konsekvenser er like for tiltakene på Dagslettsiden, og at forskjeller mellom alternativer og korridorer avgjøres på Liersiden. På Liersiden er det mange kulturmiljø og flere av dem har stor verdi. Delområde 19 Huseby er vurdert til svært stor verdi. Konsekvensgrad for dette delområdet, og sammenhengen til øvrige delområder er derfor tillagt ekstra vekt i samlet vurdering og konsekvenssetting av alternativer, og i sammenligning og rangering dem imellom.

Jensvollkorridoren er i befatning med et høyt antall delområder på Liersletta. Negative virkninger begrenses i noen grad av at korridoren har noe kortere strekk i åpent landskap, og går i bebygget område. Mange delområder får konsekvensgrad 1 minus ved Jensvoll - over alternativet, den samlede virkningen av en hevet linje i dette landskapet vurderes like opp på middels negativ konsekvens, siden den berører mange områder. Jensvoll - under alternativet tar større hensyn til delområdene langs korridoren og vurderes til noe negativ konsekvens. Jensvoll – over er rangert som nummer 5, Jensvoll – under er rangert som nummer 2 for fagtema kulturarv.

Vitbankkorridoren berører flest delområder på Husebysletta. Vitbank - over er vurdert til konsekvensgrad 2 minus for mange av disse områdene, men konsekvensgrad 3 minus for delområde 19 Huseby vipper samlet konsekvens like opp på stor negativ for dette alternativet. Alternativets negative virkninger for Huseby og for de kulturhistoriske sammenhengene i planområdet et utslagsgivende for samlet konsekvens for dette alternativet som er rangert som nummer 6. Vitbank -under alternativet tar spesielt hensyn til siktlinjer og forbindelser mellom de ulike delområdene, er spesielt tilpasset med tanke på Huseby, og er samlet vurdert til noe negativ konsekvens. Alternativet er rangert som nummer 3 for fagtema kulturarv.

Husebykorridoren berører også mange miljø. Huseby - over alternativet har konsekvensgrad 3 minus for to delområder, et av disse er delområde 19, Huseby med svært stor verdi. Delområdet er svært viktig for fagtemaet og tillegges spesiell vekt i vurdering av samlet konsekvens. Samlet konsekvens for alternativet er stor negativ, og alternativet er rangert sist for fagtema kulturarv, som nummer 7. Alternativet har størst negative virkninger for Huseby og for de kulturhistoriske sammenhengene i planområdet. Huseby - under alternativet tar imidlertid spesielt hensyn til delområdet Huseby, og har følgelig lavere negativ konsekvens, i noen grad også for andre delområder, siden forbindelsene mellom ulike miljø er viktige på Husebysletta. Alternativet er rangert som nummer 4 for fagtema kulturarv.

Vikerkorridoren berører færrest kulturmiljø, og utover inngrep i forskriftsfredet vegminne (delområde 3) er konsekvens lav på Liersiden. Dette vegminnet vurderes å ha toleranse for inngrep, og med begrenset konflikt med andre delområder er samlet konsekvens for dette alternativet vurdert til noe negativ. Alternativet er rangert best, som nummer 1, for fagtema kulturarv.

7.2 Andre løsninger innenfor planområdet

Ved forskyving av veglinje kan påvirkning for fagtema kulturarv endres. For vurderinger som gjelder siktlinjer og visuell påvirkning vil vurderingene trolig være gyldige for de ulike delområdene, også delområde 19 Huseby, og andre delområder av middels og stor verdi med viktige siktlinjer. For delområder som berøres ved direkte konflikt kan endringer i linjeføring eller løsning øke eller redusere konsekvens, som for de arkeologiske lokalitetene i delområde 8 og 22.

7.3 Konflikter ved lovverk og/eller nasjonale hensyn

De fleste alternativene vil medføre konflikter med automatisk fredede kulturminner, enten påviste og beskrevet i utredningen, eller hittil ikke påviste kulturminner. Dette er gjerne kulturminner som ikke er synlige på markoverflaten og har begrenset opplevelsesverdi, selv om det vitenskapelige verdien kan være stor, særlig hvis kulturminnene inngår i et større kulturmiljø. Viken fylkeskommune har myndighet til å dispensere fra kulturminnelovens vern for slike kulturminner. Konflikt med denne type kulturminner som er påvist hittil, vurderes ikke å være omfattende for de utredede alternativene.

Gjennom utredningen er det påvist konsekvensgrad 3 minus for delområdet Huseby ved to alternativer, Vitbank - over og Huseby - over. Samlet konsekvens for alternativene er vurdert til stor negativ, mye på grunn av påvirkning på dette delområdet. Selve delområdet blir bare i liten grad berørt, men konsekvens gjenspeiler sterk barrierevirkning og nærføring til dette kulturmiljøet ved disse to alternativene. Huseby er definert som et av kommunens viktigste kulturmiljø i kommunens temaplan for kulturminner, regulert til hensynsone bevaring i gjeldende kommuneplans arealdel, og valgt ut som et regionalt viktig kulturmiljø i fylkeskommunens regionale plan for kulturminner. Området er ikke fredet, men har flere fredede enkeltminner av nasjonal verdi og har kulturhistorisk betydning i nasjonal sammenheng, blant annet knyttet til helgenkult. Samlet peker disse trekkene mot at området er av stor nasjonal verdi. Huseby er vurdert til svært stor verdi i utredningen.

Ved offentlig ettersyn av planprogram har Viken fylkeskommune i brev av 04.03.2020 varslet at innsigelse må vurderes for planforslag de mener ikke tar tilstrekkelig hensyn til et så verdifullt kulturmiljø opplevelsesverdi [31].

Alternativ Viken medfører konflikt med et forskriftsfredet vegmiljø, Liebakkene. Vegmiljøet Liebakkene består av flere generasjoner veger, og den delen som her blir berørt er den yngste vegen – motorvegen – som vurderes å ha toleranse for inngrep. Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon fra fredningsbestemmelser for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i kulturminnet.

7.4 Forslag til oppfølgende undersøkelser og videre arbeid

Følgende tekst er ikke en komplett liste over mulige oppfølgende undersøkelser og arbeid.

Det kan være hittil ikke påviste kulturminner innenfor planområdet (se kap. 7.5). Forholdet til automatisk fredete kulturminner avklares vanligvis på reguleringsplannivå ved gjennomføring av kulturminneregistreringer, jfr. kulturminnelovens §9. Disse registreringene gjennomføres av regional kulturminnemyndighet. Det vil i mange tilfeller være fordelaktig å starte opp dette arbeidet noe tidligere. Viken fylkeskommune har i brev av 04.03.2020 signalisert at de kan bistå med dette [31].

Ved valg av Vikeralternativet vil det måtte startes en prosess med forvaltningsmyndighetene for avklaringer av hvordan inngrep i det forskriftsfredede vegmiljøet kan gjennomføres.

7.5 Potensial for funn av automatisk fredede kulturminner

Håndbok V712 fordrer en angivelse av potensial for funn av hittil ikke påviste automatisk fredete kulturminner. Potensial for funn vurderes ikke som kjent kunnskap, og skal etter metoden ikke regnes med i verdivurdering.

I utgangspunktet i områdets historie og topografi vurderes det meste av de ubygde områdene på Liersletta innenfor planområdet å ha potensiale for funn av automatisk fredede kulturminner fra jernalder og middelalder. Potensialet vurderes noe lavere på Røykensiden, men her er tidsspennet større, med potensial fra steinalder frem til middelalder.

I forbindelse med tidligere planarbeid er deler av planområdet undersøkt. I forbindelse med reguleringsplan for riksvei 23, Dagslett – Linnes, gjennomførte Buskerud fylkeskommune arkeologiske registreringer i 2011 og 2013 [10][11]. Ved Gilhus ble det funnet spor av bosetning (ID 151255) og et gravfelt (ID 151047). Disse feltene er i dag fjernet og ikke lenger fredet. Lokaliteten ID 151201 ble ikke gravd ut, og er omtalt i denne utredningen som delområde 22. Langs Røykenveien ble det påvist enkelte mindre lokaliteter og funnsteder, disse har uavklart vernestatus i dag.

Figur 7-1 Kartutsnitt fra Askeladden [3]

Store deler av planområdet på Røykensiden er også undersøkt, med maskinell flateavdekking på jordene, og enkelte prøvestikk i brattere terreng. Det ble ikke påvist funn.

Rundt Huseby er det foretatt georadarundersøkelser i 2020. Gjennom disse er det påvist en rekke anomalier i grunnen, trolig vil mange av disse være spor av eldre bosetning. Forskjellige steder på Husebysletta er det ellers gjort løsfunn av automatisk fredede kulturminner med metalldetektor.

Ettersom det er påvist flere funn på Husebysletta, antas korridorene Vitbank og Huseby å ha størst potensial for ytterligere funn. Disse to korridorene har det lengste strekket over åpen mark, som i mindre grad er arkeologisk undersøkt tidligere. Potensialet er mindre for Jensvollkorridoren, ettersom deler av denne har vært undersøkt tidligere, og strekningen er kortere over dyrket mark. Vikerkorridoren går hovedsakelig i tunnel, funnpotensialet antas også være lavere oppe i Vikerbakken enn nede på sletta. De tidligere undersøkelsene peker mot et lavt potensial på Røykensiden, felles for alle alternativene.

Ved framlegging av ny plan vil regional kulturminneforvaltning ha anledning til å vurdere behov og krav om arkeologisk registrering på nytt.

7.6 Utviklingspotensialet med hensyn til opplevelses- og formidlingskvalitetene på kulturmiljøet Huseby gård

Etter planprogrammet skal konsekvensene utredes og vurderes for:

- *Utviklingspotensialet med hensyn til opplevelses- og formidlingskvalitetene på kulturmiljøet Huseby gård*

Metoden etter V712 åpner ikke for å vurdere konsekvenser for *potensiale* knyttet til kulturminner og kulturmiljø. Dette kommer til uttrykk i at potensial for funn av arkeologiske kulturminner ikke skal regnes inn konsekvensanalysen, ettersom potensial ikke er sikker kunnskap. I verdivurderingen er det verdien i sammenlikningsåret (referansesituasjonen) som legges til grunn. Et utviklingspotensial med hensyn til opplevelses- og formidlingskvaliteter er en tenkt fremtidig mulighet, og ingen sikker kunnskap. Derfor kan dette ikke inngå som del av vurderingene i KU-metodikken.

Vurderingene i analysen er likevel relevante. Uten å vurdere selve utviklingspotensialet støtter verdivurderingen opp om grunnlaget for utviklingspotensialet til Huseby. Huseby er vist som et viktig og grunnleggende historisk element på Husebysletta. Med Huseby som utgangspunkt kan man forklare mye av utviklingen i Lier fra jernalder opp til nyere tid, og fra en rekke ulike vinklinger, som politiske, religiøse og økonomiske. Dette er på ulikt vis manifestert i kulturminnene på gården. Gårdens viktige og sentrale plassering i landskapet understøtter også disse rollene. Fra gården har man siktlinjer ut i landskapet og til ulike betydningsfulle punkt som også understøtter denne historien, som f.eks. til Søndre Linnes, og de forskjellige gårdene med utgangspunkt i Huseby.

Analysen av de ulike korridorenes påvirkning og konsekvens for Huseby sier også noe om opplevelses- og formidlingskvalitetene på gården. Huseby - over alternativet er vurdert å redusere viktige siktlinjer fra Huseby, alternativet vil også redusere gravhaugenes monumentalitet og inntrykket Huseby gir av å ligge på en svak forhøyning i terrenget. Vitbank - over alternativet har noe av de samme virkningene, men i mindre grad.

Konsekvensanalysen sier altså ikke hvor stor virkning korridorene har på kulturmiljøets utviklingspotensial, men utredningen viser at alternativene Huseby - over og Vitbank - over vil ha negativ virkning for «utviklingspotensialet med hensyn til opplevelses- og formidlingskvalitetene ved kulturmiljøet Huseby gård».

8 Referanseliste

- [1] Statens vegvesen, 2018. Håndbok V712 Konsekvensanalyser.
- [2] Statens vegvesen, 2020. E134 Dagslett – E18. Planprogram for kommunedelplan med konsekvensutredning.
- [3] Askeladden, Riksantikvarens kartdatabase: <https://askeladden.ra.no/AskeladdenInnsyn/>
- [4] «Vern gjennom bruk» En temaplan for fysiske kulturminner og kulturmiljøer i Lier. Vedtatt i kommunestyret 12.12.2015
- [5] «Kulturminner og kulturmiljøer i Røyken» Temaplan. Vedtatt i kommunestyret 14.12.2017
- [6] «Kulturminnekompasset. Regional plan for kulturminnevern i Buskerud 2017-2027». Vedtatt i fylkestinget 27. april 2017. Med vedlegg <http://www.bfk.no/Nyheter/Kulturminnevern/Kulturminnekompassets-handlingsprogram-2019-2020-er-vedtatt/>
- [7] Manuskript, udatert, uten forfatter og bilder. Inngått som grunnlag i Delrapport 3: Rv 23 Linnes-Dagslett, verdi og sårbarhetsanalyse, Staten vegvesen Buskerud november 1999
- [8] Rv 23 Linnes -E18. Kulturminner og kulturmiljø. Statens vegvesen 2003 (NIKU)
- [9] Hovedvegssystemet i ytre Lier. Konsekvensutredning. Temarapport Kulturminner og kulturmiljø. Statens vegvesen region Sør 2007
- [10] Buskerud fylkeskommune 2011: Kulturhistorisk registrering. Røyken og Lier RV23 Dagslett – Linnes. Saksnr. 2011/1273
- [11] Buskerud fylkeskommune 2013: RV 23 Dagslett – Linnes. 2011/1273 Lier + Røyken kommune
- [12] Staten vegvesen 2006. Håndbok 140. Konsekvensutredninger
- [13] Riksantikvaren 2003. Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar. Riksantikvarens rapporter 31
- [14] Svendsen, B.B. 1974. Vestbygda gjennom tidene og Spikkestad vel gjennom 50 år. Røyken historielag
- [15] Selleg, J 1998. Veg på kryss og tvers i Buskerud. Statens vegvesen Buskerud 100 år. Statens vegvesen
- [16] Borgen, P. O, 1997. Lier bygdeleksikon. Drammen
- [17] Fladby, R. 1953. Liers Historie1: Gårdshistorie. Lier bygdeboknemd
- [18] Fladby, R. 1963. Liers Historie2: Gårdshistorie. Lier bygdeboknemd
- [19] Fladby, R., Bjerkås, O. 1963. Liers Historie: Gårdshistorie 3. Lier bygdeboknemd
- [20] Fladby, R., Gausemel, S. 1963. Liers Historie 5: Bygdehistorie. Lier bygdeboknemd
- [21] Broe, U., Skogstad, S. 2000. «Smukt bebyggede gårder»: Bygningshistorie i Lier. Lier kommune
- [22] Pedersen, T 1961: *Drammen, en norsk østlandsbys utviklingshistorie. Bd. 1*, Drammen
- [23] Essendrop, J. 1761: Fysisk oekonomisk Beskrivelse over Lier Præstegjeld i Aggershuus Stift i Norge efter egen Undersøgelse. Kiøbenhavn
- [24] Nordiska taflor : pittoreska utsigter från Sverige, Norge och Danmark, i träsnitt med text. B. 6. Stockholm, Albert Bonnier, 1875
- [25] Universitetsmuseenes samlingsportaler: <http://www.unimus.no/arkeologi/>
- [26] Kartverket: <https://www.kartverket.no/kart/historiske-kart/>
- [27] Digitalt museum: <https://digitaltmuseum.no/>
- [28] Skråfoto: <https://kart.1881.no/>
- [29] Norsk ornitologisk forening, avdeling Buskerud <http://www.nofbuskerud.net/>
- [30] Terratec 2020: Geofysiske undersøkelser. Huseby gård, Viken.
- [31] Viken fylkeskommune 04.03.2020: Lier og Asker kommune - kommunedelplan -E1 34 Dagslett - E1 8 - offentlig ettersyn av planprogram og varsel om oppstart av planlegging